

ZAŠTITA NAJBOLJEG INTERESA DJETETA U POSTUPCIMA OVRHA ODLUKA U PREDMETIMA OBITELJSKOPRAVNE ZAŠTITE DJECE

Priručnik za polaznike/ice

Izrada obrazovnog materijala:

Marina Parać Garma,
Županijski sud u Bjelovaru

Lidija Bošnjaković,
Županijski sud u Zagrebu

Zagreb, lipanj 2019.

Copyright 2019.

Pravosudna akademija

Ulica grada Vukovara 49, 10 000 Zagreb, Hrvatska

TEL 00385(0)1 371 4540 FAKS 00385(0)1 371 4549 WEB www.pak.hr

SADRŽAJ

I. UVOD	5
II. MATERIJALNOPRAVNE I PROCESNOPRAVNE ODREDBE I INSTITUTI KOJI SLUŽE ZAŠTITI NAJBOLJE INTERESA DJETETA U POSTUPCIMA OBITELJSKOPRAVNE ZAŠTITE S OSVRTOM NA NOVINE U OBZ/15.....	6
A /NAČELA	7
1. Načelo prvenstvene zaštite dobrobiti i prava djeteta	7
2. Načelo prvenstvenog prava roditelja na skrb o djetetu	8
3. Načelo razmjerne i najblaže intervencije u obiteljski život	8
4. Načelo sporazumnog rješavanja obiteljskih odnosa.....	9
5. Načelo žurnosti u rješavanju obiteljskopравnih stvari u vezi s djetetom	9
B/ INSTITUTI	11
1. Institut postupanja po službenoj dužnosti.....	11
2. Centar za socijalnu skrb	13
3. Institut posebnog skrbništva	13
4. Postupovna sposobnost djeteta (čl. 359.)	14
5. Institut privremenog uzdržavanja	14
III. DIJETE U POSTUPKU PRED SUDOM	15
1. Stvarna i mjesna nadležnost sudova	15
2. Nadležnost u postupcima s međunarodnim elementom	16
3. Procesni položaj djeteta u postupku pred sudom	20
4. Zastupanje djeteta.....	22
5. Utvrđivanje mišljenja djeteta.....	24
IV. POSEBNI SUDSKI POSTUPCI OVRHE	27
1. Posebni postupci ovrhe radi predaje djeteta.....	27
1.1. Pravilnik o načinu postupanja i suradnje suca, stručnog	30
2. Posebni postupci ovrhe radi ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom	31
3. Posebni postupci osiguranja.....	33
3.1. Zajedničke odredbe	33
3.2. Privremena mjera s kojim roditeljem odnosno drugom osobom će dijete stanovati i o ostvarivanju o osobnih odnosa s djetetom	34
V. ODLUKE USTAVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE	35
VI. ODLUKE EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA.....	35
VII. SUDSKA PRAKSA	35
VIII. PRIMJERI ZA VJEŽBE.....	38

IX. OVRHA RADI UZDRŽAVANJA	41
1. OPĆENITO O UZDRŽAVANJU	41
2. MJESNA NADLEŽNOST U POSTUPCIMA RADI UZDRŽAVANJA	42
3. UZDRŽAVANJE KAO PRVENSTVENO PRAVO DJETETA.....	42
4. OVRŠNE ISPRAVE O UZDRŽAVANJU.....	45
5. PRAVOMOĆNOST I OVRŠNOST ODLUKA.....	47
6. PODOBNOST ODLUKE O UZDRŽAVANJU ZA OVRHU	48
7. MJESNA NADLEŽNOST U POSTUPCIMA OVRHE RADI UZDRŽAVANJA.....	49
8. DIJETE KAO OVRHOVODITELJ I ZASTUPANJE MLJT DJETETA DIJETE	49
9. OVRHA NA NEKRETNINI	50
10. OVRHA NA PLAĆI I DRUGIM NOVČANIM SREDSTVIMA OVRŠENIKA PUTEF FINA-e	50
11. OVRHA KADA PRAVO NA UZDRŽAVANJE PREMA ISTOM OVRŠENIKU IMA VIŠE DJECE.....	51
12. ZASTARA TRAŽBINE S OSNOVA ZAKONSKOG UZDRŽAVANJA.....	51
13. PRIJEDLOG ZA ODGODU OVRHE U POSTUPKU IZRAVNE NAPLATE	53
14. PRIJEDLOG RADI PROGLAŠENJA PLJENIDBE I PRIJENOSA PUTEF.....	54
15. PRIVREMENE MJERE RADI UZDRŽAVANJA.....	54
16. ZAPLJENA PO PRISTANKU OBVEZNIKA (čl. 528.) OBZ-a.....	57
X. ODLUKE USTAVNOG SUDA.....	58
XI. ODLUKE VRHOVNOG SUDA.....	64
XII. PRIMJERI ZA VJEŽBE	75
POPIS LITERATURE.....	81

I. UVOD

Sudjelovanje djece u postupcima pred sudovima u kojima se odlučuje o njihovim pravima i interesima i zaštita dobrobiti djece u tim postupcima izazov je za suce i druge sudionike za vrijeme trajanja samog postupka ali i nakon toga. Pravo djeteta na sudjelovanje određeno je Konvencijom o pravima djeteta te Europskom konvencijom o ostvarivanju dječjih prava, a na nacionalnoj razini to je normirano obiteljskim zakonodavstvom.

Postupci ovrhe u kojima sudjeluju djeca osobito su osjetljivi i zahtjevni jer sama činjenica da je do ovrhe došlo znači da svi postupci i pokušaji mirnog rješavanja spora od postupka obveznog savjetovanja, stručnih razgovora, obiteljskih savjetovanja, obiteljske medijacije i drugi pomažući postupci nisu dali očekivan rezultat. Dijete u postupku ovrhe je najosjetljivija stranka i ovrha ostavlja posljedice na njegov daljnji život. Stoga je jedan od ciljeva ove radionice osvijestiti potrebu da svi sudionici u postupku ovrhe u kojem sudjeluje dijete razumiju djetetov procesno pravni položaj, da znaju prepoznati i onemogućiti manipulacije djetetom i postupkom te da znaju prepoznati i zaštititi najbolji interes djeteta.

Procesni položaj djeteta bitno je izmijenjen stupanjem na snagu novog Obiteljskog zakona 1. studenoga 2015. godine, a samim time pred sudove i druge sudionike u postupku postavljeni su novi zahtjevi i određene su nove dužnosti. Pred sudovima se pojavljuje i sve veći broj postupaka s međunarodnim elementom, a za očekivati je obzirom na migracije stanovništva da će ta vrsta postupaka biti u stalnom porastu što se odnosi i na postupke ovrhe i osiguranja.

Cilj ove radionice je upoznati polaznike sa materijalno pravnim i procesno pravnim odredbama i institutima koji služe zaštititi najboljeg interesa djeteta u postupcima obiteljsko pravne zaštite sa osvrtom na novine našeg obiteljskog zakonodavstva. Potrebno je i ujednačavati sudsku, odgovoriti na pitanja koja se u praksi pojavljuju, te upoznati polaznike s praksom Ustavnog suda Republike Hrvatske, Vrhovnog suda i praksom Europskog suda za ljudska prava.

Materija je podijeljena tako da se polaznike upozna s osnovnim načelima i institutima, najvažnijim međunarodnim dokumentima, odredbama o nadležnosti, položajem djeteta u postupku, njegovim zastupanjem i pravom na izražavanje vlastitog mišljenja. Osobitu pažnju posvetile smo sudjelovanju djeteta u posebnim postupcima ovrhe i osiguranja prema odredbama Obiteljskog zakona iz 2015.g. te relevantnoj sudskoj praksi.

Nadamo se da će ovaj materijal doprinijeti podizanju standarda i kvalitete sudske prakse, pomoći praktičarima u svakodnevnom radu, te pomoći nastojanju suca da u provođenju postupka ovrhe u kojem sudjeluje dijete zaštititi njegov najbolji interes.

II. MATERIJALNOPRAVNE I PROCESNOPRAVNE ODREDBE I INSTITUTI KOJI SLUŽE ZAŠTITI NAJBOLJE INTERESA DJETETA U POSTUPCIMA OBITELJSKOPRAVNE ZAŠTITE S OSVRTOM NA NOVINE U OBZ/15

Radi ostvarenja najboljeg interesa djeteta u postupcima obiteljsko pravne zaštite djeteta zakonodavac je predvidio i razvio čitav niz instituta i instrumenata koje nalazimo kako u odredbama Obiteljskog zakona tako i u odredbama drugih Zakona i pod zakonskih akata (Pravilnika i dr.) koji se također primjenjuju u postupcima obiteljsko pravne zaštite u kojima se donose odluke koje su predmetom postupka ovrhe kojom ćemo se baviti tijekom ove radionice.

Prepoznavanje, povezivanje i primjena tih instituta i instrumenata sadržanih u materijalno pravnim i procesnim odredbama važan je preduvjeti za ostvarivanje zaštite najboljeg interesa djeteta, jer brz i pravilan postupka te prepoznavanje i zaštita najboljeg interesa djeteta, predstavlja jedini legitiman cilj svih sudionika u tim postupcima.

Također prepoznavanje radnji i postupaka koji su protivni tom cilju te njihovo sprečavanje također je važan cilj u provođenju postupaka obiteljsko pravne zaštite a naročito u provođenju postupka ovrhe odluka kojima se osigurava najbolji interes djeteta a to je bez obzira na postojanje ili nepostojanje zajednice života roditelja, zaštita prava djeteta na skrb za njegov život i zdravlje, sigurnost, odgoj, ostvarivanje osobnih odnosa sa oba roditelja, bliskim srodnicima i na uzdržavanje.

U daljnjem tekstu pokušat ćemo nabrojiti i ukratko analizirati pojedine materijalno pravne i procesno pravne odredbe koje sadrže institute i instrumente zaštite interesa djeteta u postupcima obiteljsko pravne zaštite i ovrhe odluka kako kroz odredbe Obiteljskog zakona (Narodne novine br. 103/15 - dalje u tekstu OBZ) s osvrtom na novine, tako i kroz odredbe Ovršnog zakon (Narodne novine 112/2012, 25/2013, 93/2014, 55/2016, 73/2017 – dalje u tekstu OZ) kao i drugih zakona koji sadrže pojedine odredbe koje služe za zaštitu najboljeg interesa djeteta npr. Zakona o obveznim odnosima (Narodne novine 35/2005, 125/2011, 78/2015, 29/2018 –dalje u tekstu ZOO), Zakona o parničnom postupku, Narodne novine - 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11- pročišćeni tekst, 25/13, 28/13 i 89/14),dalje u tekstu ZPP) Zakonom o privremenom uzdržavanju (Narodne novine 92/2014) i dr.

A /NAČELA

1. Načelo prvenstvene zaštite dobrobiti i prava djeteta

Člankom 5. OBZ-a propisano je kao jedno od osnovnih načela načelo prvenstvene zaštite dobrobiti i prava djeteta, na način da sudovi i javnopravna tijela koja vode postupke u kojima se izravno ili neizravno odlučuje o pravima djeteta moraju ponajprije štiti prava djeteta i njegovu dobrobit.

To što je st. 2. istog članka propisno da dijete ima pravo ostvarivati osobne odnose s oba roditelja, osim ako je to u suprotnosti s djetetovom dobrobiti upućuje na zaključak kako je ostvarivanje osobnih odnosa s oba roditelja jedno od osnovnih prava djeteta i svrha i cilj postupaka obiteljsko pravne zaštite treba biti usmjeren na ostvarivanje upravo tog i ostalih prava i interesa djeteta, bez obzira na to da li roditelji zajednički skrbe o djetetu ili je uslijed izostanka suglasnosti skrb sudskom odlukom povjerena jednom roditelju.

Ovo načelo predviđeno je i kao osnovno načelo Konvencije o pravima djeteta (New York, 20. studenoga 1989. - dalje u tekstu Konvencije) - čl. 3. st. 1. u kom je propisano da u svim akcijama koje se odnose na djecu, bilo da ih poduzimaju javne ili privatne ustanove socijalne skrbi, sudovi, državna tijela ili zakonodavna vlast, najbolji interes djeteta mora imati prednost.

Sukladno Općem komentaru br. 14 Konvencije o pravima djeteta o pravu djeteta na njegov ili njen najbolji interes: "Cilj koncepta najboljeg interesa djeteta jeste osigurati potpuno i djelotvorno uživanje svih prava utvrđenih u okviru Konvencije i cjeloviti razvoj djeteta".

„Potpuna primjena koncepta najboljeg interesa djeteta zahtjeva razvoj pristupa koji se temelji na pravima i sudjelovanju svih zainteresiranih aktera s ciljem osiguravanja cjelovitog tjelesnog psihološkog, moralnog i duhovnog integriteta djeteta i njegovog/njenog ljudskog dostojanstva“.

„Materijalno pravo: pravo djeteta da njegov/njen interes bude procijenjen i da ima prednost kada se razmatraju različiti interesi kako bi se donijela odluka o određenom pitanju i jamstvo da će ovo pravo biti primijenjeno uvijek kada se donosi odluka o djetetu, određenoj skupini djece ili skupini neimenovane djece ili djece općenito.

Ista predstavlja osnovnu obvezu za države koja je direktno primjenjiva, samo izvršiva i na koju se može pozivati pred sudom.

Fundamentalno interpretativno pravno načelo: ako se jedna zakonska odredba može tumačiti na više načina onda će biti odabrano ono tumačenje koje je najviše u

funkciji najboljeg interesa djeteta Prava koja su definirana Konvencijom i Fakultativnim protokolima će prilikom tumačenja služiti kao okvir.

Pravilo postupka: Prilikom donošenja odluke koja će utjecati na neko dijete i proces donošenja odluke mora sadržavati procjenu mogućeg utjecaja (pozitivnog ili negativnog) te odluke na dijete ili djecu, na koju se odnose, Procjena i utvrđivanje najboljeg interesa djeteta zahtjeva uspostavljanje postupovnih jamstava.

Također obrazloženje odluke mora dokazati da je dano pravo eksplicitno uzeto u obzir“

„Države članice će u tom smislu objasniti na koji način se prilikom donošenja odluke poštuje to pravom odnosno što se smatra najboljim interesom djeteta , na kojim kriterijima se zasniva i kako je interes djeteta procjenjivan u odnosu na druge čimbenike, bilo daje riječ o općenitijim pitanjima politike ili pojedinačnim slučajevima“. (Opći komentar br. 14 (2013) o pravu djeteta da njegovi ili njeni najbolji interesi moraju imati prednost (čl. 3., st.1.).

Analizirajući odredbe Obiteljskog zakona može se uočiti da je zaštita najboljeg interesa djeteta, osim što je predviđena kao prvo i najvažnije načelo, provedena i kroz čitav niz drugih instituta i da je poznavanje i primjena istih na pravilan način doista jamstvo zaštite najboljeg interesa djeteta u sudskim postupcima obiteljskopravne zaštite i njihove ovrhe.

2. Načelo prvenstvenog prava roditelja na skrb o djetetu

U čl. 6. propisano je načelo prvenstvenoga prava roditelja da skrbe o djetetu te dužnosti tijela da im pruža pomoć što znači da roditelji prije svih imaju pravo, dužnost i odgovornost živjeti sa svojim djetetom i skrbiti se o djetetu, a pomoć im se pruža i intervenira samo u slučaju potrebe, a koje načelo je komplementarno načelu zaštite najboljeg interesa djeteta jer je svakako najbolji interes da dijete živi sa roditeljima da isti skrbe o djetetu, a da se pomoć pruža samo u slučaju potrebe.

Međutim u situaciji kada su ta dva prava u sukobu tj. kada izvršavanje prava roditelja da žive s djetetom i o istom skrbe predstavlja istovremeno i opasnost za dijete tj. ugrozu tjelesnog, duševnog integriteta djeteta, tada prilikom donošenja odluka obiteljskopravne zaštite prvenstvo treba dati pravu djeteta na život i zdravlje te sigurnost i odgoj.

3. Načelo razmjerne i najblaže intervencije u obiteljski život

Članak 7. propisuje da mjere su kojima se zadire u obiteljski život prihvatljive ako su nužne te se njihova svrha ne može uspješno ostvariti poduzimanjem blažih mjera uključujući i preventivnu pomoć, odnosno potporu obitelji.

4. Načelo sporazumnog rješavanja obiteljskih odnosa

Članak 9. propisuje poticanje sporazumnog rješavanja obiteljskih odnosa i navodi da je poticanje sporazumnog rješavanja zadaća svih koji obitelji pružaju stručnu pomoć ili odlučuju o obiteljskim odnosima.

Ovo načelo zastupljeno je u brojnim procesnopravnim odredbama OBZ/15 i predstavlja značajnu novinu budući da su i u ranijim Zakonima koji su regulirali obiteljskopravne odnose postojale odredbe koje su omogućavale sklapanje sporazuma, međutim u OBZ/15 ovo načelo je institucionalizirano u vidu brojnih postupovnih odredaba obveznog sadržaja, dajući mu pri tom prednost u svim fazama postupka.

5. Načelo žurnosti u rješavanju obiteljskopравnih stvari u vezi s djetetom

U članku 10. propisano je da u svim postupcima u obiteljskopравnim stvarima u vezi s djetetom nadležna tijela moraju postupati žurno uz istodobnu zaštitu djetetove dobrobiti.

Načelo žurnosti sadržano je i u čl. 347. OBZ-a kojim su određeni kratki rokovi postupanja na način da se prvo ročište mora održati u roku od 15 dana od pokretanja postupka.

Ako se odluka donosi bez održavanja ročišta, mora se donijeti i otpremiti u roku od 15 dana od pokretanja postupka.

U postupcima o privremenim mjerama i ovrhe radi ostvarenja roditeljske skrbi i osobnih odnosa te predaje djeteta odluka se mora donijeti i otpremiti u roku od 30 dana, a o žalbi također u daljnjem roku od 30 dana od primitka žalbe.

Načelo žurnosti sadržano je i u odredbi o učincima rješenja donesenih u posebnim Izvanparničnim postupcima kojima je propisano da sud može odrediti da se činidba ispuni odmah ako je to potrebno radi zaštite osoba o čijim je pravima i interesima dužan osobito paziti tijekom postupka (čl. 443. OBZ-a) kao i da žalba protiv rješenja o ovrsi ne zadržava provođenje ovrhe niti poduzimanje ovršnih radnji kojima se ostvaruje tražbina radi koje je određena ovrha (čl. 511. OBZ-a).

U postupanju u predmetima obiteljskopravne zaštite djeteta, sudovi se nastoje pridržavati načela žurnosti i propisanih rokova, no vrlo često su postupanja drugih sudionika u postupku usmjerena na odgodu donošenja odluka koja im nisu u interesu, što treba prepoznavati kao zloupotrebe procesnih i materijalno-pravnih odredaba na štetu djeteta i iste sankcionirati.

Ponekad suci ne uspijevaju postupati u propisanim rokovima jer na samom početku postupka se gubi vrijeme pozivajući centar za socijalnu skrb da imenuje djetetu skrbnika, a nastavno centar za socijalnu skrb često ne uspije zbog kratkoće rokova do zakazanog ročišta postupiti po traženju suda. Ostaje i činjenica da ako sud i centar uspiju sve odraditi do ročišta, poseban skrbnik jedva da uspije primiti rješenje o imenovanju, a trebao bi se i pripremiti za ročište u skladu sa svojim zakonskim dužnostima.

Jednostavnije i učinkovitije rješenje bi bilo da u ovim najhitnijim sudskim postupcima sam imenuje djetetu posebnog skrbnika kao što to čini u nekim postupcima kada izriče mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta u nadležnosti suda.

Žurnom rješavanju ovih postupaka zasigurno ne doprinose niti česte promjene u organizaciji rada centara za socijalnu skrb, slaba specijalizacija sudova za rad na ovoj vrsti postupaka i problemi u radu kojima su opterećeni posebni skrbnici.

Specijalizacija za rad na obiteljskim i statusnim postupcima je ono što će u budućnosti odrediti i brzinu i kvalitetu rješavanja postupaka u kojima sudjeluju djeca i to i u sustavu socijalne skrbi i u oba stupnja građanskog suđenja, te posebno u postupcima ovrhe.

Osim navedenih načela OBZ sadrži i druga načela koja služe zaštiti najboljih interesa djece kao što su i **načela socijalnosti (čl. 348 OBZ-a), načelo dispozicije i oficijelnosti (čl. 349.OBZ-a), istražno načelo (čl. 350.OBZ-a), načelo isključenja javnosti (čl. 351. OBZ-a), načelo opće mjesne nadležnosti djeteta**, o kom načelu će biti više riječi u daljnjem tijeku izlaganje vezano za pojedine postupke ovrhe.

Analizirajući broj i sadržaj temeljnih načela novog OBZ/15 u odnosu na načela koje je predviđao Obiteljski zakon (Narodne novine" broj:116/03., 17/04., 136/04. i 107/07.; u daljnjem tekstu: OBZ/03) koji je u čl. 2. sadržavao načelo zaštite dobrobiti i prava djeteta te načelo odgovornosti roditelja za podizanje i odgoj djeteta, može se uočiti i zaključiti kako su načela propisana novim OBZ-om znatno brojnija i značajno u svojoj implementaciji kroz odredbe Zakona omogućavaju i osiguravaju bolju zaštitu najboljeg interesa djeteta kako tijekom postupka donošenja odluka obiteljskopravne zaštite tako i u postupku njihove ovrhe.

U praksi se može činiti da je primjena tih načela donekle učinila složenijim, a moguće i dugotrajnijim postupke koji se vode, no u konačnici, doista, primjena tih načela na dosljedan način zasigurno daje za rezultat odluke u kojima je interes djeteta osiguran na pravilan i zakonit način.

Stoga ćemo u nastavku prilikom analize i primjene pojedinih zakonskih odredaba ukazivati i na navedena načela, a što će omogućiti da bolje razumijemo svrhu pojedinih odredaba i cilj koji se istima postiže.

B/ INSTITUTI

1. Institut postupanja po službenoj dužnosti

Postupanja po službenoj dužnosti također služi zaštite najboljeg interesa djeteta. Ishodište ove obveze pronalazimo u odredbi čl. 63. st. 3. Ustava Republike Hrvatske ("Narodne novine" broj 56/90., 135/97., 113/00., 28/01., 76/10. i 5/14.), kojim je propisano da je dužnost svih da štite djecu i nemoćne osobe. Isti institut pronalazimo u brojnim odredbama OBZ-a.

Ovaj institut predstavlja jedan od najjačih instrumenata u zaštiti najboljeg interesa djeteta budući da osigurava da ukoliko roditelji ne ispunjavaju svoju ulogu u zaštiti najboljeg interesa djeteta, isto je dužan osigurati sud, kao i svako drugo tijelo i stručna osoba koja sudjeluje u postupcima obiteljskoppravne zaštite.

U mnogim odredbama OBZ-a propisano je izrijeком da će sud ili tijela socijalne skrbi postupiti po službenoj dužnosti.

Za neka postupanja je propisana obligatornost na način da je propisano da će sud postupiti na propisani način, što predstavlja kogentnu (prisilnih) normu, a posljedica nepostupanja ili postupanja protivno takvoj odredbi predstavlja bitnu povredu odredaba postupka, što dovodi do nevaljanosti i nezakonitosti odluka u postupcima obiteljskoppravne zaštite. U nekim slučajevima propisno je da je sud dužan postupiti, odnosno da sud u postupku može postupiti na propisani način, a posljedica nepostupanja ili drugačijeg postupanja ne dovodi do toga da bi odluke utemeljene na takovom protivnom ili nepravilnom postupanju u svakom slučaju dovele do nevaljanosti istih odluka, već je potrebno u svakom pojedinačnom postupku procijeniti utjecaj takovog postupanja na odluku, pri tom vodeći računa prvenstveno o načelu zaštite prvenstvenog prava djeteta i ostalih načela postupka.

Kogentne norme nalazimo tako npr. u:

- članku 53. OBZ-a kojim je propisano da ako bračni drugovi ne sastave plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi koji sadrži sporazum o tome s kojim će roditeljem dijete stanovati i način ostvarivanja roditeljske skrbi, ostvarivanju osobnih odnosa djeteta i roditelja s kojim dijete neće stanovati i visini uzdržavanja djeteta, odluku o tim pitanjima sud će po službenoj dužnosti donijeti u postupku radi razvoda braka pokrenutog tužbom.

- članku 56. OBZ-a koji propisuje da ako bračni drugovi imaju zajedničko maloljetno dijete, povodom tužbe radi razvoda braka mogu predložiti s kojim će roditeljem dijete stanovati i način ostvarivanja roditeljske skrbi, ostvarivanje osobnih odnosa djeteta i roditelja s kojim dijete neće stanovati, visinu uzdržavanja djeteta, te da sud nije vezan prijedlogom bračnih drugova iz stavka 1. ovoga članka, a ako bračni drugovi nisu predložili uređivanje pitanja iz stavka 1. ovoga članka, sud će po službenoj dužnosti odlučiti s kojim će roditeljem dijete stanovati i o načinu ostvarivanja roditeljske skrbi, ostvarivanju osobnih odnosa djeteta i roditelja s kojim dijete neće stanovati i o visini uzdržavanja djeteta sukladno članku 413. ovoga Zakona.

U istom smislu u čl. 413. OBZ-a navedeno je u kojim će odlukama sud odlučiti po službenoj dužnosti s kojim će roditeljem dijete stanovati, o ostvarivanju roditeljske skrbi i osobnih odnosa te o uzdržavanju.

U čl. 359. OBZ-a propisano je obvezno postupanje suda u stvarima u kojima se odlučuje o osobnim pravima i interesima djeteta starijeg od 14 godina.

U čl. 416. OBZ-a propisano je da će sud prije donošenja odluke o tome s kojim će roditeljem dijete stanovati, o roditeljskoj skrbi i osobnim odnosima, omogućiti djetetu da izrazi svoje mišljenje i poduzeti druge radnje propisane u tom članku.

Obveza imenovanja posebnog skrbnika, a radi zaštite prava i interesa djeteta, predviđena je kao obveza postupanja po službenoj dužnosti i za sud i za centar za socijalnu skrb pa je tako u čl. 240. OBZ-a propisano da radi zaštite pojedinih osobnih i imovinskih prava i interesa djeteta centar za socijalnu skrb ili sud će imenovati posebnog skrbnika djetetu u bračnim sporovima i postupcima osporavanja majčinstva ili očinstva, u drugim postupcima u kojima se odlučuje roditeljskoj skrbi i pojedinim sadržajima roditeljske skrbi i osobnim odnosima i dr.

Dok je na primjer u članku 440. OBZ-a propisano da sud može u postupcima koje je ovlašten pokrenuti po službenoj dužnosti te u drugim postupcima za koje je to određeno Zakonom izvoditi dokaze i prikupljati obavijesti i kad se sve stranke tomu protive, kad posumnja u postojanje činjenice koja se zakonski predmnijeva ili kad postoji dokaz o njezinu postojanju. Sud može imenovati vještake iako prije toga nije omogućio strankama da se izjasne o osobi vještaka.

Sud također u svim postupcima koje je ovlašten pokrenuti po službenoj dužnosti može provoditi i sve potrebne radnje i izvoditi dokaze također po službenoj dužnosti.

Također sud po službenoj dužnosti može primijeniti i odgovarajuća prisilna sredstva u postupku propisana čl. 441. OBZ-a i to:

1. izricati i izvršavati novčane i zatvorske kazne u skladu s odredbama Ovršnog zakona
2. odrediti i provesti prisilno dovođenje

3. odrediti i provesti oduzimanje isprava i predmeta koji mogu poslužiti kao dokaz i
4. postaviti privremenog zastupnika koji će na trošak i rizik osobe koja se pozivu nije odazvala poduzimati radnje koje može poduzimati zastupnik.

Konačno sud može sukladno odredbi čl. 448. Zakona u izvanparničnom postupku po službenoj dužnosti preinačiti ili ukinuti pravomoćno rješenje ako je bio ovlašten po službenoj dužnosti pokrenuti taj postupak, osim ako Zakonom nije drukčije određeno.

Posebno treba obratiti pažnju i na odredbu čl. 458. Zakona kojom se propisuje obvezno postupanje suda u pogledu ispravka i dopuna prijedloga ako bračni drugovi imaju zajedničko maloljetno dijete, a koje podnose stranke.

Tako je tom odredbom propisano da ako bračni drugovi koji imaju zajedničko maloljetno dijete uz prijedlog za sporazumni razvod braka nisu podnijeli izvješće o obveznom savjetovanju ili plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi ili sud utvrdi da plan nije u skladu s dobrobiti djeteta, sud će pozvati podnositelje da ih podnesu, odnosno dopune ili isprave u skladu s danom uputom.

2. Centar za socijalnu skrb

Centar za socijalnu skrb je tijelo državne vlasti koje također štiti prava i interese djeteta. Centar za socijalnu skrb sudjeluje u postupcima kao stranka u postupku, zastupnik djeteta kad u ime i za račun djeteta pokrene postupak i kao pomoćno tijelo suda (dostavlja stručne procjene, nalaze i mišljenja, daje obavijesti i upozorenja u pogledu obveze uzdržavanja, provodi obvezna savjetovanja i sastavlja izvješća za sud), ali i kao tijelo koje u okviru svoje nadležnosti vodi brojne samostalne postupke radi zaštite najboljeg interesa djeteta npr. postupak žurnog izdvajanja iz obitelji, postupak radi ostvarivanja privremenog uzdržavanja i također je izuzetno važan instrument zaštite najboljeg interesa djeteta.

3. Institut posebnog skrbništva

OBZ/03 je propisivao skrbničku zaštitu djeteta bez roditeljske skrbi.

Značajnu novinu i po ocjeni autora ovog materijala značajan doprinos zaštiti najboljeg interesa djeteta predstavlja uvođenje instituta posebnog skrbnika o kojem su odredbe sadržane u petom dijelu u IV. glavi, i to radi zaštite pojedinih osobnih i imovinskih prava i interesa djeteta u bračnim sporovima i postupcima osporavanja majčinstva ili očinstva, u drugim postupcima u kojima se odlučuje o roditeljskoj skrbi, pojedinim sadržajima roditeljske skrbi i osobnim odnosima s djetetom kada postoji

spor među strankama, u postupcima izricanja mjera za zaštitu osobnih prava i dobrobiti djeteta iz nadležnosti suda kada je to propisano odredbama Zakona.

Naime, ranija praksa ukazivala je da je u bračnim sporovima, postupcima u kojima se odlučuje o roditeljskoj skrbi i osobnim odnosima razina sukoba između bračnih drugova ponekad toliko velika da isti zanemaruju svoju ulogu roditelja i interese djeteta te je uvođenje instituta posebnog skrbnika, kako u procesnom tako i u materijalnopravnom smislu, ojačalo položaj djeteta.

U praksi se u nekim slučajevima pojavila dvojba oko toga kada je za imenovanje posebnog skrbnika ovlašten sud, a kada centar za socijalnu skrb, pa će se i na tu problematiku ukazati tijekom izlaganja o pojedinim postupcima donošenja odluka obiteljskopravne zaštite koje su predmetom ovrhe.

4. Postupovna sposobnost djeteta (čl. 359.)

Nažalost i nadalje se u praksi pojavljuju odluke u kojima dijete nije sudjelovalo kao stranka u postupku iako je Zakonom propisno da je stranka u postupku (čl. 414., 470., 474. OBZ-a). Isto predstavlja apsolutno bitnu povredu odredaba postupka.

Osim ovih instituta, zaštiti najboljeg interesa djeteta služe i pravo djeteta da u postupku izražavanje mišljenja (čl. 360. OBZ-a) te upoznavanje sa odlukama suda (čl. 361. OBZ-a), institut zaštita identiteta djeteta (čl. 367. OBZ-a) i tajnost postupka, institut posebnog režima troškova postupka.

5. Institut privremenog uzdržavanja

Zakonom o privremenom uzdržavanju (Narodne novine 92/2014) osigurano je privremeno uzdržavanje od strane državnog proračuna pod uvjetima i u postupku predviđenim tim Zakonom u situaciji kada roditelj koji je dužan uzdržavati dijete u novcu, bilo iz ekonomskih razloga (nezaposlenost), bolesti ili drugih razloga, ne daje uzdržavanje.

Tim institutom djetetu se osigurava barem minimalni novčani iznos potreban za zadovoljenje njegovih osnovnih potreba, te da ne trpi posljedice nedostatka novčanih sredstava koji bi ugrozio njegovo zdravlje, obrazovanje i druga osnovna životna i socijalna prava.

O nekim drugim institutima koji također služe zaštiti najboljeg interesa djeteta biti će riječi u daljnjem tijeku izlaganja kao npr. institutu izuzimanja iz ovrhe i osiguranja dijela novčanog primanja radi naplate tražbine uzdržavanja, načela da je tražbina uzdržavanja prioritetna tražbina, posebnog režima zastare i dr.

III. DIJETE U POSTUPKU PRED SUDOM

1. Stvarna i mjesna nadležnost sudova

Stvarna nadležnost općinskih sudova za određivanje ovrhe uređena je čl. 37. Ovršnog zakona kojim je propisano da su općinski sudovi stvarno nadležni određivati ovrhu, osim ako rješavanje tih predmeta nije izrijekom povjereno drugom sudu, tijelu ili osobi. St. 2. tog članka određeno je da su sudovi koji su nadležni određivati ovrhu ovlašteni postupati i u povodu pravnih lijekova podnesenih protiv rješenja o ovrsi te drugih odluka koje su donijeli u povodu prijedloga za ovrhu. Oni su ovlašteni odlučivati i o drugim pitanjima tijekom postupka prije nego što je sud nadležan za provedbu ovrhe započeo s provedbom ovrhe.

Stvarna nadležnosti općinskih sudova za provedbu ovrhe uređena je čl. 43. OZ-a kojim je propisano da su za provedbu ovrhe nadležni općinski sudovi, ako zakonom nije drukčije određeno.

Stvarna nadležnost općinskih sudova u parničnom postupku uređena je čl. 34. Zakona o parničnom postupku¹. Odredbom čl. 34. st. 1. ZPP-a propisano je da općinski sudovi u parničnom postupku uvijek sude u prvom stupnju u sporovima o uzdržavanju, postojanju ili nepostojanju braka, poništenju i rastavi braka, utvrđivanju ili osporavanju očinstva ili materinstva, o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti i o roditeljskoj skrbi ako se istodobno odlučuje o rastavi braka, postojanju ili nepostojanju braka i poništenju braka. Stavkom 2. tog članka propisano je da općinski sudovi sude u prvom stupnju i u svim drugim sporovima iz čl. 1. ZPP koji nisu u prvostupanjskoj nadležnosti trgovačkih ili kojih drugih sudova.

Stvarna nadležnost županijskih sudova za postupanje u obiteljskim predmetima uređena je čl. 34.a ZPP te čl. 4. st. 2. Zakona o područjima i sjedištima sudova („Narodne novine“, broj 67/18), kojim je propisano da se za odlučivanje o žalbama protiv odluka svih općinskih sudova u obiteljskim predmetima određuju Županijski sud u Puli-Pola, Županijski sud u Splitu i Županijski sud u Zagrebu.

Mjesna nadležnost u postupcima ovrhe radi predaje djeteta uređena je čl. 512. Obiteljskog zakona (u daljnjem tekstu Obz/15) kojim je propisano da je za odlučivanje o prijedlogu za ovrhu radi predaje djeteta nadležan, osim suda koji je opće mjesno nadležan za stranku protiv koje se provodi ovrha, i sud koji je opće mjesno nadležan za stranku koja zahtijeva ovrhu te sud na čijem se području dijete zatekne. Stavkom 2. tog članka propisano je da će provođenje ovrhe oduzimanjem djeteta poduzeti, po službenoj dužnosti ili na zahtjev stranke, sud na području kojega se dijete zatekne. Stavkom 3. tog članka propisano je da sud iz stavka 1. toga članka može odlučiti da

¹ „Narodne novine“, broj 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11-pročišćeni tekst, 25/13, 28/13 i 89/14 – dalje ZPP)

se poduzimanje određenih ovršnih radnji radi predaje djeteta roditelju s kojim će dijete stanovati povjeri sudu koji nije nadležan za provođenje ovrhe.

Mjesna nadležnost u postupcima ovrhe radi ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom uređena je čl. 520. Obz/15 kojim je propisano da je za određivanje i provođenje ovrhe radi ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom nadležan, osim suda koji je opće mjesno nadležan za stranku protiv koje se ovrha provodi i sud koji je opće mjesno nadležan za stranku koja zahtijeva ovrhu.

Mjesna nadležnost u postupcima ovrhe radi uzdržavanja uređena je čl. 526. Obz/15, kojim je propisano da je za određivanje i provođenje ovrhe radi ostvarivanja uzdržavanja iz plaće ili drugih stalnih novčanih primanja ovršenika nadležan, osim suda koji je opće mjesno nadležan za ovršenika i sud koji je opće mjesno nadležan za poslodavca koji isplaćuje plaću, odnosno za isplatitelja drugih stalnih novčanih primanja te sud koji je sudio u prvom stupnju u postupku u kojem je donesena ovršna isprava.

Mjesna nadležnost za određivanje privremene mjere o tome s kojim će roditeljem dijete stanovati i o ostvarivanju osobnih odnosa s djetetom uređena je čl. 530. Obz/15 kojim je propisano da je za određivanje privremene mjere iz članka 529. stavka 1. toga Zakona nadležan je sud koji je nadležan za odlučivanje o pravu koje se privremenom mjerom osigurava. St. 2. tog članka propisano je da u žurnim slučajevima privremenu mjeru može odrediti i onaj sud na čijem je području nastala potreba za određivanjem privremene mjere ili na čijem području se nalazi osoba, odnosno stvar na koju će se privremene mjere odnositi.

2. Nadležnost u postupcima s međunarodnim elementom

Pred sudovima se posljednjih godina pojavljuje sve veći broj postupaka s tzv. međunarodnim elementom, pa tako i onih u kojima se odlučuje o pravima i interesima djece, te postupaka radi ovrha tih odluka. Stoga je kod određivanja nadležnosti potrebno, osim naprijed navedenih odredbi, primjenjivati i propise koji uređuju nadležnost u postupcima s međunarodnim elementom. Sudac mora znati prije svega prepoznati postupak s međunarodnim elementom te primijeniti odgovarajući propis. U ovim postupcima od velike praktične koristi je Europska pravosudna mreža koja sucu može biti od pomoći.

Kontaktne točke Europske pravosudne mreže (EJN) u Republici Hrvatskoj su dvije zaposlenice Ministarstva pravosuđa i njihova zajednička e-mail adresa na koju im možete poslati upite je :

EJNcontact@pravosudje.hr

Kontakt sudac Europske pravosudne mreže (EJN) u Republici Hrvatskoj za područje obiteljskog prava je Tijana Kokić, sutkinja Općinskog građanskog suda u Zagrebu, e-mail:

Tijana.Kokic@oszg.pravosudje.hr

Kontakt sudac Europske pravosudne mreže (EJN) u Republici Hrvatskoj za područje građanskog prava je Marina Nikolić, sutkinja Općinskog suda u Novom Zagrebu, e-mail:

Marina.Nikolic@osnzg.pravosudje.hr

U radu na postupcima s međunarodnim elementom biti su uz ostale:

1) Uredba Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznanju i ovrsi odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim sa roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000, (BRUSSELS II bis)

2) Uredba Vijeća br. 4/2009 o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju i ovrsi odluka te suradnji u predmetima uzdržavanja

3) Haška konvencija o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju, ovrsi i suradnji u odnosu na roditeljsku odgovornost i o mjerama za zaštitu djece od 19. listopada 1996. («Narodne novine – Međunarodni ugovori», br. 5/09)

4) Zakon o provedbi Konvencije o građanskopravnim vidovima međunarodne otmice djece („Narodne novine br. 99/18), na snazi od 1. siječnja 2019.

5) Zakon o međunarodnom privatnom pravu („Narodne novine“ broj 101/2017), na snazi od 29. siječnja 2019.

1) Uredba Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenog 2003. o nadležnosti, priznanju i ovrsi odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim sa roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000 (BRUSSELS II bis)

Važne odredbe:

čl. 8. opća nadležnosti za roditeljsku odgovornost

čl. 9. ustaljivanje nadležnosti prema djetetovom prethodnom uobičajenom boravištu

čl. 10. nadležnost u slučajevima otmice djeteta

čl. 11. predaja djeteta

čl. 12. prorogacija nadležnosti

- čl. 13. nadležnost na temelju nazočnosti djeteta
- čl. 14. supsidijarna nadležnosti
- čl. 15. prijenos nadležnosti na sud koji je primjereniji za rješavanje
- čl. 17. razmatranje nadležnosti
- čl. 20. privremene i zaštitne mjere
- čl. 29. mjesna nadležnost sudova za izdavanje potvrde izvršivosti

2) Uredba Vijeća br. 4/2009 o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju i ovrsi odluka te suradnji u predmetima uzdržavanja

Važne odredbe:

- čl. 3. opće odredbe za sudsku nadležnost
- čl. 4. izbor suda
- čl. 5. nadležnosti suda pred kojim se tuženik upusti u postupak
- čl. 6. supsidijarna nadležnost
- čl. 7. forum necessitatis
- čl. 8. ograničenje nadležnosti
- čl. 10. provjera nadležnosti
- čl. 12. litispendencija
- čl. 27. mjesna nadležnost

3) Haška konvencija o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju, ovrsi i suradnji u odnosu na roditeljsku odgovornost i o mjerama za zaštitu djece od 19. listopada 1996. (»Narodne novine – Međunarodni ugovori«, br. 5/09)

Važne odredbe:

- čl. 5. nadležnosti općenito
- čl. 6. nadležnost za djecu izbjeglice i raseljenu djecu
- čl. 7. nadležnosti za nezakonito odvedenu i zadržanu djecu
- čl. 11. nadležnost za neophodne zaštitne mjere
- čl. 12. nadležnost za privremene mjere

čl. 23.- čl. 28. priznanje i ovrha

4) Zakon o provedbi Konvencije o građanskopravnim vidovima međunarodne otmice djece („Narodne novine br. 99/18), na snazi od 1. siječnja 2019.

Važne odredbe:

čl. 8. nadležnost središnjeg tijela

čl. 14. nadležnosti i sastav suda

čl. 19. međunarodna suradnja sudova

čl. 20. mjere osiguranja

čl. 26. ovrha

5) Zakon o međunarodnom privatnom pravu („Narodne novine“ broj 101/2017) koji je stupio na snagu 29. siječnja 2019.

Taj zakon se primjenjuje na pravne odnose nastale od dana njegova stupanja na snagu i na postupke pokrenute od toga dana, time što to ne utječe na vremenske granice primjene međunarodnih ugovora koji su na snazi u Republici Hrvatskoj i pravnoobvezujućih akata Europske unije.

Stupanjem na snagu toga zakona prestao je važiti Zakon o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima („Narodne novine“ broj 53/91 i 88/01).

Odredbom čl. 1. Zakona o međunarodnom privatnom pravu propisano je da njime uređuje:

- mjerodavno pravo za privatnopravne odnose s međunarodnim obilježjem,
- nadležnost sudova i drugih tijela Republike Hrvatske u pravnim stvarima čiji su predmet privatno pravni odnosi s međunarodnim elementom i pravila postupka i
- priznanje i ovrha stranih sudskih odluka u pravnim stvarima čiji su predmet privatno pravni odnosi s međunarodnim elementom

Važne odredbe:

- čl. 5. uobičajeno boravište
- čl. 15. pravo mjerodavno za skrbništvo nad djecom
- čl. 44., čl. 50. odnosi roditelja i djece
- čl. 56. nadležnost za izvanparnične postupke

- čl. 57. privremene mjere, mjere osiguranja i ovrha
- čl. 65. koji uređuje priznanje i ovrhu priznanje i ovrha stranih sudskih odluka propisuje da se odredbe dijela Zakona o priznanju i ovrsi stranih sudskih odluka ne primjenjuju na priznanje i ovrhu stranih sudskih odluka u dijelu u kojem je to regulirano između ostalih, sljedećim propisima, a unutar njihovog polja primjene:
 - Uredbom Vijeća (EZ) br. 4/2009 od 18. prosinca 2008. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršenju sudskih odluka te suradnji u stvarima koje se odnose na obvezu uzdržavanja;
 - Uredbom Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000;
 - Haškom konvencijom o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju, ovrsi i suradnji u odnosu na roditeljsku odgovornost i o mjerama za zaštitu djece od 19. listopada 1996.;
 - Haškom konvencijom od 23. studenoga 2007. o međunarodnoj naplati tražbina za uzdržavanje djece i drugih oblika obiteljskog uzdržavanja

3. Procesni položaj djeteta u postupku pred sudom

Prava djeteta određena i uređena različitim pravnim aktima ostaju samo slovo na papiru i popis poželjnih ciljeva ako se ne omogući njihovo ostvarivanje.

Europska konvencija o ostvarivanju dječjih prava iz 1996., koju su naši sudovi bili dužni primjenjivati i prije pristupanja Europskoj uniji, uredila je ključna postupovna prava djeteta: pravo djeteta da dobije informacije i izrazi svoje mišljenje u postupku pred sudom, pravo da zahtijeva imenovanje posebnog zastupnika, pravo da dobije odgovarajuću informaciju i savjet te da bude obaviješteno o mogućim posljedicama uvažavanja njegova mišljenja.

Smjernice Odbora ministara Vijeća Europe za pravosuđe prilagođeno djeci od 31. svibnja 2011. praktičarima su konkretna pomoć u primjeni međunarodnih dokumenata i nacionalnog zakonodavstva. U tom dokumentu se osim temeljnih načela, zajedničkih elemenata i ostalog što se odnosi na sve dijelove smjernica posebna pažnja posvećuje pravima djeteta:

- prije sudskog postupka,
- u sudskom postupku
- i nakon okončanja postupka.

Za postupke ovrhe u kojima sudjeluju djeca važan je dio u kojem se podsjeća na važnosti alternativa sudskom postupku poput medijacije, preusmjeravanja i alternativnih rješavanja sukoba, ali uz uvjet da se takvi postupci ne smiju koristiti kao ometanje pristupa djece pravosuđu. Izvješća pokazuju da se dogovori postignuti medijacijom više poštuju jer su stranke aktivno uključene u postupak, a i djeca mogu sudjelovati u postupcima medijacije. Prije pokretanja sudskih postupaka djeca bi trebala biti informirana o svojim pravima i imati mogućnost dobiti pravni savjet. U sudskom postupku djeca moraju imati pravo na pristup sudu i sudskom postupku, pravo na pravni savjet i zastupanje. Ovo posljednje je posebno važno u situacijama kada su interesi roditelja međusobno ili roditelja i djece u sukobu. Nadalje, dijete ima pravo biti saslušano i izraziti svoje mišljenje primjereno dobi i zrelosti. Naglašena je potreba izbjegavanja nepotrebnog odugovlačenja postupaka, razmatranja mogućnosti uređivanja odnosa privremenim mjerama, te donošenja odluka koje su odmah ovršne ako to interes djeteta zahtjeva. Organizacija postupka, prostor u kojem će dijete boraviti i jezik trebali bi biti prilagođeni dobi i zrelosti djeteta. Nakon okončanja sudskog postupka i nadalje je potrebno osigurati podršku i pomoć sustava djeci. Dijete treba biti informirano o odluci suda i obrazloženju odluke, odluke se moraju hitno provoditi, a djetetova prava valja dalje štiti pružanjem naknadnog savjetovanja i potpore te posebno u postupku ovrhe.

Položaj djeteta u sudskom postupku Obz/2015 definirao je na posve nov način u odnosu na dotadašnje propise, za vrijeme važenja kojih su česte bile dileme je li dijete stranka u nekom postupku, ako jest tko će ga zastupati, kakve su dužnosti osobe koja dijete zastupa, kakva su prava djeteta u postupku itd.

Dijete je sada stranka u svim postupcima u kojima se odlučuje o njegovim pravima i interesima (čl. 358.Obz/15), dakle i u postupcima ovrhe i osiguranja. Dijete je stranka neovisno o tome tko je pokrenuo postupak, koje je dobi dijete i radi čega se postupak vodi.

Posebno važna je odredba čl.359. Obz/15, koja se isto tako odnosi i na postupke ovrhe i osiguranja, kojom je djetetu dana ograničena postupovna sposobnost kakvu naš pravni sustav do tada nije poznavao. U skladu s tom odredbom dijete u svakom postupku pred sudom u kojem se odlučuje o njegovim osobnim pravima i interesima može postaviti zahtjev da iznosi činjenice, predlaže dokaze, podnosi pravne lijekove i poduzima druge radnje u tom postupku, ako je sposobno shvatiti značenje i pravne posljedice tih radnji. Kada primi takav zahtjev, sud ima obvezu, prije donošenja rješenja kojim odlučuje o djetetovu zahtjevu, zatražiti mišljenje centra za socijalnu skrb. Protiv rješenja suda kojim se djetetu priznaje postupovna sposobnost za poduzimanje pojedinih ili svih radnji u postupku nije dopuštena posebna žalba. Zakonski zastupnik djeteta kojem sud prizna ovakvu ograničenu postupovnu sposobnost ovlašten je i dalje poduzimati radnje u postupku. U slučaju da su radnje djeteta kojem je rješenjem suda priznata ograničena postupovna sposobnost i njegova zakonskog zastupnika u suprotnosti, sud će,

uzimajući u obzir sve okolnosti, osobito dobrobit djeteta, procijeniti hoće li uzeti u obzir radnju djeteta ili zakonskoga zastupnika djeteta.

Ovu mogućnost za sada djeca gotovo i ne koriste u sudskim postupcima, a pri donošenju odluke sudac će trebati osobitu pažnju posvetiti procjeni je li takav zahtjev autentična volje djeteta da poduzima određene radnje u postupku ili je to manipulativni utjecaj jednog od roditelja.

U osmom dijelu Obz/15 – „Postupak pred sudom“, sadržana je prva glava „Opće odredbe“ koja sadrži odredbe koje se odnose na sve obiteljske i statusne postupke, pa dakle i na postupke ovrhe i osiguranja. U četvrtoj glavi osmog dijela Obz/15 nalazimo odredbe za posebne postupke ovrhe i to postupke: radi predaje djeteta, radi ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom i radi uzdržavanja djeteta. U petoj glavi osmog dijela zakona nalazimo opće odredbe koje se odnose na sve postupke osiguranja i posebna pravila koja se primjenjuju kada se odlučuje o privremenoj mjeri s kojim će roditeljem dijete stanovati, prebivalištu djeteta i ostvarivanju osobnih odnosa s djetetom, te privremenoj mjeri radi uzdržavanja.

4. Zastupanje djeteta

U Obz 2015, obzirom na zastupanje djeteta, razlikujemo postupke u kojima:

- oba roditelja zastupaju dijete u odnosu prema trećima, zajednički, ravnopravno i sporazumno (npr. u postupcima odobravanja plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, raspolaganju imovinom djece kada nema sukoba interesa roditelja i djeteta)
- dijete zastupa jedan roditelj (u postupcima radi uzdržavanja i to onaj s kojim dijete stanuje)
- centar za socijalnu skrb zastupa dijete, uz roditelja s kojim dijete stanuje ili u položaju zakonskog zastupnika djeteta
- dijete zastupa poseban skrbnik iz Centra za posebno skrbništvo u slučajevima iz čl. 240. Obz 2015
- punomoćnik djeteta, kada je djetetu rješenjem suda dopušteno iznositi činjenice, predlagati dokaze, podnositi pravne lijekove i poduzimati druge radnje u postupku, dijete bi moglo angažirati punomoćnika

Zastupanje djeteta po posebnom skrbniku velik je napredak u zaštiti prava i položaja djece u sudskim postupcima. Do stupanja na snagu Obz/2015 dijete je u postupku bilo zastupano po jednom od roditelja, pri čemu nije zakonom bilo izrijekom uvijek određeno u kojem slučaju dijete zastupa koji od roditelja. Tako se u praksi najčešće događalo da je u postupcima radi odluke ili izmjene odluke o susretima i druženjima dijete zastupao roditelj s kojim je dijete već živjelo, premda su imali

zajedničku roditeljsku skrb i bilo je posve jasno da u takvom postupku svatko od roditelja prije svega štiti svoje interese i nastoji ostvariti svoje želje. Sudovi su imali mogućnost po odredbama Europske konvencije o ostvarivanju dječjih prava imenovati djetetu zastupnika u postupku, ali se to u praksi prerijetko događalo iz više razloga, a prije svega stoga što Konvencija daje osnovne odredbe o imenovanju zastupnika, a naše zakonodavstvo nije imalo odredbi koje bi sudovima i zastupnicima djece imenovanima na taj način dale odgovore na pitanja koja su se u praksi postavljala, primjerice koje struke zastupnik treba biti, odnos zastupnika djeteta i roditelja, odnos djeteta i zastupnika, troškovi zastupnika itd.

Obz/2015 definirao je prava i dužnosti posebnog skrbnika djeteta i zastupanje djece u sudskim postupcima. Ovako uređeno zastupanje djece pokazalo se kao izuzetno dobar način zaštite prava djece u sudskim postupcima. Dijete je distancirano od roditeljskog sukoba i njegov položaj u postupku više ne ovisi o željama i interesima njegovih roditelja, znanju i sposobnostima njihovih odvjetnika ni ne/sposobnosti roditelja da razdvoje partnerske od roditeljskih uloga.

U vezi imenovanja posebnog skrbnika djetetu u praksi sudova se pojavljuju dva problema. Prvi je što je čl. 242. st. 1. Obz/2015 propisano da rješenje o imenovanju posebnog skrbnika donosi centar za socijalnu skrb osim ako je Obz/2015 propisano da to rješenje donosi sud. Odgovor na pitanje kada to čini sud ne nalazimo na jednom mjestu u Obz/2015 i to je dovelo do situacija da sud imenuje skrbnika i onda kada to treba učiniti centar za socijalnu skrb i obratno.

Dužnost suda da djetetu imenuje skrbnika izrijeком je propisana:

- u postupcima radi razvoda braka kad roditelji ne postignu plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi (čl. 327. st. 2. toč. 3. Obz/15)
- u nekima od postupaka radi određivanja mjera za zaštitu prava i dobrobiti djeteta (postupku radi privremenog povjeravanja djeteta drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi; postupku radi oduzimanja prava na stanovanje s djetetom i povjeravanja svakodnevne skrbi o djetetu drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi; postupku povjeravanja djeteta s problemima u ponašanju radi pomoći u odgoju ustanovi socijalne skrbi ili udomiteljskoj obitelji; lišenju prava na roditeljsku skrb; u postupku radi nadomještanja pristanka roditelja na posvojenje djeteta – čl. 487. u vezi s čl. 485. st. 1. toč. 1., 3., 4. i 5. Obz/15)
- u slučaju spora između šticećenika kojem je skrbnik određen prema odredbi članka 247. stavka 6. Obz (stručni radnik zaposlen u centru) i centra za socijalnu skrb – čl. 245. st. 1. Obz/15)
- u postupku radi nadomještanja pristanka na posvojenje djeteta (čl. 493. st. 6. Obz/15)

U svim drugim postupcima u kojima nije propisana izričito dužnost suda imenovati djetetu posebnog skrbnik, imenuje ga centar za socijalnu skrb. Iznimka i za

sud i za centar za socijalnu skrb je slučaj kad dijete, koje je navršilo četrnaest godina i rješenjem suda mu je dozvoljeno poduzimanje radnji u postupku, imenuje punomoćnika. U tom slučaju njemu sud neće imenovati posebnog skrbnika (osim kada se radi o djetetu iz čl. 240. st. 1. toč. 7. – dijete koje je strani državljanin ili djetetu bez državljanstva koje se zatekne na teritoriju Republike Hrvatske bez pratnje zakonskog zastupnika).

Posebni skrbnik je osoba s položenim pravosudnim ispitom zaposlena u Centru za posebno skrbništvo. Centar za socijalnu skrb može imenovati posebnog skrbnika izvan Centra za posebno skrbništvo kada se radi o djetetu stranom državljaninu ili djetetu bez državljanstva koje se zatekne bez pratnje.

Dužnosti posebnog skrbnika su:

- zastupati dijete u postupku za koji je imenovan,
- obavijestiti dijete o predmetu spora, tijeku i ishodu na način koji je primjeren djetetovoj dobi,
- prema potrebi, kontaktirati s roditeljem ili drugim osobama koje su djetetu bliske,
- upoznati dijete, osobno ili uz pomoć stručne osobe, sa sadržajem odluke i pravom na izjavljivanje žalbe, time što se dijete neće upoznati s obrazloženjem odluke ako bi to imalo posljedice za njegovo zdravlje ili razvoj,
- po potrebi zahtijevati uzdržavanje za dijete u ime djeteta, u postupcima u kojima se odlučuje o određivanju mjera za zaštitu osobnih prava i dobrobiti djeteta (oduzimanja prava na stanovanje s djetetom i povjeravanje svakodnevne skrbi o djetetu i lišenja prava na roditeljsku skrb).

Drugi problem je veći jer se ne može otkloniti pravilnom primjenom zakonskih odredbi, već jedino izmjenama samog Obz/2015. U postupcima ovrhe radi predaje djeteta i ovrhe radi ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom nije izrijekom propisano da sud imenuje djetetu posebnog skrbnika te stoga u skladu s čl. 242. st. 1. Obz/2015 posebnog skrbnika imenuje centar za socijalnu skrb. Nadalje, u postupcima radi određivanja privremene mjere o tome s kojim će roditeljem, odnosno drugom osobom dijete stanovati i o ostvarivanju osobnih odnosa s djetetom čl. 536. st. 4. propisano je da u slučaju ako su interesi djeteta i roditelja u suprotnosti, dijete zastupa posebni skrbnik kojeg imenuje centar za socijalnu skrb. Ovakva situacija uzrokuje nepotrebna odugovlačenja u postupcima koji su po svojoj naravi i izričitoj zakonskoj odredbi hitni.

5. Utvrđivanje mišljenja djeteta

Prije svega je važno naglasiti da izražavanje mišljenja nije obveza djeteta, već njegovo pravo. Sud mora u svakom konkretnom slučaju cijeliti sve okolnosti bitne za ovo djetetovo pravo, te uz njegovu dob cijeliti i primjerice stupanj njegove zrelosti, traume koje možda dijete proživjelo, okolnosti u kojima živi i s kime živi, zbog čega se vodi sudski postupak, mogućim manipulacijama, pitanju je li dijete već iskazalo svoje mišljenje primjerice pred posebnim skrbnikom, u postupku vještačenja ili pred psihologom centra za socijalnu skrb.

Izražavanje mišljenja djeteta

Članak 360.

(1) U postupcima u kojima se odlučuje o osobnim i imovinskim pravima i interesima djeteta sud će omogućiti djetetu da izrazi svoje mišljenje, osim ako se dijete tome protivi.

(2) Sud će omogućiti djetetu da izrazi mišljenje na prikladnom mjestu i u nazočnosti stručne osobe, ako procijeni da je to s obzirom na okolnosti slučaja potrebno.

(3) Iznimno od stavka 2. ovoga članka, djetetu mlađem od četrnaest godina sud će omogućiti da izrazi mišljenje putem posebnog skrbnika ili druge stručne osobe.

(4) Sud koji vodi postupak nije dužan utvrđivati mišljenje djeteta kad za to postoje posebno opravdani razlozi koji se u odluci moraju obrazložiti.

(5) Dijete iz stavka 1. ovoga članka mora biti obaviješteno o predmetu, tijeku i mogućem ishodu postupka na način koji je prikladan njegovoj dobi i zrelosti te ako to ne predstavlja opasnost za razvoj, odgoj i zdravlje djeteta.

(6) Obvezu obavještavanja djeteta iz stavka 5. ovoga članka imaju posebni skrbnik djeteta, sud ili stručna osoba centra za socijalnu skrb, ovisno o okolnostima slučaja, o čemu je sud dužan voditi računa.

(7) Ministar nadležan za poslove socijalne skrbi pravilnikom će propisati način pribavljanja mišljenja djeteta.

Dakle, jasno je određena dužnost suda omogućiti djetetu izražavanje vlastitog mišljenja, ali dijete nema obvezu, dijete se može protiviti i sud je to protivljenje dužan poštivati. Dijete izražava mišljenje na prikladnom mjestu, a sam zakon ne definira koje bi to i kakvo mjesto bilo, već je to riješeno provedbenim propisom.

Dijete ima pravo izraziti svoje mišljenje neovisno o dobi, dobna granica nije postavljena zakonom, a ne nalazimo dobna ograničenja niti u međunarodnim dokumentima. Dobnu granicu od 14 godina zakon postavlja u odnosu na dužnost suda da djetetu mlađem od 14 godina omogući izražavanje mišljenja putem posebnog skrbnika ili stručne osobe, a ako je dijete starije od 14 godina, sudac može samostalno s njime razgovarati, ali i u tom slučaju može, po vlastitoj procjeni, ovisno o okolnostima konkretnog slučaja, koristiti pomoć stručne osobe.

Iz obrazloženja presude ili rješenja se mora jasno vidjeti je li sud djetetu omogućio izražavanje vlastitog mišljenja, te ako nije, zašto je tako postupio. Nadalje ako se dijete protivilo, sudac mora obrazložiti kako je to utvrdio i ako ima saznanja o razlozima protivljenja djeteta. Jedini izuzetak, slučaj u kojem sud nije dužan utvrđivati mišljenje djeteta je slučaj kada za to postoje osobito opravdani razlozi. Zakon ne definira niti primjerice navodi koji bi to razlozi mogli biti, što je dobro jer sucu daje široke mogućnosti da u obzir uzme različite razloge i životne situacije u kojima se dijete može naći. Bitno je da se iz obrazloženja odluke vidi je li sudac utvrdio mišljenje djeteta ili nije te ako nije koji su razlozi. Ovo stoga što naše odluke trebaju biti ovršne u drugim zemljama, a kao razlog nepriznavanja sudske odluke koja se odnosi na roditeljsku odgovornost, između ostalog, navodi se i slučaj ako je odluka donesena (osim u žurnome predmetu), a da pri tome djetetu nije omogućeno saslušanje, kršeći pri tome temeljna postupovna načela države članice u kojoj se zahtijeva priznavanje.

Uz Obz 2015 donijet je i Pravilnik o načinu pribavljanja mišljenja djeteta. Ovim pravilnikom detaljno je propisan način pribavljanja mišljenja djeteta i stoga je vrijedan provedbeni propis koji praktičarima, prvenstveno sucima i posebnim skrbnicima, a i djelatnicima centra za socijalnu skrb, znatno olakšava primjenu zakonskih odredbi o utvrđivanju mišljenja djeteta.

Pravilnikom se razrađuje postupanje suda, posebnog skrbnika djeteta i stručne osobe koja utvrđuje mišljenje djeteta u postupku. Pravilnikom se razrađuje odredba čl. 360. Obz/2015 i u 10 članaka koliko ima sadrži važne odredbe za praktičare o tome što je prikladno mjesto, tko se smatra stručnom osobom, o mogućnosti korištenja video veze, o mogućnosti korištenja doma roditelja, uvodi multidisciplinarni pristup u utvrđivanju djetetova mišljenja, odredbu o tome da dijete uvijek izražava svoje mišljenje bez nazočnosti roditelja ili skrbnika odnosno druge osobe koja skrbi o djetetu, te odredbu o tome što sve uključuje utvrđivanje mišljenja djeteta, odnosno što obuhvaća priprema djeteta, što uključuje procjena sposobnosti i zrelosti djeteta i u kojem obliku dijete izražavan svoje mišljenje.

Postupak ovrhe slijedi na kraju životne situacije djeteta koja najčešće počinje problemima u svakodnevnom funkcioniranju i problemima u obitelji u kojoj dijete živi. Kada se sagledaju postupci kojima je dijete izloženo od takvih početaka do samog postupka ovrhe odluke, svjedoci smo situacija u kojima dijete postaje žrtva svoga prava na iskazivanje mišljenja. U brojnim sudskim postupcima događalo se da se s djetetom prvo razgovara u centru za socijalnu skrb i to po nekoliko puta, potom u postupku vještačenja dijete razgovara s psihijatrom i psihologom, uz to moguće je da razgovara sa svojim posebnim skrbnikom, a i da unatoč svemu tome sud odluči i sam obaviti razgovor s djetetom. Uza sve to moguće je da isto dijete bude paralelno sa svim tim iskazivanjima mišljenja uključeno u multidisciplinarnu obradu neke ustanove koja se bavi zaštitom djece ili da ga roditelj/i vode na razne terapije. Ove mogućnosti u praksi se pojavljuju u različitim kombinacijama a na kraju imamo postupak ovrhe i ponovnu mogućnost utvrđivanja mišljenja, stručnih razgovora ili postupka medijacije.

IV. POSEBNI SUDSKI POSTUPCI OVRHE

Obz/2015 propisuje posebne postupke ovrhe radi predaje djeteta, radi ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom i radi uzdržavanja. Zajedničko za ova tri postupka jest da ako sud po službenoj dužnosti donese odluku u skladu s odredbama Obz/2015, on može po službenoj dužnosti donijeti rješenje o ovrsi te odluke i provesti ovrhu. Žalba protiv rješenja o ovrsi ne zadržava provođenje ovrhe niti poduzimanje ovršnih radnji kojima se ostvaruje tražbina zbog koje je određena ovrha. Bitna razlika između postupka ovrhe radi predaje djeteta i ovrhe radi ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom jest u tome što se ovrha radi predaje djeteta iscrpljuje u jednoj radnji, dok se ovrhom radi ostvarivanja osobnih odnosa treba prisilno ostvarivati stalne, periodične osobne odnose roditelja i djece.

Prema Obz/2015, svojstvo ovršne isprave ima plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi nakon provjere sadržaja i odobravanja od suda (čl. 107. st. 1. ObZ/2015), pravomoćna sudska odluka ili privremena mjera o ostvarivanju osobnih odnosa (čl. 521. st. 1. Obz/2015). Funkcija ovršne isprave je dvojaka: s jedne je strane ona nužna pretpostavka za dopustivost ovrhe, dok je pak s druge strane presumpcija o postojanju tražbine i legitimaciji stranaka.

Važno je znati i da Obz/2015 se uvodi mogućnost tzv. izvanredne revizije ako je riječ o materijalnopравnim ili postupvopравnim pitanjima čije je rješenje važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnost svih u njegovoj primjeni (čl. 422. ObZ/2015 u vezi s čl. 382. st. 2. ZPP-a). Novina po Obz/15 je da se pravomoćno rješenje doneseno u izvanparničnom postupku može preinačiti ili ukinuti na temelju prijedloga, a razlozi za podnošenje takva prijedloga isti su kao i za ponavljanje postupka prema ZPP-u (čl. 448. ObZ/2015). Premda ne utječe izravno na ovrhu odluka i o ova okolnost ovisno o ishodu postupka može utjecati na provođenje ovršnog postupka.

Posebno pažljivo sud treba postupati kad određuje sredstvo ovrhe, neovisno o tome o kojem ovršnom postupku u vezi s djetetom se radi, jer je pri tome dužan posebno voditi računa o zaštiti najboljeg interesa djeteta.

1. Posebni postupci ovrhe radi predaje djeteta

Ovrha radi predaje djeteta uređena je čl. 512. - 519. Obz/2015.

Nakon završetka parničnog ili izvanparničnog postupka, osnovu za određivanje ovrhe čine ovršne isprave. Ovršna je isprava ona isprava na temelju koje se može prisilno ostvariti tražbina koja je u njoj utvrđena.

Po Obz/2015 ovrha radi predaje djeteta može se provesti na temelju:

1. plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi odobrenog od strane suda
2. odluke suda o tome s kojim će roditeljem dijete stanovati
3. odluke suda o privremenoj mjeri s kojim će roditeljem ili drugom osobom dijete stanovati ili
4. odluke suda o mjerama za zaštitu osobnih prava i dobrobiti djeteta.

Pri tome je važno naglasiti da se ovrha radi predaje djeteta može se provesti na temelju naprijed navedenih odluka bez obzira je li tom odlukom naložena predaja djeteta.

Aktivno legitimirani za podnošenje prijedloga za ovrhu su roditelj, odnosno druga osoba s kojom će dijete na temelju odluke suda stanovati, a centar za socijalnu skrb će podnijeti prijedlog za ovrhu na temelju odluke suda o mjerama za zaštitu osobnih prava i dobrobiti djeteta.

Prije nego što odredi sredstva ovrhe sud može, ako procijeni da je to svrsishodno, saslušati osobu protiv koje se ovrha provodi, a isto tako može obzirom na okolnosti slučaja tijekom postupka ovrhe dijete uputiti na stručni razgovor. Upućivanjem djeteta na razgovor stručnom osobom što će najčešće biti stručni radnik centra za socijalnu skrb dijete se može pripremiti na postupak ovrhe, a može se postići i dobrovoljno postupanje po ovršnoj ispravi.

Sredstva ovrhe određuje sud obzirom na okolnosti pojedinog slučaja i to izricanjem i provođenjem:

1. novčane kazne do trideset tisuća kuna,
2. zatvorske kazne u trajanju od jednog dana do šest mjeseci ili
3. prisilnog oduzimanja i predaje djeteta.

U samom prijedlogu za ovrhu radi predaje djeteta ne mora biti označeno sredstvo ovrhe, a ako je označeno, sud nije vezan prijedlogom stranke. Sredstva ovrhe mogu se odrediti i provesti protiv osobe koja protivno nalogu suda odbija predati dijete ili poduzima radnje s ciljem njegova skrivanja ili onemogućavanja provođenja odluke, te protiv osobe kod koje se dijete nalazi i protiv osobe od čije volje ovisi predaja djeteta.

U slučaju ako u odluci suda stranci protiv koje se provodi ovrha nije naložena predaja djeteta, ovu naredbu izreći će sud u rješenju o ovrsi i istovremeno će odrediti rok za predaju ili će naložiti da se dijete preda odmah, te će izreći i da je dijete dužna predati i svaka druga osoba kod koje se dijete zatekne u trenutku provođenja ovrhe.

Člankom 518. Obz/15 uređena je dostava rješenja o ovrsi te je propisano da u slučaju kad je rješenjem suda naloženo da se dijete preda odmah, rješenje o ovrsi mora se uručiti stranci od koje treba oduzeti dijete prigodom poduzimanja prve

ovršne radnje. Ako ta stranka ne bude nazočna oduzimanju djeteta, odluka će joj se dostaviti naknadno. Odsutnost osobe kojoj treba oduzeti dijete ne sprječava provođenje ovršnih radnji. Ako se ovrha provodi protiv osobe na koju se ne odnosi rješenje o ovrsi, toj osobi će se predati rješenje o ovrsi i zapisnik o oduzimanju djeteta. Ako se ovrha provodi protiv osobe na koju se ne odnosi rješenje o ovrsi ili protiv osobe koja nije nazočna ovršnim radnjama, te će se radnje provesti u nazočnosti dviju punoljetnih osoba.

Prisilno oduzimanje i predaju djeteta obavljaju u suradnji sud i centar za socijalnu skrb na način da zaštite dijete u najvećoj mogućoj mjeri, uz pomoć policije, odnosno policijskog službenika za mladež.

Sud može odgoditi ovrhu ili ograničiti mjere ovrhe u tri slučaja:

1. kad je u tijeku odlučivanje povodom žalbe protiv prvostupanjske odluke,
2. kad je u tijeku postupak radi izmjene odluke i
3. kad se djetetu nalaže stručni razgovor

ali samo ako se time bitno ne ugrožavaju osobni i drugi važni interesi djeteta.

Prilikom donošenja odluke o dogodi ovrhe sudac je dužan s osobitom pažnjom procijeniti je li odgoda ovrhe u interesu djeteta i to je jedini kriterij i jedini razlog za odgodu ovrhe. Mora se pažljivo razmotriti kratkoročni i dugoročni interes djeteta. Nema ovrhe radi predaje djeteta koja kratkoročno nije stresna za dijete i taj stres se vrlo često navodi kao razlog za odgodu ovrhe, međutim valja pažljivo procijeniti i dugoročni interes djeteta, te po potrebi u postupku ovrhe u skladu s odredbama Pravilnik o načinu postupanja i suradnje suca, stručnog radnika Centra za socijalnu skrb i policijskog službenika za mladež prilikom prisilnog oduzimanja i predaje djeteta koristiti sve mogućnosti koje nam taj Pravilnik i Obz/2015 pružaju kako bi ovrha bila provedena na način da se maksimalno zaštiti dobrobit djeteta.

Manipulativna ponašanja roditelja su poseban problem s kojim se ovršni sudac susreće u ovim postupcima. Nerijetko roditelji kada započne postupak ovrhe radi predaje djeteta zatraže određivanje privremene mjere kojom traže da dijete stanuje s njime, navodeći kao razloge različite promijenjene okolnosti. Ovo čine iz razloga što u slučaju ako žele pokrenuti postupak radi izmjene odluke s kojim roditeljem će dijete stanovati, moraju prethodno proći postupak obveznog savjetovanja pred centrom za socijalnu skrb jer im je to procesna pretpostavka za pokretanje tog postupka. Za pokretanje postupka radi određivanja privremene mjere ne moraju proći prethodno postupak obveznog savjetovanja, a osim toga privremene mjere sud određuje u hitnom postupku i vezan je rokovima. Nakon što pokrene takav postupak, roditelj traži odgodu ovrhe po čl. 519. st. 1. toč. 2. Obz/2015, a dužnost suda je pažljivo procijeniti radi li se zaista o okolnostima koje opravdavaju odgodu ovrhe ili o manipulativnim ponašanjima osoba koja dijete treba predati, te mora voditi računa o samoj svrsi ovršnog postupka.

1.1. Pravilnik o načinu postupanja i suradnje suca, stručnog radnika centra za socijalnu skrb i policijskog službenika za mladež prilikom prisilnog oduzimanja i predaje djeteta

Propisuje način postupanja i suradnje tijela i osoba koje sudjeluju u provedbi ovrhe radi prisilnog oduzimanja i predaje djeteta odnosno standardizirani postupak koji osigurava jedinstveno i ujednačeno postupanje kao i uvjete za učinkovitu provedbu ovrhe radi prisilnog oduzimanja i predaje djeteta. Donošenje ovog Pravilnika vrijedan je doprinos osiguravanju efikasnog provođenja ovršnog postupka uz maksimalnu zaštitu dobrobiti djeteta. Prije donošenja ovog Pravilnika događalo se nerijetko da nije moguće provesti ovrhu zbog raznih razloga odnosno dvojbi i pitanja koja su se na terenu pojavljivala a na koja nije bilo odgovora ni u Obiteljskom ni u Ovršnom zakonu, npr. razna manipulativna ponašanja roditelja i drugih osoba primjerice članova obitelji stranaka, nesnalaženja sudaca, sudskih ovršitelja, stručnih radnika centra za socijalnu skrb i policijskih službenika u dvojbama tko što smije ili ne smije učiniti prilikom provođenja ovrhe i sl.

Prema čl. 5. Pravilnika sud je dužan radnje u postupku poduzimati žurno u koordinaciji s ostalim tijelima i osobama u tim tijelima koja sudjeluju u provedbi ovrhe radi prisilnog oduzimanja i predaje djeteta. Koordinaciju obavlja sud po ovršnom sucu odnosno sudskom ovršitelju kojem je spis dodijeljen u rad.

Koordinacija iz čl. 5. Pravilnika podrazumijeva:

- poduzimanje potrebnih radnji u svrhu prethodne provjere jesu li ispunjeni uvjeti za uredovanje radi prisilnog oduzimanja i predaje djeteta,
- povezivanje tijela i osoba u tim tijelima koja sudjeluju u postupku ovrhe radi prisilnog oduzimanja i predaje djeteta,
- usuglašavanje o vremenu i mjestu uredovanja,
- održavanje koordinacijskog sastanka prije samog provođenja postupka radi izravne međusobne razmjene informacija bitnih za uspješnu realizaciju ovršnog postupka na kojem će se usuglasiti pojedinačne zadaće tijela i osoba koja sudjeluju u postupku, razmotriti raspoložive informacije o djetetovom fizičkom i psihičkom stanju, razmotriti je li potrebna nazočnost doktora medicine odnosno ekipe hitne medicinske pomoći i drugo,
- druge aktivnosti kojima se postiže sklad u postupanju u provedbi ovrhe radi prisilnog oduzimanja i predaje djeteta.

Ovršni sudac osobno i neposredno provodi ovrhu radi prisilnog oduzimanja i predaje djeteta, a pojedine radnje u postupku može naredbom povjeriti sudskom ovršitelju.

Oblici, način i sadržaj suradnje tijela uređeni su čl. 20. Pravilnika kojim je propisano da tijela koja sudjeluju u provedbi ovrhe radi prisilnog oduzimanja i predaje djeteta su dužna uspostaviti što žurniju suradnju prema sljedećim načelima:

- tajnosti i zaštite osobnih podataka – koje obvezuje tijela da zaštite osobne podatke svih sudionika u postupku
- hijerarhije i subordinacije – koje ovlašćuje sud da koordinira i izdaje naredbe radi provedbe ovrhe radi prisilnog oduzimanja i predaje djeteta, odnosno obvezuje druge sudionike da u skladu sa svojim zakonskim ovlastima postupaju po nalogu suda
- samoprocjene – koje obvezuje tijela da, svako iz svog djelokruga, procjenjuju rizike te savjetuju sud o poduzimanju odgovarajućih mjera u skladu s načelom prvenstvene zaštite dobrobiti i prava djeteta
- odgovornosti i učinkovitosti – prema kojima tijela preuzimaju odgovornost za provedbu ovrhe radi prisilnog oduzimanja i predaje djeteta, u skladu s odredbama propisa navedenih u članku 2. tog Pravilnika i odredbama Pravilnika, poduzimanjem odgovarajućih mjera u skladu sa svojim ovlastima, uz postizanje stalnog napretka u predlaganju i provedbi mjera suradnje u postupku ovrhe radi prisilnog oduzimanja i predaje djeteta
- neposredne i usmene komunikacije – prema kojima tijela u pravilu komuniciraju neposredno i usmeno.

Predsjednik suda dužan je razmotriti izvješće o uočenim nedostacima o suradnji tijela i pokušati ih otkloniti s njihovim ovlaštenim osobama.

Pravilnikom o izmjenama i dopunama ovog Pravilnika propisana je dužnost ovršnog suca da osobno i neposredno provodi ovrhu radi prisilnog oduzimanja i predaje djeteta, time da pojedine radnje u postupku može naredbom povjeriti sudskom ovršitelju. Do tada je sudac mogao, ali nije morao osobno provoditi ovrhu. U pravilu su ovrhu provodili sudski ovršitelji. Nadalje, prema ovim izmjenama i dopunama sud može na teret proračunskih sredstva suda odrediti sudjelovanje stalnog sudskog vještaka iz područja psihologije i/ili psihijatrije i ta mogućnost će svakako olakšati položaj djeteta u postupku ovrhe.

Bitno je i da se izmjene i dopune Pravilnika primjenjuju na postupke u tijeku bez obzira na to kada su pokrenuti.

2. Posebni postupci ovrhe radi ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom

Ovrha radi ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom može se provesti na temelju:

1. plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi ili drugog sporazuma o ostvarivanju osobnih odnosa s djetetom koji su odobreni od strane suda
2. odluke suda o ostvarivanju osobnih odnosa ili
3. odluke o privremenoj mjeri radi ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom.

Aktivno legitimirani za podnošenje ovršnog prijedloga su roditelj, odnosno druga osoba koja na temelju ovršne isprave ima pravo na ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom ili dijete.

Člankom 521. st. 4. Obz/15 propisano je da ako postoji sukob interesa između djeteta i roditelja, odnosno roditelja s kojim dijete stanuje, dijete će zastupati posebni skrbnik kojeg imenuje centar za socijalnu skrb. Ako je djetetu imenovan posebni skrbnik, prestaju ovlaštenja roditelja na zastupanje djeteta u tom postupku.

Prije nego što donese rješenje o ovrsi sud je dužan zakazati ročište i na tom ročištu saslušati stranke kako bi utvrdio činjenice i procijenio sve okolnosti te omogućio djetetu da izrazi svoje mišljenje u postupku.

U skladu s čl. 522. st. 2. Obz/2015 sud može nakon što sasluša stranke i s obzirom na okolnosti slučaja odgoditi ovrhu za trideset dana te naložiti stručni razgovor s djetetom ili predložiti strankama da pristupe obiteljskoj medijaciji radi sporazumnog rješavanja spora, a ako je to potrebno može posebnom odlukom detaljnije precizirati ostvarivanje osobnih odnosa za vrijeme trajanja stručnog razgovora ili obiteljske medijacije. Sud mora cijeniti okolnost je li obiteljska medijacija prethodno bila bezuspješna i je li nužno žurno postupanje, pa ako utvrdi jednu od ovih okolnosti neće odgađati ovrhu. Kao i kod ovrhe radi ostvarivanja osobnih odnosa sud treba znati prepoznati manipulativna ponašanja roditelja.

Sredstva ovrhe radi ostvarivanja osobnih odnosa određuje sud obzirom na okolnosti konkretnog slučaja i to izricanjem i provođenjem novčane kazne do trideset tisuća kuna ili zatvorske kazne u trajanju od jednog dana do šest mjeseci. Sredstvo ovrhe ne mora biti naznačeno u ovršnom prijedlogu, a ako je naznačeno sud nije vezan prijedlogom stranke. Obz/2003 za razliku od Obz/2015 određivao je kao jedno od sredstava ovrhe i oduzimanje djeteta (čl. 353. u vezi s čl. 341. i čl. 343. - 347. Obz/2003).

Sud ovrhu može odgoditi ili može ograničiti mjere ovrhe kad je u tijeku odlučivanje povodom žalbe protiv prvostupanjske odluke, kad je u tijeku postupak radi izmjene odluke ili kad se djetetu nalaže stručni razgovor ili provodi obiteljska medijacija. U svakom od ovih slučajeva uvjet je da se odgodom bitno ne ugrožavaju osobni i drugi važni interesi djece.

U slučaju da se dijete koje je navršilo 14 godina protivi ostvarivanju osobnih odnosa s roditeljem ili drugom osobnom koja na temelju ovršne isprave ima pravo na osobne odnose s djetetom, sud može dijete cijeneći sve okolnosti slučaja uputiti na

stručni razgovor. Ako se to dijete i nakon razgovora sa stručnom osobom protiv ostvarivanja osobnih odnosa, sud će prijedlog za ovrhu odbiti.

3. Posebni postupci osiguranja

3.1. Zajedničke odredbe

Obz/2015 propisao je posebne postupke osiguranja radi određivanja:

1. privremene mjere o tome s kojim će roditeljem odnosno drugom osobom dijete stanovati i o ostvarivanju osobnih odnosa s djetetom

i

2. privremene mjere radi uzdržavanja.

Te mjere mogu se odrediti prije pokretanja sudskih postupaka u kojima se odlučuje o pravu koje se privremenom mjerom osigurava kao i za njihova trajanja. U slučaju ako je određena privremena mjera prije pokretanja postupka u kojem se odlučuje o odnosu koji se osigurava, sud će uputiti stranku da u roku koji ne smije biti dulji od tri mjeseca opravda privremenu mjeru pokretanjem postupka. Ako stranka u roku koji sud odredi ne pokrene postupak, sud će donijeti rješenje o ukidanju privremene mjere.

Tijek roka za žalbu niti žalba ne odgađaju provedbu privremene mjere. U slučaju obiteljskog nasilja ili u slučaju drugih otežavajućih okolnosti sud može provesti odluku o privremenoj mjeri i prije nego što je odluka dostavljena suprotnoj strani.

Sud može po službenoj dužnosti privremenu mjeru odrediti u svakom postupku koji je u tijeku, a u kojem se prema odredbama Obz/2015 odlučuje o pravima i dobrobiti djeteta. Mjesno je nadležan sud koje je nadležan za odlučivanje o pravu koje se privremenom mjerom osigurava, a u žurnim slučajevima privremenu mjeru može odrediti i sud na čijem je području nastala potreba za određivanjem privremene mjere ili na čijem se području nalazi osoba odnosno stvar na koju će se privremena mjera odnositi.

O privremenoj mjeri sud može odlučiti i bez rasprave.

Izmjena ili ukidanje privremene mjere uređeni su čl. 534. Obz/2015.

Članak 534.

(1) Sud može privremenu mjeru izmijeniti ili ukinuti na prijedlog stranke ili po službenoj dužnosti ako ju je po službenoj dužnosti ovlašten odrediti.

(2) Za izmjenu privremene mjere nadležan je sud koji je donio odluku, osim ako je predmet ustupljen drugom sudu.

(3) Ako se predmet o privremenoj mjeri nalazi pred drugostupanjskim sudom, tada nije dopuštena izmjena ili ukidanje pobijane odluke suda prvog stupnja.

(4) Sud će donijeti rješenje o ukidanju privremene mjere, osim ako je ovim Zakonom drukčije određeno:

1. ako stranka u roku od tri mjeseca ne pokrene postupak o pravu koje se privremenom mjerom osigurava

2. ako se zahtjev za odlučivanje o odnosu koji se mjerom osigurava povuče ili odbaci ili

3. kad je postupak o odnosu koji se mjerom osigurava pravomoćno okončan.

3.2. Privremena mjera s kojim roditeljem odnosno drugom osobom će dijete stanovati i o ostvarivanju o osobnih odnosa s djetetom

Ovu mjeru sud može odrediti po službenoj dužnosti ili na zahtjev roditelja ili djeteta .

Čl. 536. st. 2. Obz/2015 propisano je da po službenoj dužnosti sud određuje ovu privremenu mjeru uzimajući u obzir okolnosti slučaja:

- kad stranke uputi da pristupe prvom sastanku obiteljske medijacije ili

- kad naloži izradu stručne procjene i mišljenja odnosno vještačenje.

U tim slučajevima sud može odlučiti i o zabrani ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom.

Dijete u postupku zastupa poseban skrbnik kojeg imenuje centar za socijalnu skrb i imenovanjem posebnog skrbnika prestaju ovlaštenja roditelja za zastupanje. Zakon propisuje da dijete zastupa poseban skrbnika ako su interesi roditelja i djeteta u suprotnosti. Međutim, u ovim postupcima u pravilu se radi o situaciji da su interesi roditelja međusobno u suprotnosti, a dijete ostane „razapeto“ između interesa svojih roditelja. Stoga je u praksi sudova prvog stupnja prevladalo shvaćanje da uvijek u postupku odlučivanja o ovoj privremenoj mjeri dijete zastupa poseban skrbnik. Problem u praksi je što posebnog skrbnika imenuje po čl. 536. st. 4. Obz/2015 centar za socijalnu skrb što utječe na duljinu trajanja sudskog postupka. Kao što smo prethodno obrazložili daleko učinkovitije rješenje bi bilo da posebnog skrbnika djetetu imenuje sam sud.

Dužnost suda u postupku određivanja ove privremene mjere je saslušati roditelje i omogućiti djetetu izražavanje mišljenja te zatražiti mišljenje centra za socijalnu skrb.

V. ODLUKE USTAVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE

U-III-453/2011 - susreti i druženja

U-III-5967/2013 - predaja djeteta

U-III-1896/2015 - predaja djeteta

U-III-2984/2016 - predaja djeteta

U-III-6359/2016 - predaja djeteta

U-III-4149/2017 - povratak nezakonito odvedenog djeteta

U-III-2620/2018 - osobni odnosi

U-III-A-653/2019 – susreti i druženja

VI. ODLUKE EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

1. Gluhaković protiv Hrvatske (zahtjev, br. 21188/09, presuda od 12. travnja 2011. - osobni odnosi roditelja s djetetom),

2. Ribić protiv Hrvatske (zahtjev, br. 27148/12, presuda od 2. travnja 2015. - poštivanje obiteljskog života, pravo na osobne odnose s djetetom)

3. K.B. i drugi protiv HRVATSKE (zahtjev br. 36216/13) presuda 14. ožujka 2017.

4. Vesna KRUŠKIĆ i drugi protiv Hrvatske (zahtjev br. 10140/13) presuda od 25. studenoga 2014. – obiteljske veze priznate zakonom, baka – osobni odnosi)

VII. SUDSKA PRAKSA

1) Kumulativno određivanje više sredstava ovrhe

Županijski sud u Varaždinu, GŽ-322/10-2, od 20. IV. 2010.

Nije dopušteno kumulativno odrediti ovrhu radi predaje djeteta te istodobno izreći novčanu ili zatvorsku kaznu protiv osobe koja protivno nalogu suda odbija predati dijete ili poduzima radnje s ciljem njegova skrivanja ili onemogućavanja provođenja ovrhe.

"Valja uputiti prvostupanjski sud da je donoseći pobijano rješenje utemeljeno na čl. 353. Obiteljskog zakona (dalje: OBZ), a primjenom čl.345. istog Zakona, tom zakonskom odredbom alternativno propisana mogućnost određivanja ovrhe, i to oduzimanjem, odnosno u konkretnom slučaju predajom djeteta ili izricanjem i provođenjem novčanih ili zatvorskih kazni protiv osobe koja protivno nalogu suda odbija predati dijete ili poduzima radnje s ciljem njegova skrivanja ili onemogućavanja provođenja ovrhe, dok je prvostupanjski sud pri donošenju rješenja o ovrsi postupio na način da je kumulativno odredio navedene predmete odnosno sredstva ovrhe. Očigledno je da je zakonodavac pri donošenju ovih zakonskih odredaba predvidio restriktivno postupanje suda upravo radi zaštite interesa djeteta, koji su kod postupaka ovrhe vezanih uz mljlt. djecu posebno propisani odredbom čl. 344. OBZ-a, o čemu je prvostupanjski sud također dužan voditi računa pri ponovnom odlučivanju o prijedlogu ovrhovoditeljice."

2) Ovrha radi predaje djeteta roditelju s kojim će dijete živjeti

Županijski sud u Varaždinu, GŽ-1742/06-2, od 8. XI. 2006.

- primjena odredaba Obiteljskog zakona (Čl. 336. Obiteljskog zakona - Narodne novine", br. 116/03, 17/04 i 136/04).

Rješenje kojim se određuje odgoda ovrhe radi predaje djeteta roditelju s kojim će dijete živjeti sud je dužan temeljiti na Obiteljskom zakonu.

"Sud prvog stupnja temelji pobijanu odluku na odredbi čl.61. st.1. Ovršnog zakona (dalje: OZ), ali valja reći da postupak ovrhe radi predaje djeteta roditelju regulira, kao poseban zakon i Obiteljski zakon (skraćeno: OBZ) u dijelu V. tog Zakona. Naime, konkretan slučaj predstavlja poseban slučaj ovrhe radi predaje djeteta roditelju, a koji je reguliran općom odredbom čl. 336. OBZ-a, te posebnim odredbama čl. 340.-348. OBZ-a, kao i odredbama na koje ove odredbe upućuju."

3) Dijete – stranka u postupku ovrhe radi predaje djeteta – izražavanje mišljenja djeteta

Županijski sud u Splitu, GŽ Ovr Ob-62/2018 od 23. srpnja 2018.

Sukladno čl.513. st. 3. Obz/2015 u postupku ovrhe radi predaje djeteta stranke su dijete, roditelji, druga osoba s kojom će, odnosno kod koje će dijete na temelju odluke suda stanovati i centar za socijalnu skrb.

„U prijedlogu za ovrhu, suprotno odredbi članka 358. i članka 513. st. 3. Obz/2015 kao stranka nije naznačen maloljetni sin ovrhovoditeljice i ovršenika iako se radi o postupku u kojem se odlučuje o njegovim pravima i interesima, odnosno o ovrsi radi predaje mljt. djeteta stranaka ovrhovoditeljici.

Nadalje, Županijski sud daje uputu da u nastavku postupka prvostupanjski sud omogući djetetu da izrazi svoje mišljenje na prikladnom mjestu i u nazočnosti stručne osobe, ako procijeni da je to obzirom na okolnosti slučaja potrebno te da pri ponovnom odlučivanju o prijedlogu za ovrhu vodi računa o sadržaju medicinskog vještačenja koje prileži spisu te o činjenici da je u tijeku sudski postupak radi izmjene odluke s kojim će roditeljem mljt. dijete stranaka stanovati.

4) Dijete stranka u stranka u postupku ovrhe radi ostvarivanja osobnih odnosa – zastupanje djeteta – saslušanje stranaka i utvrđivanje mišljenja djeteta

Županijski sud u Splitu, Gž Ovr Ob-80/2018 od 22. listopada 2018.

U postupku je kao ovrhovoditelj označen otac, kao ovršenik majka, a dijete kao zainteresirana osoba, pri čemu nije navedeno tko ga zastupa niti je djetetu imenovan poseban skrbnik.

Uputa Županijskog suda je da prvostupanjski sud postupi po odredbama Obz/2015 o imenovanju posebnog skrbnika djetetu. Nadalje da postupi po čl. 522. st. 1. Obz/2015 te prije donošenja rješenja o ovrsi zakaže ročište, osobno sasluša stranke te omogući djetetu izražavanje vlastitog mišljenja kao i da raspravi prigovor mjesne nenadležnosti.

5) Odgoda provedbe ovrhe

Županijski sud u Bjelovaru, Gž-1194/12 od 23. kolovoza 2012.

Kada je u tijeku postupak izmjene odluke s kojim će roditeljem dijete živjeti, pokrenut po ovršeniku zbog promijenjenih okolnosti a u skladu sa željom djeteta da više ne živi s ovrhovoditeljem već s ovršenikom te sa jasno izraženim razlozima za to, tada je opravdano odgoditi provedbu ovrhe radi predaje djeteta ovrhovoditelju do pravomoćnog okončanja tog postupka ako i ostale okolnosti (mišljenje nadležnog centra za socijalnu skrb) ne upućuju da je to protivno interesima dobrobiti mljt. djeteta.

VIII. PRIMJERI ZA VJEŽBE

Primjer 1.

Rješenjem o ovrsi Općinskog građanskog suda u Zagrebu određena je ovrha radi predaje djeteta Domu za odgoj djece i mladeži Pula na temelju ovršne isprave - rješenja Općinskog građanskog suda kojim je odlučeno o povjeravanju djeteta s problemima u ponašanju radi pomoći u odgoju (čl. 164. - 169. Obz/2015). Prijedlog za ovrhu podnio je Centar za socijalnu skrb Zagreb, Podružnica Dubrava. Rješenje je nepravomoćno, ali je izrekom rješenja određeno da žalba ne odgađa ovrhu.

Ovršenica, majka djeteta podnosi prijedlog za odgodu ovrhe navodeći da je zaposlena samohrana majka. O ocu djeteta godinama nema nikakvih informacija. Dobro je situirana i može skrbiti o kćeri koja je sada upisala i srednju školu u Zagrebu i to školu u koju želi ići. Upravo zbog upisa kćeri u srednju školu kao i zbog potrebe da odvoji kćer od društva u kojem se do sada kretala preselila su na Novi Zagreb zbog čega pokušaj oduzimanja djeteta nije uspio jer nisu nađene na staroj adresi. Od kada je djevojčica saznala za odluku suda i pokušaj ovrhe, postala je tjeskobna, tužna i uznemirena i majka smatra da bi djevojčica smještajem u Dom u Puli pretrpjela stres i traumu.

Pitanja:

1. Koji je sud mjesno nadležan za odlučivanje o prijedlogu za ovrhu radi predaje djeteta?
2. Koji sud će poduzeti provođenje ovrhe?
3. Hoćete li pri donošenju odluke primijeniti odredbe Obz/15 ili Ovršnog zakona ili ćete o prijedlogu odlučiti primjenom oba navedena zakona?

Obrazložite razloge za svoju odluku.

4. Kakvu odluku ćete donijeti o prijedlogu za odgodu i iz kojih razloga?

Primjer 2.

Općinski sud u Karlovcu donio je 6. lipnja 2012. rješenje o ovrsi, na temelju ovršne isprave, oduzimanjem djece. Ovrha je određena na način da će se djeca stranaka, dva dječaka od kojih je M. rođen 2002, a K.2006. oduzeti ocu ili bilo kojoj drugoj osobi kod koje se zateknu i predati majci s kojom trebaju živjeti po pravomoćnoj i ovršnoj presudi. Ovrha je pokušana u više navrata: 19. travnja 2011., 2. kolovoza 2012. i 10. prosinca 2014. Prvi puta su djeca su djeca izričito odbila ići k majci. Drugi put su oba djeteta ponovno izričito odbijala poći s majkom. Nakon uzastopnih razgovora i nagovaranja majke, psihologa, socijalne radnice i voditeljice mjere

nadzora, djeca su odbijala odlazak od oca i sudski ovršitelj je prekinuo uredovanje obzirom je utvrđeno da se ne može provesti bez primjene sila nad djecom, a što stručne osobe nisu preporučile. Treći puta je kod ovršenika zatečen samo M., jer je majka u međuvremenu K. odvela k sebi. M i dalje ponavlja da ne želi ići s majkom, pruža maksimalan otpor i uredovanje je ponovno iz istih razloga kao i pri puta prekinuto.

Sud je obustavio postupak ovrhe i ukinuo provedene radnje na temelju čl.67.st.2 tada važećeg Ovršnog zakona.

U obrazloženju se navodi da je ovrhu nije moguće provesti bez da se povrijedi načelo prvenstvene zaštite dobrobiti i prava mlljt. djeteta, te da dječak kod oca živi u stabilnom i mirnom okruženju, da je vedar, odličan učenik i druželjubiv.

Županijski sud 10. srpnja 2015.ukida to rješenje navodeći da se time podupire protuzakonito ponašanje oca koji je pravomoćno kažnjen za kazneno djelo oduzimanja djeteta, da je u vještačenjem utvrđeno da otac manipulira djecom i da su djeca u konfliktu lojalnosti, te da sud nije vezan prijedlogom ovrhovoditelja po pitanju izbora sredstva ovrhe.

Ovrhe je ponovno pokušana 25. veljače 2016., i nije uspjela iz istih razloga kao i prvi put, time što je M. sada odbio razgovarati sa psihologom i socijalnom radnicom,a otac ih je izvijestio da je pokrenuo obveznog savjetovanja jer namjerava tražiti izmjenu odluke.

Pitanja:

1. Kakvu biste odluku dalje donijeli da ste sudac ovrhe i obrazložite zašto?
2. Je li dijete stranka u postupku ovrhe radi predaje djeteta?
3. Mora li ovrhovoditelj u prijedlogu za ovrhu radi predaje djeteta označiti sredstvo ovrhe?
4. Je li sud mogao tijekom postupka ovrhe dijete uputiti na stručni razgovor?

Primjer 3.

Ovrhovoditeljica je 22. veljače 2018. podnijela općinskom sudu prijedlog za ovrhu radi ostvarivanja osobnih odnosa s mlljt. D. na temelju privremene mjere koja je donijeta u postupku razvoda braka. Tom privremenom mjerom određeni su osobni odnosi majke i djeteta svaki drugi vikend od petka u 19 sati do nedjelje u 17 sati na način da jedan vikend otac dovodi djecu u Zagreb k majci, a drugi vikend majka dolazi u Split radi ostvarivanja osobnih odnosa s djecom. Određeno je i da mjera traje do pravomoćnog okončanja parničnog postupka ili do drugačije odluke suda.

Sud je odbio prijedlog za ovrhu kao neosnovan jer je uvidom u podatke eSpisa utvrdio da je rješenjem suda u postupku razvoda braka izmijenjeno rješenje na temelju kojeg se predlaže ovrha i to na način da je sada dinamika osobnih odnosa drugačije određena.

Pitanja:

1. Je li sud pravilno postupio?
2. Je li dijete stranka u ovom postupku, ako jest tko ga zastupa i tko ga imenuje?
3. Mora li sud prije donošenja rješenja o ovrsi zakazati ročište?
4. Mora li u prijedlog radi ovrhe radi ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom biti označeno sredstvo ovrhe?
5. Koja su po Obz/2015 sredstva ovrhe u ovom postupku?

IX. OVRHA RADI UZDRŽAVANJA

1. OPĆENITO O UZDRŽAVANJU

„²Uzdržavanje (alimentacija), u obiteljsko pravnom smislu je institut koji se temelji na jednom od osnovnih načela obiteljskog prava - načelu uzajamnog pomaganja svih članova obitelji (načelo obiteljske solidarnosti)“.

To je pravo koje pojedinim članovima obitelji pripada temeljem Zakona.

Konvencijom o pravima djeteta određeno je da roditelji ili ostale osobe odgovorne za dijete istom moraju osigurati, unutar svojih sposobnosti i novčanih mogućnosti, životne uvjete nužne za razvoj djeteta.

Konvencija također zahtjeva od država stranaka da poduzmu sve potrebne mjere kako bi osigurale da dijete dobije uzdržavanje od roditelja ili drugih osoba koje su materijalno odgovorne za dijete, kako unutar države stranke tako i iz inozemstva.

U Ustavu je među odredbama koje uređuju osnovne odnose roditelja i djece izrijekom utvrđeno da su roditelji dužni uzdržavati svoju djecu (čl. 63. st. 1. Ustava - Osnovna načela ustanove uzdržavanja).

OBZ sadrži odredbe o uzdržavanju djece i o postupcima radi uzdržavanja:

1. U šestom dijelu:

I Opće odredbe

II Uzdržavanje djece, roditelja i drugih srodnika

V Određivanje uzdržavanja

2. U osmom dijelu – postupak pred sudom

I Opće odredbe 354

II Posebni parnični postupak- sporovi o uzdržavanju

III Posebni izvanparnični postupci

Odobranje plana zajedničke roditeljske skrbi

Odobranje sporazuma o uzdržavanju

Pojednostavljeno uzdržavanje

M.Alinčić,A.Bakarić i dr. „Obiteljsko pravo“

IV posebni postupcima ovrhe

1. Opće odredbe

4. ovrha radi uzdržavanja djeteta

V Posebni postupci osiguranja

1. Opće odredbe

2. 3. Privremena mjera radi uzdržavanja

2. MJESNA NADLEŽNOST U POSTUPCIMA RADI UZDRŽAVANJA

To je u pravilu sud opće mjesno nadležan za dijete, budući da je nadležnost suda u sporu o uzdržavanju u čl. 409 OBZ-a propisana na način da je nadležan sud koji je opće mjesno nadležan za dijete, u čl. 435. OBZ-a kojim su regulirani posebni izvanparnični postupci propisana je nadležnost na način da ako se tijekom postupka promjene okolnosti na kojima se temelji mjesna nadležnost, sud pred kojim je postupak pokrenut može predmet ustupiti sudu koji je postao mjesno nadležan ako je očito da će se tako lakše provesti postupak ili ako je to potrebno radi zaštite osoba o kojima sud vodi osobitu brigu – djeteta., čl. 462. OBZ-a koji za odobravanje plana zajedničke roditeljske skrbi propisuje nadležnost suda koji je opće mjesno nadležan za dijete i čl. 471. OBZ-a, za odobravanje sporazuma o uzdržavanju opće je mjesno nadležan sud nadležan za dijete, čl. 475. OBZ-a za odlučivanje u pojednostavljenom postupku u stvarima za uzdržavanje osim suda opće mjesne nadležnosti i sud prebivališta odnosno boravišta djeteta.

U postupcima donošenja privremenih mjera radi uzdržavanja, u žurnim slučajevima, može odrediti i sud na čijem je području nastala potreba za određivanjem privremene mjere ili gdje se nalazi dijete.

Za ukidanje ili izmjenu nadležan je sud koji je donio privremenu mjeru osim ako je predmet ustupljen drugom sudu.

3. UZDRŽAVANJE KAO PRVENSTVENO PRAVO DJETETA

OBZ-om je propisano da je uzdržavanje dužnost i pravo roditelja i djece, bračnih i izvanbračnih drugova i srodnika u ravnoj lozi, kada je to predviđeno Zakonom (čl. 281. OBZ-a).

Zakon je u pogledu prava i dužnosti uzdržavanja u krugu osoba određenih Zakonom pa tako i u pogledu prava i dužnosti uzdržavanja roditelja i djece propisao načela:

1. Razmjernosti, prema kome načelu osobe koje imaju dužnost i pravo uzdržavanja međusobnom uzdržavanju pridonose prema svojim mogućnostima i potrebama uzdržavane osobe
2. Načelo da uzdržavanje djece ima prednost pred obvezom uzdržavanja roditelja da uzdržavaju druge osoba koje imaju dužnost i pravo uzdržavanja (bračnog druga, roditelja, srodnika u ravnoj lozi (unuci, praunuci).
3. Načelo djeljivosti obveze uzdržavanja na više obveznika ako je obveza istodobna – iz čega proizlazi da se obveza uzdržavanja, kada više obveznika uzdržavanja ima istodobno obvezu uzdržavati, među njima dijeli te se u pogledu obveze uzdržavanja kao djeljive obveze primjenjuje odredba čl. 41. ZOO-a.

Prema st. 2. čl. 41. ZOO-a, kada u djeljivoj obvezi ima više dužnika npr. baka i djed po roditelju koji ne uzdržava dijete, oni su sudužnici iste novčane obveze uzdržavanja.

ZOO predviđa odgovornost na jednake dijelove ako nije određena drugačija podjela.

Međutim, OBZ popisuje kao opće pravilo za određivanje visine uzdržavanja (čl. 307. OBZ-a) da će sud u sporu o uzdržavanju utvrditi ukupan iznos sredstava potrebnih za uzdržavanje te procijeniti potrebe uzdržavane osobe i mogućnosti osobe koja je dužna uzdržavati iz čega proizlazi da se novčana obveza uzdržavanja dijeli na više osoba na način da se u odnosu na svaku osobu utvrđuju njezine mogućnosti i svaki od njih odgovara za svoj dio obveze te nema solidarnosti jer ista nije zakonom propisana.

Ako osoba na temelju Zakona dužna prije ostalih uzdržavati (roditelj u odnosu na baku i djeda, baka i djed prije očuha i maćehe) ne može u potpunosti zadovoljiti potrebu uzdržavanja, razliku može ostvariti od drugih obveznika prema navedenom redoslijedu.

Nadalje, u pogledu uzdržavanja maloljetnog djeteta, Zakon je propisao da su roditelji dužni prvi uzdržavati svoje maloljetno dijete i da se radno sposoban roditelj ne može osloboditi dužnosti uzdržavanja maloljetnog djeteta.

Postavlja se pitanje da li se potpuno radno nesposoban roditelj može osloboditi dužnosti uzdržavanja maloljetnog djeteta.

Radno nesposoban roditelj nesporno ne može ostvarivati novčana sredstva radom, no novčanu obvezu može ostvarivati prihodim po drugoj osnovi (npr. od imovine).

Također se ovrha radi naplate tražbine po osnovi zakonskog uzdržavanja može provesti i na primanjima po osnovi novčane naknade za tjelesno oštećenje i doplatka za tuđu pomoć i njegu, naknade štete zbog narušenog zdravlja ili smanjenja odnosno gubitka radne sposobnosti do ½ tog primanja (čl. 172. st. 5. OZ-a) iz čega se može protumačiti kako se niti radno nesposoban roditelj ne može u cijelosti osloboditi dužnosti uzdržavanja maloljetnog djeteta, ukoliko ima prihode po osnovi invalidnosti, od imovine i sl.

Nadalje u tom slučaju ukoliko roditelj ne uzdržava mlljt. dijete, dužni su ga uzdržavati baka i djed po tom roditelju, a maćeha i očuh su dužni uzdržavati dijete kao maloljetnog pastorka ako dijete ne može ostvariti uzdržavanje od drugog roditelja, a i prije drugog roditelja ako su u trenutku smrti živjeli sa pastorkom.

U svrhu ove radionice, a u okviru teme zaštite najboljeg interesa djeteta u postupcima ovrhe radi uzdržavanja, bavit ćemo se prvenstveno uzdržavanjem kao dužnosti i pravom roditelja u pogledu uzdržavanja mlljt. djeteta u smislu zaštite njegovog najboljeg interesa.

Pri tom treba naznačiti da je temeljem čl. 197. OBZ-a propisano da posvojenjem nastaju među posvojiteljem i njegovim srodnicima s jedne strane te posvojenikom i njegovim potomcima s druge strane neraskidiv odnos srodstva i sva prava i dužnosti koja iz toga proizlazi pa u tom smislu zakonodavac ne pravi distinkciju u pogledu prava i obveza uzdržavanja u odnosu na biološko dijete i posvojenika.

To pravo djeteta kao ovlaštenika uzdržavanja u novčanom iznosu (novčane obveze uzdržavanja) i roditelja i drugih zakonom određenih osoba kao obveznika uzdržavanja, postaje predmetom odlučivanja kao zaseban alimentacijski spor ili kao adhezijski spor u bračnim, maternitetskim ili paternitetskim sporovima, a odlučna je činjenica da dijete ne stanuje sa oba roditelja uslijed prestanka bračne ili s njom izjednačene izvanbračne zajednice roditelja, pa roditelj s kojim ne stanuje postaje obveznik plaćanja uzdržavanja u novcu, odnosno isti obvezu uzdržavanja ispunjava kroz zadovoljenje materijalnih potreba djeteta u obliku novčanog uzdržavanja dok roditelj s kojim dijete stanuje svoj udio u obvezi uzdržavanja ispunjava kroz svakodnevnu skrb o djetetu koja se smatra jednakovrijednom zadovoljenju materijalnih potreba djeteta u obliku novčanog uzdržavanja (čl. 310. st. 1. i 2. OBZ-a), odnosno u situaciji kada bračna zajednica i s njom izjednačena izvanbračna zajednica nisu niti uspostavljene ili dijete ne živi u zajednici života sa oba roditelja, pa obveza uzdržavanja djeteta u novčanom iznosu predstavlja obvezu roditelja s kojim dijete ne živi.

Također su zakonom propisane posebne okolnosti kada oba roditelja imaju obvezu novčano uzdržavati dijete i to:

- kada su roditelji razvedeni i dalje žive zajedno sa djetetom – tada svakodnevno zajednički skrbe o djetetu, a materijalne potrebe zadovoljavaju u skladu s prihodima svakog od njih (čl. 315. st. 2. OBZ-a),

- kada dijete ne stanuje s njima i ako niti jedno od njih svakodnevno ne skrbi o djetetu (čl. 316. OBZ-a).

4. OVRŠNE ISPRAVE O UZDRŽAVANJU

Budući da se u smislu OBZ-a o uzdržavanju može odlučivati kao o sporu u parničnom postupku ili u izvanparničnom postupku u pogledu kojih je OBZ/15 predvidio i neke posebne vrste izvanparničnih postupaka u stvarima uzdržavanja djeteta, to u pogledu odluka o uzdržavanju govorimo o sljedećim ovršnim ispravama:

Rješenje kojim se razvodi brak u kom je sadržan Plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi

U postupcima razvoda braka kada bračni drugovi imaju zajedničku maloljetnu djecu, a postupak pokreću prijedlogom za sporazumni razvod braka, tada se bračni drugovi mogu sporazumjeti o pravnim posljedicama razvoda braka pa tako i o uzdržavanju pa je odluka o uzdržavanju sastavni dio plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi koji mora biti odobren u sudskom postupku, u kom slučaju će ovršna odluka o uzdržavanju biti sadržana Planu o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, a koji će biti dio pravomoćnog rješenja kojim se razvodi brak stranaka (čl. 460. OBZ-a).

- dijete zastupaju oba roditelja (čl. 461. OBZ-a)

Presuda o razvodu braka

Ukoliko tijekom postupka jedan bračni drug odustane od prijedloga za sporazumni razvod, postupak se nastavlja kao po tužbi radi razvoda braka (čl. 453. st. 2. OBZ-a) ili se postupak razvoda braka inicijalno pokreće tužbom tijekom postupka odlučuje sud u parničnom postupku (čl. 53. OBZ-a). Tužba radi razvoda braka mora sadržavati i prijedlog o uzdržavanju djeteta (čl. 56. OBZ-a).

Ako bračni drugovi u postupku razvoda braka ne predlože uzdržavanje, dužan ga je odrediti sud (čl. 327. OBZ-a).

Odluka o uzdržavanju bit će sadržana u presudi o razvodu braka i ako je sud odbio sporazum iz plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi ili sporazuma o uzdržavanju.

Dijete zastupa poseban skrbnik (čl. 240. OBZ-a).

Ukoliko presuda o razvodu braka ne sadrži odluku o uzdržavanju mljt djece, tada je ista u tom dijelu nezakonita, jer ne sadrži odluku o uzdržavanju o kojoj sud mora odlučiti po službenoj dužnosti.

Rješenje o odobravanju plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi (čl. 466. OBZ-a) i izmjeni plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi

U postupcima kad roditelji trajno ne žive u obiteljskoj zajednici a sporazumjeli su se o sadržaju roditeljske skrbi odnosno postigli su plan (čl. 461 OBZ-a i čl. 106 OBZ-a) tada će ovršnu odluku o uzdržavanju sadržava i rješenje o odobravanju plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi.

- dijete zastupaju oba roditelja (čl. 461. OBZ-a)

Presuda o uzdržavanju donesena u sporu radi uzdržavanja izvan bračnog paternitetskog ili maternitetskog spora (čl. 425. OBZ-a), i to presuda zbog ogluhe, zbog izostanka, na temelju priznanja, na temelju odricanja ako procjeni da je to u interesu djeteta.

Dijete zastupa roditelj s kojim dijete stanuje, a po pristanku tog roditelja centar za socijalnu skrb (čl. 424. st. 1. OBZ-a).

Osim u tim slučajevima novčana obveza uzdržavanja mljt. djeteta je predmetom odlučivanja u sporovima radi povećanja uzdržavanja (čl. 432. OBZ-), sporovima radi isplate uskraćenog uzdržavanja maloljetnog djeteta (čl. 289. OBZ-a), dok se sporovi radi smanjenja uzdržavanja (čl. 430. OBZ-a) i radi prestanka uzdržavanja te povrata neosnovano plaćenog uzdržavanja vode povodom zahtjeva obveznika uzdržavanja, a ne povodom zahtjeva djeteta.

U postupcima koji se vode samo radi uzdržavanja OBZ je predvidio i posebne izvanparnične postupke i to postupak odobravanja sporazuma o uzdržavanju i pojednostavljeni postupak u stvarima uzdržavanja djeteta te će po provedenim postupcima biti donesene sljedeće ovršne isprave:

Rješenje o odobravanju sporazuma o uzdržavanju (čl. 470. OBZ-a)

U tom postupku roditelji zajednički podnose sudu prijedlog radi odobravanja sporazuma o uzdržavanju o kom prijedlogu sud odlučuje rješenjem o odobravanju sporazuma. Dijete u postupku zastupa roditelj s kojim stanuje (čl. 470. st. 2. OBZ-a).

Rješenje kojim se prihvaća prijedlog o uzdržavanju (čl. 474. OBZ-a) u pojednostavljenom postupku radi uzdržavanja koji mora sadržavati:

- iznos uzdržavanja čije se određivanje predlaže, a koji mora biti u skladu s tablicom o prosječnim potrebama mljt. djeteta,

- dijete u postupku zastupa roditelj s kojim dijete stanuje,

- po prigovoru se sa prijedlogom postupak kao sa tužbom pa se o uzdržavanju odlučuje presudom.

U odredbi čl. 474. st. 2. OBZ-a nalaze se odredbe koje se odnose na zahtjev za uzdržavanjem kojeg će postaviti dijete kao stranka, a zastupat će ga Centar za

socijalnu skrb ili poseban skrbnik u slučajevima kada je doneseno rješenje o oduzimanju prava na stanovanje s djetetom i povjeravanje svakodnevne skrbi od djetetu drugoj osobi ili udomiteljskoj obitelji ili ustanovi, kada je dijete s problemima u ponašanju radi pomoći u odgoju povjereno ustanovi socijalne skrbi ili udomiteljskoj obitelji ili je roditelj lišen prava na roditeljsku skrb, kada će sud na zahtjev centra ili posebnog skrbnika odlučiti o uzdržavanju takvog djeteta od strane roditelja.

O uzdržavanju se može odlučiti i u sporu radi utvrđenju ili osporavanju očinstva ili majčinstva kada ishod parnice ili okolnosti slučaja upućuju na to da je to moguće i potrebno.

U navedenim izvanparničnim postupcima odobravanja plana, sporazuma o uzdržavanju, pojednostavljenog određivanja uzdržavanja – rješenja ne moraju biti obrazložena, sud ima ovlast utvrditi da li su prijedlozi u interesu djeteta, nije vezan zahtjevima stranaka (može dosuditi i više nego što traži roditelj koji zastupa dijete), kada se nalaže ispunjenje neke činidbe, sud će odrediti rok za ispunjenje i može odrediti da se činidba ispuni odmah, ima pravo koristiti se prisilnim sredstvima, dopuštena je preinaka ili ukidanje pravomoćnog rješenja iz razloga za ponavljanje postupka prema pravilima ZPP-a.

Dakle obveza uzdržavanja u obliku novčanog iznosa uzdržavanja nastaje na temelju pravomoćnih sudskih odluka koje smo ranije naveli.

5. PRAVOMOĆNOST I OVRŠNOST ODLUKA

Budući da se radi o odlukama u statusnim stvarima, pravni učinci nastupaju kada odluke postanu pravomoćne. Odluka postaje pravomoćna kad protiv iste više nije moguće podnijeti žalbu.

Međutim radi zaštite mljt. djece kao osoba o čijim pravima i interesima je sud dužan osobito paziti tijekom postupka, sud može odrediti da pravni učinci nastupaju prije pravomoćnosti (čl. 444. st. 2. OBZ-a).

Dakle navedene sudske odluke da bi bile ovršne moraju postati pravomoćne budući da pravodobno podnesena žalba zadržava ovrhu odluke odnosno pravne učinke odluke, osim ako drugačije nije određeno odlukom suda ili Zakonom.

Budući da je sud dužan osobito paziti tijekom postupka na prava i interese mljt. djece, odlukom suda isti može odrediti i da žalba protiv tih odluka kojima je odlučeno o uzdržavanju ne zadržava ovrhu kada smatra da je to potrebno za zaštitu najboljeg interesa djeteta jer u protivnom podnošenje žalbe zadržava ovrhu, osim u slučajevima propisanim Zakonom.

Zakon propisuje da žalba protiv rješenja o ovrsi ne odgađa ovrhu (čl. 511. OBZ-a) kao i protiv rješenja o određivanju privremene mjere (čl. 539. st. 2. OBZ-a).

Nadalje, budući da se radi o sudskim odlukama kojima je naloženo ispunjenje obveze uzdržavanja kao novčane tražbine, mora proteći rok za dobrovoljno ispunjenje (čl. 25. st. 1. OZ-a) ili odluka može sadržavati odredbu da se činidba ima ispuniti odmah. U praksi sudova rijetko se susrećemo s odlukama o uzdržavanju kojima je navedeno da žalba ne odgađa provedbu ovrhe kao i u kojima je rok za izvršenje odmah, osim u slučaju određivanja privremene mjere radi uzdržavanja o kojima ćemo govoriti u nastavku.

Isti učinak može se postići i odricanjem od prava na žalbu i priznavanjem pravomoćnosti (čl. 349. st. 1. ZPP-a), no bitno je da to učine sve stranke.

6. PODOBNOST ODLUKE O UZDRŽAVANJU ZA OVRHU

Da bi citirana rješenja i presude o uzdržavanju bile podobne za ovrhu u njima moraju biti naznačeni (čl. 29. OZ-a):

- dijete kao vjerovnika
- obveznika uzdržavanja kao dužnika
- novčanu obvezu izraženu u nominalnom iznosu

(Može sadržavati i osnov tražbine – redovito uzdržavanje, uskraćeno uzdržavanje, izmijenjeno uzdržavanje a što je dobro iz razloga o kojima će kasnije biti govora)

- rok za dobrovoljno ispunjenje.

Ako taj rok protivno odredbi čl. 443. OBZ-a nije odredio sud u postupku donošenja ovršne isprve radi uzdržavanja, odredit će ga sud u rješenju o ovrsi.

Čl. 39. st. 3. Ovršnog zakona (N. N. br. 112/12,25/1393/14 i 55/16) bilo je propisano da ukoliko ovršni prijedlog ne sadrži sve podatke iz st. 1. i st. 2., sud će isti odbaciti rješenjem ne pozivajući ovrhovoditelja da ga dopuni ili ispravi, osim u ovrsi radi vraćanja zaposlenika na rad, pri čemu dijete kao ovrhovoditelj nije bilo u takvom privilegiranom položaju.

Međutim Odlukom Ustavnog suda (NN br. 55/16) ukinut je članak 39. stavak 3. OZ-a i odlučeno je da se na sve ovršne prijedloge na odgovarajući način primjenjuje članak 109. ZPP-a, ako i dok zakonodavac na drugačiji način, sukladan ustavnim zahtjevima, ne uredi pretpostavke za podnošenje ovršnih prijedloga, dok je Izmjenama i dopunama Ovršnog zakona (NN br. 73/17) čl. 39. izmijenjen u pogledu toga što sve treba sadržavati prijedlog za ovrhu i izostavljena je odredba kojom je bilo propisano da će se prijedlog odbaciti bez pozivanja na dopunu i ispravak, radi čega sada supsidijarno primjenjujemo odredbu čl. 109. ZPP-a u pogledu postupanja s ovršnim prijedlogom koji nije razumljiv ili ne sadržava sve što je potrebno da bi se po njemu moglo postupiti.

Imajući u vidu posebnu zaštitu interesa djeteta da ostvari svoju tražbinu radi uzdržavanja, uz činjenicu da ga u tom postupku zastupa roditelj s kojim živi koji često nema dovoljno stručnog znanja i sposobnosti te se može desiti da i po pozivu suda ne dopuni ili ispravi ovršni prijedlog, po mišljenju autora ovog rada ne bi bilo mjesta odbacivanju takvog ovršnog prijedloga bez da se o tome obavijesti Centar za socijalnu skrb koji u smislu odredbe čl. 424. st. 2. OBZ-a, po pristanku roditelja s kojim dijete stanuje, može zastupati dijete u postupku radi uzdržavanja pa prema tome i u postupku ovrhe radi uzdržavanja.

7. MJESNA NADLEŽNOST U POSTUPCIMA OVRHE RADI UZDRŽAVANJA

OBZ-sadrži odredbe o mjesnoj nadležnosti u slučaju ovrhe radi uzdržavanja iz plaće i drugih stalnih novčanih primanja ovršenika u čl. 526. OBZ-a kojim je određen kao mjesno nadležan:

- sud opće mjesne nadležnosti ovršenika
- sud opće mjesno nadležan za poslodavca
- sud koji je sudio u prvom stupnju u postupku

Nadležnost za odlučivanje o prijedlogu za ovrhu na nekretnini – mjesna nadležnost suda na čijem se području nekretnina nalazi (čl. 79. OZ-a) kao isključiva nadležnost.

Nadležnost za odlučivanje o prijedlogu za ovrhu na pokretninama – mjesno nadležan sud na čijem se području one nalaze, podredno suda na čijem se području nalazi prebivalište ili boravište ovršenika.

8. DIJETE KAO OVRHOVODITELJ I ZASTUPANJE MLJT DJETETA DIJETE

Ovrha radi uzdržavanja određuje se i provodi na prijedlog djeteta (čl. 527.).

Centar za socijalnu skrb dužan je tražiti ovrhu radi uzdržavanja na temelju odluke o uzdržavanju djeteta donesene u postupku u kom je zastupao dijete.

Ukoliko dijete nije ovrhovoditelj rješenje opterećeno bitnom povredom odredaba postupka.

Dijete u postupku ovrhe radi uzdržavanja zastupa roditelj s kojim živi budući da ga isti zastupa i u sporu radi uzdržavanja (čl. 424. OBZ-a).

Ovrha radi naplate budućih iznosa uzdržavanja.

U pravilu sud može naložiti tuženiku da izvrši određenu tražbinu samo ako je ona dospjela do zaključenja glavne rasprave (čl. 326. ZPP-a). No ako sud prihvati zahtjev za uzdržavanje, može obvezati tuženika i na činidbe koje nisu dospjele (isto se odnosi samo na obveze uzdržavanja, a ne i na naknadu za isplaćeno uzdržavanje).

9. OVRHA NA NEKRETNINI

Poseban status tražbine uzdržavanja, a u svrhu zaštite najboljeg interesa djeteta, očituje se i u odredbi koja je sadržana u čl. 80.b Zakona o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona (NN br. 73/2017), a kojom je od zabrane provedbe ovrhe na nekretnini, a radi namirenja novčane tražbine manje od 20.000,00 kn, izuzeta tražbina radi ostvarenja zakonskog uzdržavanja, iz čega proizlazi da dijete kao ovrhovoditelj može podnijeti prijedlog radi ovrhe na nekretnini i za namirenje tražbine s osnova zakonskog uzdržavanja u iznosu u kom je glavnica manja od 20.000,00 kn.

Također je u OZ propisan i mehanizam namirenja tražbine zakonskog uzdržavanja kao povremenog primanja u iznosima koji dospijevaju nakon dana donošenja rješenja o namirenju u ovrsi na nekretnini i na pokretninama, na način da se obračunavaju kao naknada za osobnu služnost, ukoliko su osigurane zalogom (čl. 120. OZ-a).

10. OVRHA NA PLAĆI I DRUGIM NOVČANIM SREDSTVIMA OVRŠENIKA PUTEM FINA-e

Postupci ovrhe radi uzdržavanja najčešće se provode ovrhom na plaći i drugim novčanim sredstvima ovršenika.

Iz tog razloga zakonodavac je radi zaštite najboljeg interesa djeteta osigurao neke dodatne instrumente i institute zaštite interesa djeteta u tim postupcima ovrhe koji je osim Ovršnim zakonom propisan i Zakonom o provedbi ovrhe (Narodne novine br. 68/2018).

Tako je kao poseban institut predviđena i mjesna nadležnost suda koji je sudio u prvom stupnju u postupku u kom je donesena ovršna isprava budući da u tom slučaju dijete uz prijedlog za ovrhu može podnijeti ovršnu ispravu bez potvrde ovršnosti (čl. 36. st. 1. OZ).

Nadalje, OBZ je u čl. 527. st. 3. propisao da se ovrha radi ostvarenja tražbine uzdržavanja za dijete ima provesti na plaći i drugim stalnim novčanim primanjima prije ovrhe radi naplate svih drugih tražbina, neovisno o vremenu njihova nastanka.

Iznosi za uzdržavanje djeteta uplaćeni na poseban račun kod banke su izuzeti od ovrhe (čl. 172. OZ).

Od ovrhe radi uzdržavanja izuzet je iznos u visini $\frac{1}{4}$ netoplaće, naknadi umjesto plaće, mirovini i sl., kao i invalidnine, naknade za tjelesno oštećenje do $\frac{1}{2}$ (čl. 173. OZ-a).

Također je zakonodavac oslobodio dijete kao ovrhovoditelja plaćanja naknade za provedbu osnove za plaćanje (čl. 22. st. 3. Zakona o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima), kao i plaćanja sudskih pristojbi. Djeca kao stranke u postupcima radi uzdržavanja ili u postupcima o tražbinama na temelju tog prava u postupku ovrhe su oslobođeni plaćanja pristojbe (Zakon o sudskim pristojbama, Narodne novine, broj 118/2018).

11. OVRHA KADA PRAVO NA UZDRŽAVANJE PREMA ISTOM OVRŠENIKU IMA VIŠE DJECE

Kada pravo na uzdržavanje ima više mlljt. djece temeljem jedne ovršne isprave, svako dijete treba biti označeno kao stranka u postupku. Vrlo često se pojavljuju problemi budući da je izreka koja je i inače dosta zahtjevna još zahtjevnija s obzirom da se za svako mlljt. dijete treba utvrditi visina novčane obveze uzdržavanja zasebno te naložiti plaćanje dospjelih, a neisplaćenih iznosa također za svako mlljt. dijete zasebno.

U situaciji kada više djece ima pravo na zakonsko uzdržavanje temeljem više ovršnih isprava, a ukupan iznos uzdržavanja prelazi dio plaće koji može biti predmetom ovrhe, zakonodavac je u OZ-u propisao institut razmjernog namirenja kao u čl. 198. OZ-a i odredio da se izmjena rješenja radi razmjernog namirenja provodi u ovršnom postupku po službenoj dužnosti.

U tom smislu treba cijeliti žalbene navode ovršenika koji često ističu kao razlog nedopustivosti ovrhe upravo činjenicu da pravo na zakonsko uzdržavanje ostvaruje više djece pa da bi ovrhom pravo na uzdržavanje drugoj djeci bilo uskraćeno ili onemogućeno. Dakle, kada se pravo na uzdržavanje kao prioritetnu tražbinu ostvaruje u odnosu na više djece, ista se namiruju razmjerno visini njihovih tražbina i o tome sud odlučuje po službenoj dužnosti.

12. ZASTARA TRAŽBINE S OSNOVA ZAKONSKOG UZDRŽAVANJA

Pitanje zastare tražbine s osnova zakonskog uzdržavanja u ovrsi se pojavljuje najčešće povodom žalbe ovršenika, a isto predstavlja žalbeni razlog iz čl. 50. st. 1. toč. 11. OZ-a povodom kojeg prvostupanjski sud upućuje ovršenika u parnicu radi

proglašenja ovrhe nedopuštenom zbog razloga zbog kojih je izjavio žalbu, u konkretnom slučaju zastare.

U takvoj parnici sud odlučuje o istaknutom prigovoru zastare tražbine zakonskog uzdržavanja. Pravo na zakonsko uzdržavanje maloljetne djece ne može zastarjeti budući da je isto određeno zakonom (čl. 227. st. 3. ZOO-a). Zastara tražbine zakonskog uzdržavanja ne teče između roditelja i djece dok traje roditeljsko pravo (čl. 235. st. 4. ZOO-a).

Tijek roka zastare tražbine zakonskog uzdržavanja maloljetnog djeteta utvrđene presudom ne započinje njenom pravomoćnošću, već momentom stjecanja poslovne sposobnosti (punoljetnošću, sklapanjem braka prije punoljetnosti, odlukom suda) djeteta ili njegovim posvojenjem, kada prestaje roditeljska skrb za čijeg trajanja zastara između roditelja i djece ne teče (čl. 235. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", br: 35/05 i 41/08 - dalje: ZOO), koja je sadržajno identična odredbi iz čl. 381. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj: 53/91, 73/91, 3/94, 7/96, 91/96, 112/99 i 88/01 - dalje: ZOO), a koja propisuje da zastara ne teče između ostalih i između roditelja i djece dok traje roditeljsko pravo.

Inače zakonodavac je odredio drugačiji rok zastare kod naknade za uskraćeno uzdržavanje. Stoga je odrediti osnov tražbine vrlo važno upravo i zbog situacije kada dijete kao ovlaštenik uzdržavanja jednom tužbom istovremeno potražuje naknadu za uskraćeno uzdržavanje (čl. 289. OBZ-a), dakle za razdoblje kada roditelj nije stanovao s maloljetnim djetetom i nije plaćao uzdržavanje za svoje maloljetno dijete i dužan je isplatiti naknadu od nastanka tog prava dakle prestanka zajedničkog života pa do podnošenja tužbe, i za redovito uzdržavanje koje se može zahtijevati samo od podnošenja tužbe pa nadalje (čl. 306. OBZ-a) i može se odnositi i na uzdržavanje nakon punoljetnosti ukoliko se dijete redovito školuje.

Naime obveza uskraćenog uzdržavanja odnosi se samo na uskraćeno uzdržavanje za maloljetno dijete, dakle to pravo prestaje punoljetnošću, te zastarijeva za pet godina od nastanka prava dok mjesečni obroci redovitog uzdržavanja zastarijevaju za 3 godine od dospelosti svakog pojedinog davanja (čl. 226. st. 1. ZOO-a) pri čemu zastara ne teče između roditelja i djece dok traje roditeljsko pravo (čl. 235. toč. 2. ZOO-a).

Sve tražbine uzdržavanja utvrđene pravomoćnom sudskom presudom zastarijevaju za 10 godina (čl. 233. st 1 ZOO-a).

Prilikom upućivanja u parnicu treba voditi računa da se ovršenika upućuje u parnicu zaključkom samo iz onih razloga iz kojih je izjavio žalbu,

Pri tom u postupcima ovrhe radi uzdržavanja sud treba voditi računa o zaštiti najboljeg interesa djeteta na način da u fazi postupanja po žalbi u smislu čl. 51. i čl. 52. OZ-a što istinitije i detaljnije utvrdi koji su od žalbenih navoda ovršenika eventualno nesporni ili se osnovanost žalbe može dokazati javnim ili javno

ovjerovljenim ispravama ili na temelju činjenica koje su općepoznate ili zakonski predmijenjive, odnosno da o žalbi podnesenoj izvan roka odluči sukladno čl. 53. i u tom smislu obustavi ovrhu ako ovrhovoditelj prizna postojanje kojeg od razloga zbog kojih je žalba izjavljena, prihvati žalbu i obustavi ovrhu, te svojim odlukama osigura da dijete kao ovrhovoditelj što rjeđe bude izloženo riziku da u daljnjem postupku bude u poziciji tuženika i eventualno snosi rizik neuspjeha u parnici, a koja parnica se ne smatra parnicom radi uzdržavanja, već parnicom radi nedopustivosti ovrhe i u istoj dijete kao stranka nema zaštitu koju je zakonodavac predvidio kao ovlašteniku tražbine uzdržavanja.

Žalbu ista ne odgađa provođenje ovrhe niti poduzimanje ovršnih radnji kojima se ostvaruje tražbina radi koje je određena ovrha (čl. 511. OBZ-a).

13. PRIJEDLOG ZA ODGODU OVRHE U POSTUPKU IZRAVNE NAPLATE

Kada dijete kao ovrhovoditelj zatraži da se ovrha provodi na novčanim sredstvima ovršenika na temelju ovršne isprave izravno putem Financijske Agencije (dalje u tekstu: Agencija), a temeljem Zakona o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima (N.N. br.68/18), prijenosom novčanih sredstava sa računa koje obveznik uzdržavanja kao ovršenik ima kod banaka na račun koji je određen u zahtjevu za izravnu naplatu, tada Agencija povodom takvog zahtjeva postupa kao u povodu rješenja o ovrsi koje je dostavio sud, te se u tom postupku na odgovarajući način primjenjuju odredbe čl. 205., čl. 206. i čl.207. OZ-a.

Povodom dostavljenog zahtjeva kojeg Agencija sa podacima o ispravi na temelju koje se provodi izravna naplata dostavlja ovršeniku odmah po upisu osnove za plaćanje u Očevidnik, ovršenik ima pravo podnijeti sudu prijedlog za odgodom ovrhe u roku za žalbu, dakle u roku od 15 dana od dana primitka primjerka zahtijeva, a o istom sud odlučuje u roku od 8 dana.

Prijedlog za odgodom ovrhe ovršenik može podnijeti iz razloga predviđenih u čl. 65. OZ- dakle:

- učiniti vjerojatnim da bi provedbom ovrhe trpio nenadoknadivu ili teško nadoknadivu štetu ili

- da je to potrebno da bi se spriječilo nasilje

potpuno ili djelomice odgoditi ovrhu ako su ispunjene koje od pretpostavki iz toč. 1. - 10. tog članka.

O tom prijedlogu dakle sud mora odlučiti u roku od osam dana i povodom istog može:

- prihvatiti prijedlog i odgoditi izdavanje naloga bankama za provedbu prijenosa zaplijenjenih sredstava,
- proglasiti zapljenu i prijenos nedopuštenim na temelju ovršne isprave na temelju koje je zatražena,
- ukoliko je ispunjena pretpostavka iz čl. 65. st. 1. toč. 5. OZ-a, uputiti ovršenika u parnicu radi proglašenja ovrhe nedopuštenom u kom slučaju mora odlučiti da li isto odgađa provedbu prijenosa sredstava sa računa ovršenika na račun ovrhovoditelja.

U svakom slučaju, a posebno radi zaštite interesa djeteta, sud u primjeni odredaba iz čl. 65. prvenstveno treba voditi računa o interesu djeteta da bez odgađanja ostvari tražbinu uzdržavanja, pri čemu je potrebno da o prijedlogu obavijesti dijete kao ovrhovoditelja i istome omogući da se o tome očituje.

Kada odbija prijedlog za odgodom ovrhe, potrebno je da u smislu odredbe čl. 71. OZ-a naznači da će se s ovrhom nastaviti prije pravomoćnosti rješenja odgodi.

Ako sud ne odluči o prijedlogu za odgodu, do provedbe prijenosa zaplijenjenih sredstava dolazi automatski protekom roka od 60 dana od kada je Agencija zaprimila zahtjev za izravnu naplatu.

14. PRIJEDLOG RADI PROGLAŠENJA PLJENIDBE I PRIJENOSA PUTEM AGENCIJE NEDOPUŠTENIM

Temeljem članka 210. st. 1. i st. 2. OZ-a ovršenik također može podnijeti prijedlog radi proglašenja pljenidbe i prijenosa putem FINA-e nedopuštenim, na koji prijedlog se primjenjuju na odgovarajući način odredbe OZ-a o žalbi protiv rješenja o ovrsi. Dakle, sud po takvom prijedlogu postupa kao i u slučaju kad je podnesena žalba na rješenje o ovrsi.

15. PRIVREMENE MJERE RADI UZDRŽAVANJA

Mjesna nadležnost

U čl. 530. propisano je da je za određivanje privremene mjere radi uzdržavanja mjesno nadležan sud koji je nadležan za odlučivanje o pravu koje se privremenom mjerom osigurava tj. sud koji je nadležan za odlučivanje o uzdržavanju. To je u pravilu sud opće mjesno nadležan za dijete.

U žurnim slučajevima može odrediti i sud na čijem je području nastala potreba za određivanjem privremene mjere ili se nalazi dijete.

Za ukidanje ili izmjenu nadležan je sud koji je donio privremenu mjeru osim ako je predmet ustupljen drugom sudu.

Privremenu mjeru sud može po službenoj dužnosti odrediti u svakom postupku koji je u tijeku i u kom se prema odredbama OBZ-a odlučuje o pravima i dobrobiti djeteta.

Određivanje privremene mjere prije pokretanja postupka

OBZ je u čl. 532. propisao i određivanje privremene mjere i prije pokretanja postupka.

Pri tom je propisao da će u tom slučaju sud uputiti stranku da u roku do tri mjeseca opravda privremenu mjeru pokretanjem postupka, a ako stranka u tom roku ne pokrene postupak sud će donijeti rješenje o ukidanju privremene mjere.

Budući da se radi o privremenoj mjeri radi uzdržavanja i zaštiti dobrobiti djeteta, prije isteka roka od 3 mjeseca, koji je prema sadržaju citirane odredbe prekluzivan rok, bilo bi dobro da o istom obavijesti Centar za socijalnu skrb radi njegovog daljnjeg postupanja u smislu zaštite najboljeg interesa djeteta ako roditelj koji zastupa dijete u propisanom ne pokrene postupak.

Sud o privremenoj mjeri može odlučiti bez rasprave i bez dostavljanja suprotnoj strani, a žalba ne odgađa provedbu privremene mjere.

Ukidanje i izmjena privremene mjere nije dopuštena kada se predmet povodom žalbe nalazi na drugostupanjskom sudu.

Do ukidanja ili izmjene privremene mjere dolazi:

- ako stanka u roku od tri mjeseca nije pokrenula postupak o uzdržavanju,
- ako je zahtjev za uzdržavanjem povučen ili odbačen,
- kada je odluka o uzdržavanju postala pravomoćna.

Privremena mjera određuje se na prijedlog stranke tj. – djeteta, Centra za socijalnu skrb ili po službenoj dužnosti.

Jedno od najboljih zakonskih rješenja kojima je osigurana zaštita najboljeg interesa djeteta sadržano je u odredbi OBZ kojom je propisano da je u postupcima u kojim se odlučuje o uzdržavanju sud dužan već na pripremnom ročištu ili prvom ročištu za glavnu raspravu, nakon što je strankama omogućio da se o tome izjasne ili ako to okolnosti slučaja zahtijevaju i prije toga, neovisno o tome je li se tuženik o tome mogao izjasniti, rješenjem o privremenoj mjeri naložiti tuženiku plaćanje minimalnog uzdržavanja za dijete (čl. 539. st. 1. OBZ-a) i koja odredba se često primjenjuje u praksi.

U pogledu iznosa zakonskog minimuma uzdržavanja treba primijeniti odredbe o minimalnim novčanim iznosima za uzdržavanje iz čl. 314. st. 1. i st. 3. OBZ-a, dakle ukoliko je obveznik uzdržavanja kao protivnik osiguranja dužan uzdržavati samo predlagatelja osiguranja tada se isto privremenom mjerom može odrediti samo u visini minimalnog novčanog iznosa određenog Odlukom od strane Ministra nadležnog za poslove socijalne skrbi, a sukladno dobi predlagatelja, a ukoliko je obveznik uzdržavanja protivnik osiguranja u obvezi uzdržavati više djece ili ako dijete vlastitim prihodima pridonosi uzdržavanja privremenom mjerom, može se odrediti uzdržavanje u iznosu nižem od zakonskog minimuma, ali ne ispod $\frac{1}{2}$ polovice minimalnog iznosa.

Upravo radi utvrđenja tih okolnosti iz čl. 314. st. 2. OBZ-a potrebno je ukoliko je to moguće, a da se pri tom ne ugrozi prvenstvena zaštita dobrobiti i prava djeteta na uzdržavanje, u razumnom roku i pod uvjetima iz čl. 539. OBZ-a, omogućiti tuženiku kao obvezniku uzdržavanja da se o istima izjasni.

Predlagatelj osiguranja pak ne mora u postupku dokazivati da postoji opasnost za osobne interese, osim za povećani iznos uzdržavanja, budući da se uzdržavanje određuje u korist djeteta, već mora učiniti vjerojatnim postojanje obveza uzdržavanja.

U praksi je, dakle, institut privremene mjere radi uzdržavanja zaživio upravo radi ovakve zakonske norme kojima je kao dužnost suda propisano da donosi privremene mjere radi uzdržavanja, što je u mnogome poboljšalo zaštitu prava djeteta na uzdržavanje tijekom trajanja postupaka koji znaju biti dugotrajni i ukoliko roditelji sami sporazumno ne reguliraju uzdržavanje mljt. djeteta za vrijeme trajanja takvih postupak, doista je nužno da zaštitu interesa djeteta isto učini sud.

Prilikom donošenja privremene mjere najčešće se odlučuje da će ista trajati do pravomoćnog okončanja postupka koji se vodi radi uzdržavanja ili drugačije odluke suda.

U čl. 540. OBZ-a propisano je međutim kao mogućnost i da se, kada sud presudom prihvati zahtjev za uzdržavanjem, može odlučiti da žalba protiv presude u tom dijelu u cijelosti ili djelomično ne zadržava provedbu ovrhe i ukinuti rješenjem privremenu mjeru ili odlučiti da privremena mjera ostaje na snazi do pravomoćnosti.

Dakle, u slučaju da je donesena presuda o uzdržavanju u postupku u kom je prethodno donesena privremena mjera radi uzdržavanja ovršna isprava radi uzdržavanja može biti rješenje o privremenoj mjeri koja ostaje na snazi do pravomoćnosti presude, nepravomoćna presuda o uzdržavanju djelomično ili u cijelosti, u kom slučaju će sud ukinuti rješenjem privremenu mjeru i pri tom odrediti da žalba protiv presude u cijelosti ili djelomično ne zadržava provođenje ovrhe.

Upravo radi sve češćih situacija da u trenutku donošenja odluke, najčešće presude o uzdržavanju, već imamo ovršnu ispravu - rješenje o privremenoj mjeri na

temelju koje se djelomično ili rjeđe u cijelosti plaća uzdržavanje, o tome treba voditi računa prilikom donošenja presude ili rješenja o uzdržavanju.

U takvoj situaciji prilikom nalaganja plaćanja dospjelih iznosa uzdržavanja potrebno je u izreci presude naložiti plaćanje razlike između plaćenog, najčešće minimalnog iznosa temeljem privremene mjere i dosuđenog iznosa uzdržavanja, budući da je obveza u preostalom dijelu prestala ispunjenjem, a nadalje naložiti plaćanje dosuđenog uzdržavanja.

Isto načelo vrijedi i za uračunavanje iznosa uzdržavanja koji je plaćen s osnova isplaćenog privremenog uzdržavanja i za koji iznos treba umanjiti novčanu obvezu uzdržavanja.

Također ukoliko je u postupku nesporno ili je u postupku dokazano da je obveznik uzdržavanja u razdoblju od podnošenja tužbe do donošenja presude dobrovoljno bez donošenja privremene mjere isplaćivao iznose uzdržavanja, za iste iznose je potrebno umanjiti mjesečne dospjele iznose uzdržavanja i naložiti plaćanje razlike.

Pri tom je u praksi problematizirano uzdržavanje u vidu kupovanja odjeće, obuće, bonova za mobitel i sl. od strane obveznika uzdržavanja, koje iznose isti traže da se uračunaju kao dato uzdržavanje.

Zakonom je propisano i mogućnost donošenja privremene mjere radi povećanja uzdržavanja za koju vrijede sve pretpostavke kao i za određivanje privremene mjere radi uzdržavanja, dok se privremene mjere radi prestanka uzdržavanja i smanjenja uzdržavanja vode po prijedlogu obveznika uzdržavanja pa se istima nećemo baviti u okviru zaštite najboljeg interesa djeteta.

16. ZAPLJENA PO PRISTANKU OBVEZNIKA (čl. 528.) OBZ-a

Radi zaštite najboljeg interesa djeteta u praksi bi trebalo što više primjenjivati i institut koji se daje na zapisnik na sudskom ročištu i isti bi trebalo iskoristiti situaciju da kada roditelji postignu sporazum rješenje ne mora imati obrazloženja, da se stranke mogu odreći prava žalbe i priznati pravomoćnosti i da se na zapisnik uzme suglasnost radi naplate novčane tražbine uzdržavanja, zapljenom plaća ili mirovina ili sl. novčano primanje, da se isplata obavlja izravno ovlašteniku - djetetu na način određen u toj ispravi i da ima učinak pravomoćnog rješenja o ovrsi. Ista ima svojstvo ovršne isprave i na temelju nje se može tražiti ovrha i na drugim predmetima ovrhe.

Osim privremene mjere radi uzdržavanja, dijete kao predlagatelj može predložiti prije i tijekom parničnog postupka osiguranje tražbine uzdržavanja, koja može biti i nedospjela, privremenom mjerom u smislu i pod uvjetima iz čl. 340. do čl. 345. OZ-a., zabranom protivnika uzdržavanja - obvezniku uzdržavanja da otuđi ili optereti pokretnine, oduzimanjem i polaganjem gotovog novca, vrijednosnih papira i

sl., otuđenja i opterećenja nekretnine ili stvarnih prava i zabilježbom zabrane u zemljišnoj knjizi, uskrata isplate sa dužnikovog računa i dr.

X. ODLUKE USTAVNOG SUDA

U-III-6138/16

Ustavni sud odlučujući o Ustavnoj tužbi protiv presude Ž. S. u Z. kojom je odbijena žalba i potvrđena presuda prvostupanjskog suda kojom je odbijen zahtjev za izmjenom odluke o tome s kim će mljt. dijete živjeti, susretima i druženjima i uzdržavanju u bitnom navodi:

„ u ovom ustavnosudskom postupku zadaća je Ustavnog suda bila utvrditi može li se način na koji je u konkretnom slučaju proveden parnični postupak odnosno način na koji su sudovi obrazložili svoje odluke osobito u dijelu koji se odnosi na povjeravanje mlđb. djeteta stranaka na nastavak zajedničkog života i skrb majci, smatrati arbitrarnim i je li takvim postupanjem povrijeđeno podnositelju pravo na pravično suđenje (odlučivanje) zajamčeno člankom 29. stavkom 1. Ustava.

7. Ustavni sud podsjeća da je u nizu svojih odluka (primjerice broj: U-III-2182/2014 od 17. lipnja 2014., "Narodne novine" broj 108/14.; broj: U-III-4784/2013 od 6. ožujka 2014., "Narodne novine" broj 34/14. i dr.) zauzeo stajalište "... da u svim postupcima koji se odnose na skrb o djeci središnje mjesto moraju imati najbolji interesi djeteta."

U tim odlukama Ustavni sud je istaknuo da se u razrješenju obiteljskih odnosa, koji svakako uključuju i donošenje odluke s kojim će od roditelja dijete nastaviti živjeti u slučaju njihovog razvoda, mora polaziti od uzajamnog poštovanja i pomaganja svih članova obitelji te zaštite dobrobiti i prava djeteta, kao i odgovornosti obaju roditelja za podizanje i odgoj djeteta, a ispunjavanje tih okolnosti ocjenjuje se ovisno o specifičnim okolnostima pojedinog slučaja, odnosno prestanku zajednice.

Polazeći od činjenice da je kontakt djece s oba roditelja pretpostavka uspješnog ostvarivanja prava djeteta na potpun i skladan razvoj njegove osobnosti, Ustavni sud ocjenjuje da su osporenim odlukama - kojima je odlučeno o tome s kojim od roditelja će zajedničko dijete živjeti - sudovi u konkretnom slučaju postupili u skladu s načelom najboljeg interesa djeteta.

8. Naime, u konkretnom slučaju osporene presude donesene su u parničnom postupku pokrenutom po prijedlogu podnositelja radi izmjene odluke o povjeravanju mlđb. djeteta na skrb i uzdržavanje. Nakon provedenog postupka te cijeneći sve

okolnosti konkretnog slučaja prvostupanjskom presudom odbijen je tužbeni zahtjev podnositelja jer je odlučeno da je takva odluka u najboljem interesu mlđb. djeteta. U dokaznom postupku provedenom pred prvostupanjskim sudom utvrđene su sve odlučne činjenice, te je prvostupanjski sud vodio računa o ostvarenju ravnoteže između najboljeg interesa mlđb. djeteta i prava podnositelja u konkretnom slučaju.

Županijski sud u Z. odbio je žalbu podnositelja i potvrdio prvostupanjsku presudu, utvrdivši da "Ispravnom ocjenom izvedenih dokaza (čl. 8. ZPP-a) sud prvog stupnja je utvrdio da je, unatoč želji mlđt. djeteta stranaka da živi s ocem i unatoč mišljenju Centra za socijalnu skrb I. da je obzirom na trenutačne okolnosti i razvojne potrebe mlđt. djeteta stranaka u njegovom interesu da živi s ocem - tužiteljem, u interesu mlđt. P. S. da i dalje živi s majkom - tuženom", te da se "... od donošenja ranije odluke o tome s kojim će roditeljem mlđt. P. S. živjeti nisu bitno promijenile okolnosti, odnosno da se nisu promijenile u mjeri koja bi opravdavala donošenje nove odluke o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti te o susretima i druženju s drugim roditeljem i o uzdržavanju."

9. Zaključno, ocjena je Ustavnog suda da su u spornoj pravnoj situaciji presuđivala tijela sudbene vlasti unutar svoje nadležnosti utvrđene zakonom. Iz pribavljenog spisa razvidno je da je prvostupanjski sud proveo dokazni postupak na način utvrđen mjerodavnim zakonskim odredbama, da je podnositelj bio u mogućnosti pratiti postupak i sudjelovati u njemu, poduzimati sve zakonom dopuštene postupovne radnje i ulagati pravne lijekove, dok su osporene odluke donesene sukladno mjerodavnom pravu Republike Hrvatske a izražena pravna stajališta sudovi su valjana, jasno i na ustavnopravno prihvatljiv način obrazložili u svojim odlukama“

U –III 3075/17

Odlučujući povodom ustavne tužbe predlagateljice kojoj je odbijen zahtjev za lišenjem oca roditeljske skrbni nad zajedničkim mlđt. djetetom Ustavni sud u obrazloženju navodi:

„Ustavni sud podsjeća da u odnosu na poštovanje obiteljskog života država ima negativne pozitivne obveze.

Negativne obveze obuhvaćaju dužnost države da se suzdrži od miješanja u obiteljski život pojedinaca, osim u slučajevima propisanim zakonom (članak 61. stavak 2. Ustava) i u skladu s načelom razmjernosti (članak 16. Ustava), razmatranim u svjetlu pravila koja vrijede u demokratskoj državi „.

„Pozitivne obveze obuhvaćaju dužnost države da aktivno djeluje radi ostvarivanja pretpostavki za poštovanje i djelotvornu zaštitu obiteljskog života svojih građana, pa i

onda kada to pretpostavlja uređivanje privatnih odnosa među njima.“

Kad je riječ o pozitivnim obvezama države Ustavni sud primjećuje, međutim, da je ustavni pojam "štovanja" obiteljskog života neodređen. Stoga se uvijek mora voditi računa da se tumačenja obveze države na "štovanje" tog života mogu razlikovati od slučaja do slučaja. Ustavni sud smatra da država ima široko područje slobode prosudbe pri uređivanju tog pitanja odnosno pri odlučivanju o tome koje aktivnosti ili mjere treba poduzeti radi ostvarivanja ustavnog jamstva iz članka 35. Ustava, pri čemu se uvažavaju i postojeće mogućnosti društvene zajednice i njezinih pojedinaca.

Pozitivne obveze države na temelju članka 8. Konvencije, između ostalog, uključuju sve što je usmjereno ka ostvarivanju prava roditelja na ostvarenje obiteljske zajednice sa svojim djetetom, odnosno mjere koje će im, u okviru realnih mogućnosti, omogućiti "sjedinenje" sa svojim djetetom (vidi predmet Johansen protiv Norveške, br. 17383/90, presuda od 7. kolovoza 1996.). Međutim, obveza domaćih vlasti na poduzimanje takvih mjera nije apsolutna. Priroda i opseg mjera ovisit će o okolnostima svakog slučaja uz obvezu vođenja računa o pravima i interesima svih uključenih, a posebice o najboljim interesima djeteta i ostvarivanju njegovih prava.

Konačno, Ustavni sud smatra da u svim postupcima koji se odnose na skrb o djeci središnje mjesto moraju imati najbolji interesi djeteta. Stoga se uključivanje djeteta u sustav socijalne skrbi države uvijek mora promatrati kao privremena mjera koja će biti obustavljena čim to okolnosti budu dopuštale ili će se smatrati privremenom sve do onog trenutka kad se osnovano zaključi da ne postoji alternativno rješenje koje bi bilo u najboljem interesu djeteta.

9. Ustavni sud ističe kako je predmet ovog ustavnosudskog postupka iznimno složen i osjetljiv s aspekta prava na poštovanje obiteljskog života podnositeljice, ali i s aspekta obveza države da u konkretnoj situaciji osigura ostvarivanje najboljih interesa djeteta, a posebno s aspekta ravnoteže između njihovih pojedinačnih interesa i interesa društvene zajednice (zaštita najboljih interesa djeteta). Zadaća Ustavnog suda nije da zamijeni nadležna tijela državne vlasti u izvršavanju njihovih obveza vezanih uz uređenje socijalne skrbi za djecu i uz prava roditelja čija su djeca dana na skrb, već da kontrolira odluke koje su ta tijela donijela u izvršavanju svojih ovlasti zasnovanih na njihovu pravu prosudbe relevantnih činjenica i okolnosti u svakom konkretnom slučaju. Pravo na pravično suđenje, između ostalog, jamči i zaštitu od arbitrarnosti u odlučivanju sudova i drugih državnih tijela, pri čemu Ustavni sud u načelu ne smije zamijeniti pravna stajališta nadležnih sudova svojima, sve dok sudske odluke ne otkrivaju bilo kakvu arbitrarnost, a dostatno su obrazložene, odnosno sadrže relevantne i dostatne razloge za ocjenu kakva je odlukom dana.

U tom su smislu obrazloženja sudskih odluka iznimno važna jer je nedostatak relevantnih i dostatnih razloga za ocjene kakve su odlukom dane prvi i najvažniji znak koji upućuje na arbitrarno sudsko odlučivanje. Članak 29. stavak 1. Ustava obvezuju

sudove da obrazlože svoje odluke. Istodobno, međutim, ta ustavna i konvencijska obveza ne smije biti shvaćena tako da sudovi moraju detaljno odgovoriti na svaki argument koji stranke iznesu u postupku, odnosno u svojim žalbama ili drugim odgovarajućim podnescima. Pri tome se treba voditi mjerilima dostatnosti i relevantnosti tih razloga.

Koliko će široka biti obveza suda da u pisanom obrazloženju svoje odluke navede razloge kojima se vodio pri njezinu donošenju (mjerilo dostatnosti) uvijek ovisi o osobitim okolnostima svakog pojedinog slučaja. To je pravilo Europski sud za ljudska prava u Strasbourgu (u daljnjem tekstu: ESLJP) izrijekom utvrdio u predmetu Ajdarić protiv Hrvatske (br. 20883/09, presuda od 13. prosinca 2011.):

"34. Također, prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda koja održava načelo povezano s pravilnim radom pravosuđa (proper administration of justice), u presudama sudova i sudišta moraju na odgovarajući način (adequately) biti navedeni razlozi na kojima se zasnivaju. Opseg primjene te obveze davanja razloga može varirati prema naravi odluke i mora se utvrditi u svjetlu okolnosti slučaja (vidjeti predmet García Ruiz protiv Španjolske [Vv], br. 30544/96, § 26., ECHR 1999-I, s daljnjim upućivanjima)."

S druge strane, u praksi ESLJP-a razlozi navedeni u pisanom obrazloženju odluke u pravilu će se smatrati relevantnima ako jasno upućuju na to da sudovi u konkretnom slučaju nisu proveli procjenu na nerazuman način, da nisu učinili neku drugu očitu pogrešku u prosudbi, pogrešno procijenili postojanje nekog važnog čimbenika ili pak propustili razmotriti sve relevantne čimbenike odnosno propustili uzeti u obzir sve činjenične i pravne elemente koji su objektivno mjerodavni za donošenje odluke, da nisu odbili provesti dokaze koji bi mogli dovesti do drugačije odluke i pri tome nisu zanemarili dokaze koje su sudu prezentirale stranke u postupku i sl. Ukratko, razlozi navedeni u pisanom obrazloženju odluke moraju obuhvatiti sve važne aspekte razmatranog slučaja koji su mogli utjecati na konačnu odluku suda (mjerilo relevantnosti).

Zaključno, stajalište je Ustavnog suda da sve dok u sudskoj odluci koja se osporava ustavnom tužbom nisu navedeni dostatni i relevantni razlozi kojima se sud vodio u donošenju svoje odluke, a koji mogu dovesti do uvjerenja da je taj sud stvarno ispitao slučaj i odgovorio na sve bitne navode stranaka, ne može se smatrati da ta odluka zadovoljava opće zahtjeve koji proizlaze iz Ustavom zajamčenog prava na pravično suđenje.

10. Ustavni sud podsjeća da je u sudskom postupku sud ovlašten odlučiti koje će od predloženih dokaza izvesti radi utvrđivanja odlučnih činjenica, odnosno da sud nije obvezan izvesti sve predložene dokaze, ako se iz već izvedenih dokaza činjenično stanje može potpuno i točno utvrditi.

U konkretnom slučaju, prvostupanjski sud je s obzirom na činjenice iznesene u

prijedlogu podnositeljice, i s obzirom na činjenice koje je podnositeljica iznijela tijekom sudskog postupka izveo dokaze koje je podnositeljica predložila u prijedlogu za lišenje prava na roditeljsku skrb. Pri tome je drugostupanjski sud utvrdio da je na temelju tih i drugih izvedenih dokaza činjenično stanje glede činjeničnih navoda podnositeljice točno i potpuno utvrđeno.

U ovako osjetljivim situacijama nadležni sudovi su prvi pozvani ocijeniti sve okolnosti slučaja, koje su u ovom slučaju pravilno sagledane i to prije svega u najboljem interesu djeteta.

Okolnost da djetetu nije imenovan poseban skrbnik, kraj činjenice da je dijete saslušano pred nadležnim centrom, nije od takva značaja da bi se radilo o povredi ustavnih prava podnositeljice.

Mišljenje nadležnog centra je samo jedan od dokaza na kojima su sudovi utemeljili svoju odluku. Ono nije jedino presudno za takvu odluku, a sudovi su dostatno detaljno obrazložili iz kojih su razloga zaključili da nema uvjeta za lišenje roditeljske skrbi u ovom predmetu.

11. Sudovi su zaključili da ne postoje zakonski uvjeti za lišenje oca roditeljske skrbi nad djetetom, kao najdrastičnije obiteljsko-pravne mjere koja se može izreći roditelju, jer da se povremeno neredovito plaćanje uzdržavanja ne može smatrati grubim kršenjem roditeljskog prava s obzirom da je izvršenje te obveze oca bilo otežano otplaćivanjem kredita za stan u kojem je živjelo i stanovalo dijete, da činjenica što otac do sada nije izgradio jači emocionalni i socijalni odnos s djetetom nije posljedica samo njegovog ponašanja te da do sada nije bila poduzeta nikakva druga aktivnost ili mjera usmjerena prema zaštiti interesa djeteta u vezi njegovog odnosa s ocem. Ustavni sud smatra da takav zaključak nije doveo do povrede jamstva štovanja obiteljskog života podnositeljice.

U-5719/16

Ustavni sud odlučujući o ustavnoj tužbi podnositeljice u pogledu zahtjev za zabranom susreta oca s djecom navodi:

„U tom smislu Ustavni sud ocjenjuje da je predmet ovog ustavnosudskog postupka osjetljiv, kako s aspekta prava na poštovanje obiteljskog života podnositeljice, tako i s aspekta obveza države da u konkretnoj situaciji osigura ostvarivanje najboljih interesa maloljetne djece, osobito imajući u vidu potrebu postizanja ravnoteže između prava oba roditelja na skrb i druženje s djecom.

U više svojih odluka (primjerice broj: U-III-2182/2014 od 17. lipnja 2014., "Narodne novine" broj 108/14.; broj: U-III-4784/2013 od 6. ožujka 2014., "Narodne novine" broj 34/14. i dr.), Ustavni sud je zauzeo stajalište: "... da u svim

postupcima koji se odnose na skrb o djeci središnje mjesto moraju imati najbolji interesi djeteta". U tim odlukama naglašeno je da se u razrješenju obiteljskih odnosa, koji svakako uključuju i donošenje odluke s kojim će od roditelja djeca nastaviti živjeti u slučaju njihovog razvoda, mora polaziti od uzajamnog poštovanja i pomaganja svih članova obitelji te zaštite dobrobiti i prava djece, kao i odgovornosti oba roditelja za podizanje i odgoj djece, a ispunjavanje tih okolnosti ocjenjuje se ovisno o specifičnim okolnostima pojedinog slučaja.

10. Kada odlučuju o tome s kime će maloljetna djeca nakon prestanka bračne zajednice živjeti, kao i kada odlučuju o tome kako će se odrediti način i vrijeme susreta i druženja drugog roditelja (s kojim maloljetna djeca ne nastavljaju živjeti) i djece, nadležni sudovi moraju voditi računa o postizanju ravnoteže između zahtjeva za osiguravanjem prava djece na potpun i skladan razvoj njihove osobnosti i obveze roditelja da im to pravo osiguraju s jedne strane, te prava (ali i dužnosti) oba roditelja na odgoj djece s druge strane.

Polazeći od činjenice da je kontakt djece s oba roditelja pretpostavka uspješnog ostvarivanja prava djece na potpun i skladan razvoj njihove osobnosti, te imajući u vidu sve okolnosti konkretnog slučaja, Ustavni sud ocjenjuje da je Županijski sud u Z. u potpunosti sagledao sve osobite okolnosti konkretnog slučaja (razvidne iz iscrpno provedenog dokaznog postupka) i da je u donošenju osporene odluke u žalbenom postupku, poštujući pri tome i pravo roditelja s kojim maloljetna djeca ne žive na susrete i druženja s njima, odlučio u skladu s načelom najboljeg interesa mljt. djece stranaka.

U odnosu na prigovor podnositeljice da Županijski sud u Z. osporenom odlukom nije poštovao mišljenje mljt. djece, osobito najstarijih kćerki, koje pokazuju izraziti otpor prema susretima i druženju s ocem, Ustavni sud napominje da iako je sud dužan uzeti u obzir mišljenje djeteta, u skladu s djetetovom dobi i zrelosti, ono ne obvezuje sud da ga nužno i prihvati.

I Europski sud za ljudska prava, primjenjujući mjerodavne odredbe Konvencije, u svojim odlukama koje se, između ostalog, odnose i na sadržaj roditeljskih prava, u koja ulazi i pravo roditelja na susrete i druženja s djetetom, istaknuo je obvezu države da pomogne održavanju kontakata roditelja i djece te pri tome poduzme sve korake koji se realno mogu očekivati u posebnim okolnostima svakog pojedinog slučaja (predmet Olsson protiv Švedske (br. 2), presuda, 27. studenoga 1992., zahtjev br. 13441/87, § 90).

Međutim, pri određivanju susreta roditelja i djece, država mora uspostaviti pravičnu ravnotežu između interesa djeteta i roditelja, s time da se pri tome posebna važnost mora dati najboljem interesu djeteta, koji ovisno o njegovoj prirodi i ozbiljnosti može nadjačati interes roditelja (predmet Sahin protiv Njemačke, presuda, 8. srpnja 2003., zahtjev br. 30943/96, § 65, § 66).

U konkretnom slučaju, Županijski sud u Z. je svoju odluku donio vodeći računa i o tome je li mišljenje mljt. djece možebitno 'kontaminirano' neprikladnim utjecajem roditelja s kojim djeca žive, odnosno, u ovom slučaju, podnositeljice, kao i o tome da bi zabrana susreta oca s djecom zapravo značila potpuno poništenje njegovog roditeljskog prava na susrete i druženja s djecom. Stoga, Ustavni sud nalazi da osporenom odlukom nije došlo do povrede ustavnih prava zajamčenih člankom 35. Ustava, odnosno člankom 8. Konvencije.

11. Ustavni sud utvrdio je da ostali prigovori podnositeljice, na način kako su postavljeni u ustavnoj tužbi i u mjeri u kojoj bi u okolnostima konkretnog slučaja osporena odluka mogla utjecati na ostvarivanje sadržaja istaknutih ustavnih i konvencijskih odredbi, ne upućuju na mogućnost povrede njima zajamčenih ljudskih prava i temeljnih sloboda.

12. Slijedom navedenog, na temelju članaka 73. i 75. Ustavnog zakona, odlučeno je kao u izreci.

XI. ODLUKE VRHOVNOG SUDA

Rev x 419/2018-2

Primjenjuje li se odredba čl. 216. Obiteljskog zakona ("Narodne novine" 116/03, 17/04 i 136/04 - dalje: ObZ) u situaciji ako do neuzdržavanja djeteta od strane njegovog roditelja dođe uslijed smrti roditelja koji je za života ispunjavao obvezu uzdržavanja djeteta, t.j. da li je u takvom slučaju osnovano postaviti zahtjev prema djetetovom djedu i baki po preminulom roditelju radi davanja uzdržavanja odnosno radi naknade učinjenih troškova uzdržavanja za razdoblje nakon smrti tog roditelja?"

Obrazlažući važnost pitanja, ukazuje na presudu Županijskog suda u Rijeci broj GŽ-2804/09 od 30. rujna 2009. donesenu u odnosu na tuženicu Lj. J., kojom je potvrđena presuda Općinskog suda u Rijeci broj P-5305/07 od 23. siječnja 2009., kojom je u odnosu na nju kao baku prihvaćen zahtjev za uzdržavanje i verzijski zahtjev.

Po ocjeni ovog suda naznačeno pitanje važno je za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni.

Jedno od temeljnih načela uređenja obiteljskih odnosa je zaštita dobrobiti prava

djeteta (čl. 2. ObZ).

Uzdržavanje je dužnost i pravo roditelja i djece, bračnih i izvanbračnih drugova i srodnika u ravnoj lozi, kada je to predviđeno ovim Zakonom (čl. 206. ObZ).

Prema odredbi čl. 216. ObZ, ako roditelj ne uzdržava dijete, baka i djed po tom roditelju dužni su ga uzdržavati prema odredbama članka 209.-211. toga Zakona.

Smisao navedene odredbe je, posebno kad se ona tumači u duhu temeljnog načela zaštite dobrobiti prava djeteta, da u situaciji kad roditelj ne uzdržava dijete, bilo zato što je umro ili neće ili ne može ispunjavati svoju obvezu uzdržavanja je, da se zaštiti pravo djeteta na uzdržavanje i da djed i baka, kao srodnici u ravnoj liniji, ako su u mogućnosti (čl. 206. ObZ), doprinose za njegovo uzdržavanje.

Stoga je drugostupanjski sud, formalistički zaključivši da je smrću djetetovog roditelja prestala njegova obveza uzdržavanja djeteta, a time i supsidijarna obveza djeda i bake da doprinose za uzdržavanje unuka u smislu čl. 216. ObZ, pogrešno primijenio materijalno pravo.

Rev-1247/2012-2 OD 16. 10. 2012.

Nastaje li, u smislu odredbe čl. 216. Obiteljskog Zakona ("Narodne novine" broj 116/03, 17/04, 136/04, i 107/07 - dalje: ObZ), obveza djeda i bake, kao sljedećih obveznika uzdržavanja na plaćanje uzdržavanja samo u situaciji kad primarni obveznik uzdržavanja uzdržavanje ne plaća niti se isto može ostvariti prisilnim putem, ili obveza nastaje i kad roditelj i primarni obveznik uzdržavanja nije u mogućnosti u potpunosti zadovoljiti potrebe uzdržavanja tužitelja, pa su razliku dužni platiti djed i (ili) baka kao sljedeći obveznici uzdržavanja?

Neosnovana je tvrdnja revidenata da su u navedenim odlukama o postavljenom pitanju izražena nepodudarna shvaćanja, dakle, da postoji različita praksa drugostupanjskih sudova.

Županijski sud u Bjelovaru u presudi broj GŽ-1848/09 od 10. prosinca 2009., razmatrajući reviziju u granicama revizijskih razloga, nije izrazio shvaćanje da obveza sljedećeg obveznika uzdržavanja nastaje samo u slučaju kad primarni obveznik uzdržavanja uzdržavanje ne plaća niti se isto može ostvariti prisilnim putem, već je takvu situaciju naveo kao jedan od slučajeva u kojima su ispunjene pretpostavke za primjenu odredbe čl. 216. ObZ.

Budući da, suprotno tvrdnji revidenta, o postavljenom pitanju ne postoji različita praksa županijskih sudova te da je odredbom čl. 229. st. 1. ObZ, jasno propisana obveza drugih obveznika uzdržavanja na plaćanje razlike uzdržavanja u slučaju da osoba koja je dužna prije ostalih uzdržavati ne može u potpunosti podmiriti potrebe

uzdržavane osobe, postavljeno pitanje nije važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njihovoj primjeni.

Rev 3003/14 od 11. 2. 2015.

Prvo postavljeno pitanje odnosi se na pravilnost primjene odredbe članka 216. Obiteljskog zakona (NN 116/03, 17/04, 136/04," 107/07, 57/11 i 61/11; dalje: ObZ), odnosno pitanje postojanja pretpostavki za primjenu ove odredbe koja propisuje supsidijarnu obvezu bake i djeda na uzdržavanje unučadi. U bitnom, tužiteljica pita jesu li u konkretnom slučaju ispunjene pretpostavke za primjenu ove odredbe - konkretno za obvezivanje bake na uzdržavanje unuke kada otac koji ima obvezu uzdržavanja, tu obvezu ne ispunjava dobrovoljno.

Opravdavajući postavljeno pitanje tužiteljica se poziva na odluku istog drugostupanjskog suda poslovnog broja Gž- 4130/11, te odluku Ustavnog suda Republike Hrvatske br. U-III-3847/06 od 11. srpnja 2011.

Obje navedene odluke izražavaju shvaćanje prema kojem „(...) čl. 216. Obiteljskog zakona jasno određuje obvezu bake i djeda po roditelju koji ne ispunjava svoju zakonsku dužnost uzdržavanja djeteta (maloljetnog i punoljetnog) kao supsidijarnu. Supsidijarnost obveze bake/djeda ustanovljena je u interesu zaštite dobrobiti djece/unučadi, odnosno njihovog prava na životni standard (prema članku 27. Konvencije o pravima djeteta - "Narodne novine - Međunarodni ugovori" broj 12/93. i 20/97.). Razlozi zbog kojih roditelj djeteta ne uzdržava vlastito dijete irelevantni su i činjenica neuzdržavanja djeteta od strane roditelja stvara supsidijarnu obvezu na strani bake/djeda po tom roditelju (...) Navodi ustavne tužbe da je otac djece radno sposoban nebitan je u ovom slučaju jer Obiteljski zakon ne razlikuje razloge na strani roditelja koji bi izuzimali baku/djeda od supsidijarne obveze uzdržavanja (...)“

S obzirom na to da u navedenim odlukama nije izraženo bilo kakvo pravno shvaćanje u vezi s tim je li obveza uzdržavanja ispunjena i onda kada to nije učinjeno dobrovoljno, već prisilnom naplatom dužnih iznosa uzdržavanja, to u pobijana odluka nije u suprotnosti s pravnim shvaćanjem izraženim u njima o supsidijarnoj obvezi bake/djeda na uzdržavanje unučadi.

Rev 2350/14 od 18. prosinca 2014.

Posebice glede dječjeg doplatka treba reći da suglasno čl. 1. Zakona o doplatku za djecu ("Narodne novine" broj 94/01) doplatka za djecu je novčano primanje koje koristi roditelj ili druga osoba određena tim Zakonom radi potpore uzdržavanja i odgoja djece, pa po shvaćanju revizijskog suda nije riječ o prihodu djeteta u smislu čl. 211. ObZ.

Zbog toga treba reći da se svaki radno sposoban roditelj ne samo ne može osloboditi, već ne može ni smanjiti dužnost uzdržavanja maloljetnog djeteta izvan

zakonom propisanih pretpostavki.

Minimalni novčani iznos potreban za mjesečno uzdržavanje djeteta koji je dužan plaćati roditelj koji ne živi s djetetom, objavljen od strane Ministarstva socijalne politike i mladih od 27. ožujka 2013. ("Narodne novine" broj 38/13) za mjesečno uzdržavanje djeteta od 13-18 godina iznosi 1.205,16 kn.

Zbog svega rečenog, u predmetnom slučaju nije bilo mjesta smanjenju obveze uzdržavanja mljt. djeteta, u čemu je u okviru postavljenog pitanja pred nižestupanjskim sudovima pogrešno primijenjeno materijalno pravo.““

Rev 543/2016-2 9. ožujak 2016.

„Da li se roditelju koji ne stanuje s djetetom i koji je u obvezi doprinositi za uzdržavanje tog djeteta treba umanjiti njegov doprinos po snovi zakonskog uzdržavanja ukoliko dijete ostvaruje pravo na osobnu invalidninu kao i pravo na dječji doplatak.“

„Odlučujući o visini doprinosa kojeg je tuženik dužan doprinositi za uzdržavanje tužitelja polazi od odredbe čl. 211. ObZ-a kojom je propisano da je dijete koje ima prihode dužno pridonositi za svoje uzdržavanje, a stoga zauzima pravno shvaćanje da se iznosi doplatka za djecu i invalidnine imaju smatrati imovinom djeteta i da ih stoga valja uzeti u obzir kod odlučivanja o visini doprinosa tuženika kao roditelja s kojim dijete ne živi vodeći računa o ukupnim potrebama djeteta (čl. 231. ObZ-a).

Prema ocjeni ovog suda pitanje pod 1. kako je postavljeno u reviziji i koje je citirano u ovoj odluci predstavlja materijalnopravno pitanje važno za jedinstvenu primjenu zakona i ravnopravnost svih u njegovoj primjeni i to stoga što glede pravne prirode doplatka za dijete ovaj sud je već iznio pravno shvaćanje u odluci Rev-2350/14 od 18. prosinca 2014. a odluka suda drugog stupnja ne temelji se na tom pravnom shvaćanju.

Prema ocjeni ovog suda također pitanje pravne prirode invalidnine jest pitanje važno za jedinstvenu primjenu zakona i ravnopravnost svih u njegovoj primjeni.

U presudi ovog suda Rev-2350/14 od 18. prosinca 2014. rečeno je:

„Posebice glede dječjeg doplatka treba reći da suglasno čl. 1. Zakona o doplatku za djecu ("Narodne novine" broj 94/01) doplatak za djecu je novčano primanje koje koristi roditelj ili druga osoba određena tim Zakonom radi potpore uzdržavanja i odgoja djece, pa po shvaćanju revizijskog suda nije riječ o prihodu djeteta u smislu čl. 211. ObZ.“

Slijedom navedenog kako glede doplatka za djecu i pravne prirode tog primanja u smislu odredbe čl. 211. ObZ-a sud drugog stupnja u pobijanoj odluci zauzima drugačije pravno shvaćanje nego ovaj sud to sud drugog stupnja nije pravilno primijenio materijalno pravo i to odredbu čl. 211. ObZ-a u svezi s čl. 1. Zakona o doplatku za djecu kada je ocijenio da se prilikom utvrđivanja visine doprinosa kojeg je tuženik dužan pridonositi za uzdržavanje tužitelja valja uzeti i iznos doplatka za djecu kao prihoda tužitelja koji bi bio dužan učestvovati u svom uzdržavanju i vlastitim prihodima kada bi ih imao i kada bi se primanje s naslova doplatka za djecu smatralo njegovim prihodom.

Prema čl. 54. st. 1. Zakona o socijalnoj skrbi („Narodne novine“, broj 157/13, 152/14 i 99/15) pravo na osobnu invalidninu priznaje se osobi s teškim invaliditetom ili drugim teškim trajnim promjenama u zdravstvenom stanju, u svrhu zadovoljavanja njezinih životnih potreba za uključivanje u svakodnevni život zajednice.

Odredbom stavka 2. i 3. istog članka taksativno su navedeni razlozi kada se ne može priznati pravo na osobnu invalidninu i to:

- osobi koja osobnu invalidninu ostvaruje po drugoj osnovi,
- osobi koja ima u vlasništvu drugi stan ili kuću, osim stana ili kuće koju koristi za stanovanje, a koji može otuđiti ili iznajmiti i time osigurati sredstva za uključivanje u zajednicu,
- osobi koja ima u vlasništvu poslovni prostor koji ne koristi za obavljanje registrirane djelatnosti,
- djetetu ili odrasloj osobi kojoj je priznata usluga smještaja ili organiziranog stanovanja sukladno odredbama ovog Zakona ili drugim propisima, i
- osobi kojoj je priznato pravo na doplatka za pomoć i njegu sukladno odredbama ovog Zakona ili na temelju drugih propisa (st. 3.).

Dakle, kada je osoba koja ima pravo na osobnu invalidninu dijete, bez obzira živi li ono s oba roditelja ili samo s jednim roditeljem pa je drugi roditelj s kojim dijete ne živi dužan doprinositi za njegovo uzdržavanje sukladno odredbi čl. 209. st. 2. ObZ-a ono bi to pravo ostvarivalo osim ako bi se ispunile pretpostavke iz čl. 54. st. 2. i 3. Zakona o socijalnoj skrbi.

Stoga, po ocjeni ovog suda tužitelj kao maloljetno dijete tuženika ne može biti u nepovoljnijoj situaciji nego što bi bilo da živi s oba roditelja. To i stoga što je novčani doprinos kojeg je dužan plaćati roditelj s kojim dijete ne živi u svojoj suštini surogat onog doprinosa kojeg bi taj roditelj pružao da dijete živi s oba roditelja pa se slijedom navedenog zbog različite prirode i oblika doprinosa uzdržavanju, dijete glede primanja na ime osobne invalidnine ne može stavljati u različite položaje pa se time niti osobna invalidnina ne može smatrati prihodom djeteta iz kojeg bi ono moralo doprinositi vlastitom uzdržavanju.

Zbog toga i u tom dijelu sud drugog stupnja nije pravilno primijenio materijalno pravo i

to odredbu čl. 211. ObZ-a u vezi s čl. 54. Zakona o socijalnoj skrbi kada je ocijenio da se prilikom utvrđivanja visine doprinosa kojeg je tuženik dužan pridonositi za uzdržavanje tužitelja valja uzeti i iznos osobne invalidnine kao prihoda tužitelja koji bi bio dužan učestvovati u svom uzdržavanju i vlastitim prihodima kada bi ih imao i kada bi se primanje s osobne invalidnine smatralo prihodom tužitelja.“

Rev 2077/14

"Može li sud obvezniku uzdržavanja naložiti plaćanje nižih iznosa uzdržavanja od onih predviđenih u čl. 232. st. 4. ObZ u slučaju kada je obveznik uzdržavanja u obvezi plaćati uzdržavanje samo za jedno dijete, tj. ne postoje uvjeti iz čl. 232. st. 5. ObZ (kada je obveznik uzdržavanja dužan uzdržavati više djece), niti se radi o slučaju iz čl. 232. st. 6. OZB (kada dijete ima svoje prihode)?

„ Stoga je u navedenoj presudi primijenjena odredba čl. 232. st. 1-3 ObZ koja ge glasila: (1) Kad se uzdržavanje traži za dijete, uzet će se u obzir i dob djeteta te potrebe za njegovo obrazovanje. (2) Bez obzira na okolnosti iz članka 231. stavka 2. i 3. ovoga Zakona, radno sposoban roditelj ne može se osloboditi dužnosti uzdržavanja maloljetnog djeteta. (3) Potrebe djeteta za uzdržavanje mogu se utvrditi i u povećanom iznosu, ako je to u skladu s povećanim mogućnostima pojedinog roditelja.

Stoga se ne radi o različitim pravnim shvaćanjima u primjeni iste zakonske odredbe.

Tužitelji su glede odluke o parničnim troškovima naznačili slijedeća materijalnopravna pitanja:

"1. Je li sud u parničnom postupku, u kojemu je predmet odlučivanja bio zahtjev za uzdržavanje, podnesen uz sporazumni prijedlog za donošenje odluke o dodjeli djeteta, od kojeg sporazuma je tuženik naknadno odustao i prouzročio trajanje postupka i daljnje troškove, ovlašten primijeniti Pobjana odluka o troškovima parničnog postupak donesena je u obiteljskom sporu o sadržaju i načinu izvršavanja roditeljske skrbi o maloljetnom djetetu između roditelja koji tu skrb ne izvršavaju zajednički te o doprinosu jednog roditelja uzdržavanju maloljetnog djeteta. Radi se dakle o slučaju kada glede parničnih troškova prednost u primjeni ima odredba čl. 272. ObZ u odnosu na odredbe čl. 154. st. 1. i 2. ZPP.

GŽ Ovr-590/2016-2

Županijski sud u Bjelovaru povodom žalbe ovrhovoditelja ukinuo je rješenje prvostupanjskog suda kojim je odbačen je kao neuredan prijedlog za ovrhu od dana 16.05.2016. godine. I predmet je vratio na ponovno postupanje prvostupanjskom sud

U obrazloženju u bitnom navodi: "Pravilno je sud prvog stupnja utvrdio da podneseni prijedlog nije podoban za postupanje - tj. za određivanje ovrhe, jer u njemu nije pravilno označen ni ovrhovoditelj (za uzdržavanje maloljetnog djeteta ovrhovoditelj je dijete a ne roditelj), nije pravilno označen ovršenik (nije naznačena adresa), nije navedena pravilno ni ovršna tražbina ni ovršna isprava na temelju koje se ovrha predlaže a nije navedeno ni sredstvo ni predmet ovrhe, pa stoga ovrhovoditelj navedenim utvrđenjima neutemeljeno prigovara u žalbi.

Unatoč naprijed navedenom pravilnom utvrđenju, pobijano rješenje nije zakonito. Naime odredba čl.39.st.3. OZ/12, temeljem koje ovršni sud donosi pobijano rješenje, odlukom Ustavnog suda RH broj U-I-3261/14 i U-I-7202/14 od 01. lipnja 2016. godine (NN broj 55/2016 od 15.06.2016.) je ukinuta, jer ju je Ustavni sud RH ocijenio protivnom Ustavu RH.

S obzirom na navedeno, pri ocjeni urednosti i potpunosti ovršnog prijedloga, sve dok zakonodavac navedeno pitanje ponovno ne regulira na drugačiji način sukladno ustavnim zahtjevima, imaju se primjenjivati odredbe čl.109. Zakona o parničnom postupku („Narodne novine“ broj 53/91, 91/94, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 123/08, 57/11, 25/13 - dalje: ZPP).“

VSRH-Gr-1204/17

Povodom sukoba nadležnosti Vrhovni sud u postupku ovrhe radi uzdržavanja rješio je : odbačen je kao neuredan prijedlog za ovrhu od dana 16.05.2016. godine.

Navedeno obrazlaže time da je ovršenik u žalbi protiv rješenja o ovrsi istaknuo prigovor mjesne nenadležnosti, s obzirom da ima prebivalište na području nadležnosti Općinskog suda u Novom Zagrebu, što upućuje na žalbeni razlog iz odredbe čl. 50. st. 4. Ovršnog zakona ("Narodne novine", broj 112/12, 25/13 i 93/14 - u nastavku: OZ), zbog čega smatra da je u skladu s odredbama čl. 50. st. 4., čl. 51. te čl. 171. st. 1. OZ za postupanje u ovom predmetu mjesno nadležan Općinski sud u Novom Zagrebu.

Općinski sud u Novom Zagrebu, Stalna služba u Zaprešiću, kojemu je predmet dodijeljen u rad, rješenjem poslovni broj Ovr-21/17-3 od 28. travnja 2017. izazvao je sukob nadležnosti, uz obrazloženje da nadležnost Općinskog građanskog suda u Zagrebu proizlazi iz odredbe čl. 526. Obiteljskog zakona ("Narodne novine", broj 103/15 - u nastavku: ObZ), jer je taj sud sudio u prvom stupnju u postupku u kojem je donesena ovršna isprava.

Za postupanje u navedenoj ovršnoj stvari mjesno je nadležan Općinski sud u Novom Zagrebu, Stalna služba u Zaprešiću.

Iz stanja spisa proizlazi da su ovrhovoditelji prijedlogom za ovrhu od 7. studenog 2016. predložili ovrhu na temelju ovršne isprave - pravomoćne i ovršne presude Općinskog građanskog suda u Zagrebu poslovni broj P2-906/09-22 od 13. listopada 2011., i to pljenidbom novčanih sredstava po svim računima i oročenim novčanim sredstvima ovršenika u svim bankama i prijenosom radi naplate tako zaplijenjenih novčanih sredstava na račun zakonskog zastupnika ovrhovoditelja. Taj prijedlog Općinski građanski sud u Zagrebu prihvatio je rješenjem o ovrsi poslovni broj Ovr Ob-154/16 od 10. studenog 2016. Protiv navedenog rješenja ovršenik je podnio žalbu, u kojoj je ujedno istaknuo prigovor mjesne nadležnosti, navodeći pri tom da je njegovo prebivalište na području Općinskog suda u Novom Zagrebu. Postupajući po žalbi ovršenika, Općinski građanski sud u Zagrebu se potom, rješenjem poslovni broj Ovr Ob-154/16-7 od 16. prosinca 2016., pozivom na odredbe čl. 50. st. 4., čl. 51. te čl. 171. st. 1. OZ oglasio mjesno nenadležnim i po pravomoćnosti rješenja predmet ustupio Općinskom sudu u Novom Zagrebu, uz obrazloženje da ovršenik ima prebivalište na području nadležnosti tog suda, na adresi u N. Z., O.,

Odredbom čl. 526. ObZ je propisano da je za određivanje i provođenje ovrhe radi ostvarivanja uzdržavanja iz plaće ili drugih stalnih novčanih primanja ovršenika nadležan, osim suda koji je opće mjesno nadležan za ovršenika, i sud koji je opće mjesno nadležan za poslodavca koji isplaćuje plaću odnosno za isplatitelja drugih stalnih novčanih primanja te sud koji je sudio u prvom stupnju u postupku u kojem je donesena ovršna isprava.

Međutim, u ovom ovršnom predmetu nije riječ o prijedlogu za ovrhu pljenidbom plaće ili drugih stalnih novčanih primanja ovršenika, već o prijedlogu za ovrhu na svim ovršenikovim računima i oročenim novčanim sredstvima i prijenosom radi naplate tako zaplijenjenih novčanih sredstava na račun zakonskog zastupnika ovrhovoditelja pa stoga u ovoj ovršnoj stvari, a protivno stavu Općinskog suda u Novom Zagrebu, Stalne službe u Zaprešiću, ne dolazi u obzir primjena citirane odredbe čl. 526. ObZ.

Grt-326/17-2

Sukladno odredbi čl. 526. ObZ ovrhovoditelji su imali pravo izabrati kojem sudu će podnijeti prijedlog za ovrhu i to, općemjesno nadležnom sudu za ovršenika - Općinskom sudu u Rijeci, sudu koji je opće mjesno nadležan za poslodavca koji isplaćuje plaću, odnosno za isplatioca drugih stalnih novčanih primanja (konkretno firmi za Građevinarstvo i proizvodnju K. d.d.) ili sudu koji je donio ovršnu ispravu - Općinskom sudu u Karlovcu, Stalnoj službi u Ogulinu.

Budući da su ovrhovoditelji pravo iskoristili na način da su izabrali mjesno nadležni Općinski sud u Karlovcu, Stalna služba u Ogulinu, iako je istovremeno postojala i mjesna nadležnost drugog suda, to se Općinski sud u Karlovcu, Stalna služba u Ogulinu, nije mogao po službenoj dužnosti, a niti po prigovoru ovršenika istaknutog u

žalbi, oglasiti mjesno nenadležnim i spis ustupiti Općinskom sudu u Rijeci.

To stoga što u postupcima u kojima postoji izberiva mjesna nadležnost, a takav je i ovršni postupak radi ostvarivanja uzdržavanja iz plaće ili drugih stalnih novčanih primanja, ovrhovoditelj određuje pred kojim će se od nadležnih sudova postupak provoditi.

Gž Ovr-691/15 Županijski sud u Varaždinu

Prvostupanjski je sud također pravilno odredio ovrhu i za buduće obroke uzdržavanja, čije će dospjeće uslijediti nakon donošenja rješenja o ovrsi. Naime, odredba čl. 350. Obiteljskog zakona (NN 116/03, 17/04, 106/04, 136/04, 107/07, 57/11, 61/11 i 25/13, dalje: OBz) predviđa mogućnost naplate pojedinih iznosa uzdržavanja koji će tek dospijevati svaki mjesec, što znači da će se ovršeniku budući dospijevajući iznosi uzdržavanja, temeljem pravomoćne sudske odluke, naplaćivati ovrhom na njegovim računima sukladno utvrđenim rokovima dospjeća iz ovršne isprave, tj. svakog 25-og dana u mjesecu za tekući mjesec. Ukoliko obveznik uzdržavanja ne postupa po pravomoćnoj ovršnoj presudi kojom je utvrđena visina njegove obveza, a nije sporno da ovršenik unatrag nekoliko mjeseci prije podnošenja prijedloga za ovrhu ne postupa po pravomoćnoj sudskoj odluci, korisnik uzdržavanja ovlašten je temeljem takve presude tražiti donošenje rešenja o ovrsi kojim će sud odrediti ovrhu na novčanoj tražbini ovršenika i za one obroke uzdržavanja koji još nisu dospjeli, a na što upućuje i odredba čl. 236. OBZ-a.

Broj: Rev 654/11-2

„Uplaćivanjem uzdržavanja u skladu s tom odredbom centar za socijalnu skrb snaga troškove uzdržavanja djeteta koje je na temelju sudske odluke ili nagodbe bio dužan davati roditelj, pa time tražbina djeteta prestaje u visini primljenog iznosa privremenog uzdržavanja, a na temelju odredbe čl. 244. st. 3. OBZ državno odvjetništvo ovlašteno je podnijeti tužbu protiv obveznika uzdržavanja radi naknade troškova uzdržavanja djeteta koje je snosio centar za socijalnu skrb.

S obzirom na navedeno proizlazi da je drugostupanjski sud pogrešno primijenio materijalno pravo kada je zaključio da plaćanje privremenog uzdržavanja maloljetnim ovrhovoditeljima od strane centra za socijalnu skrb nije od utjecaja na visinu njihove tražbine prema ovršeniku radi koje je određena ovrha.

Gž-624/14 Ž.S. u Varaždinu

„Istodobno neosnovano žalba mljt. tužiteljice osporava pravilnost stajališta suda o

nastaloj zastari za dio zahtjeva za uskraćeno uzdržavanje pozivajući se na čl. 235. ZOO-a. Iako je točno da je čl. 235. st.1 toč.2 toga Zakona propisano da zastara ne teče između roditelja i djece ista se na konkretan slučaj ne primjenjuje. Naime, ova pravna norma je opća norma (legi generali) jer za predmetni slučaj postoji specijalni propis iz čl. 209. st.3 ObZ-a (lex specialis), koji propisuje da takva tražbina zastaruje za vrijeme od 5 godina od dana nastanka obveze, pa je prvostupanjski sud pravilno primijenio upravo ovu pravnu normu. To jer je jedno od važećih pravnih načela da specijalne norme isključuju opće norme (lex specialis derogat legi generali).

Rev-2037/15

Naime i prema shvaćanju ovog revizijskog suda izreka presude mora sadržavati određen zahtjev o povišenju doprinosa uzdržavanja sa točnim naznačenjem ranijeg iznosa i ranije odluke o uzdržavanju (broj i datum donošenja) i iznosa koji se zahtjevom traži, pri čemu isti treba biti postavljen kao kondemnatorni tužbeni zahtjev sa jasno određenim glavničnim mjesečnim iznosima i sporednim zahtjevima, a kako bi takav zahtjev za slučaj njegovog usvajanja bio ovršiv odnosno podoban za ovrhu. U suprotnom postojala bi mogućnost tužitelja da tražbine ovrše istovremeno i po prijašnjoj i po pobijanoj presudi.

Rev 141/2014-2

Vezano za drugo pravno pitanje radi kojega je izjavljena revizija predlagateljice za ukazati je da odluka u sporu ne ovisi niti o rješenju toga pravnog pitanja. Ovo stoga što su niže stupanjski sudovi zahtjev predlagateljice za isplatu novčanog doprinosa uzdržavanja predlagatelja za malodobno dijete za razdoblje od 1. prosinca 2011. do 5. travnja 2012., odbili iz razloga što su utvrdili da je za to razdoblje postojao sporazum roditelja o uzdržavanju malodobnog djeteta na način da će u tom razdoblju dijete podjednako boraviti kod jednog i kod drugog roditelja, a da će roditelji uzdržavati dijete za vrijeme boravka kod svakog od njih. Očito su nižestupanjski sudovi takav sporazum roditelja ocijenili kao sporazum koji je u skladu s dobrobiti djeteta (čl. 305. st. 1. Obiteljskog zakona ("Narodne novine" 116/03, 17/04, 136/04, 107/07). Stoga, kada je zajedničkom odlukom dijete stranaka u spornom razdoblju jednako vrijeme provodilo kod svakog od roditelja, a gdje su roditelji uzdržavali dijete sukladno netom navedenim sporazumom, onda očito nižestupanjski sudovi zaključuju da je predlagatelj za to sporno razdoblje u postupnosti ispunio svoju zakonsku obavezu izdržavanja malodobnog djeteta. Dakle, u okolnostima postojanja sporazuma roditelja o uzdržavanju djeteta za sporno razdoblje (kojega su nižestupanjski sudovi prihvatili) te potpunim izvršavanjem toga sporazuma, pitanje mogućnosti svakog od roditelja da doprinosi uzdržavanju djeteta nije odlučno za ishod spora.

Rev 205/2007-2

da je u čl. IV istog sporazuma navedeno da su stranke suglasne i da posebno naglašavaju da navedenom isplatom od 43.000,00 kn se odriču bilo kakvih potraživanja u postupcima koji su u tijeku, a da se odriču pokretanja bilo kakvih novih postupaka kojima bi se stvarale bilo kakve obveze između ugovornih stranaka,

- da je I-tužitelj u vrijeme sklapanja navedenog sporazuma bio punoljetan, ali se nalazio na redovnom školovanju,

- da stranke nisu pribavile odobrenje nadležnog centra za socijalnu skrb za sklapanje navedenog sporazuma,

- da je I-tužitelj u vrijeme sklapanja navedenog sporazuma imao pravo na zakonsko uzdržavanje od tuženika.

Suprotno prvostupanjskom sudu drugostupanjski je sud ocijenio da predmetni sporazum u odnosu na I-tužitelja nije ništav, te je odbio tužbeni zahtjev I-tužitelja kao neosnovan, no odbijanjem tužbenog zahtjeva u odnosu na obvezu uzdržavanja I-tužitelja koja tereti tuženika nakon sklapanja navedenog sporazuma materijalno pravo je pogrešno primijenjeno.

Prema odredbi čl. 265. st. 1. tada važećeg Obiteljskog zakona ("Narodne novine", broj 162/98 – dalje u tekstu OBZ) roditelji mogu s odobrenjem nadležnog centra za socijalnu skrb otuđiti ili opteretiti imovinu maloljetnog djeteta radi njegova uzdržavanja, liječenja, odgoja, školovanja, obrazovanja ili za podmirenje neke druge važne potrebe djeteta. U konkretnom slučaju u odnosu na I-tužitelja ta zakonska odredba se ne primjenjuje, jer je I-tužitelj u vrijeme sklapanja navedenog sporazuma bio punoljetan. Stoga je I-tužitelj kao punoljetna osoba mogao ovlašteno raspolagati dospelim tražbinama uzdržavanja i eventualno se odreći dospjelih tražbina uzdržavanja do vremena sklapanja navedenog sporazuma.

Prema odredbi čl. 212. navedenog Zakona odricanje od dužnosti ili prava na uzdržavanje nema pravnog učinka. To znači da se I-tužitelj navedenim sporazumom nije mogao valjano odreći svoga prava uzdržavanja koje mu pripada nakon sklapanja navedenog sporazuma.

U smislu čl. 131. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 53/91, 73/91, 3/94, 7/96, 112/99 – dalje u tekstu ZOO) ugovor koji je protivan Ustavu Republike Hrvatske, prisilnim propisima te moralu društva ništav je ako cilj povrijeđenog pravila ne upućuje na neku drugu sankciju ili ako zakon u određenom slučaju ne propisuje što drugo. Stoga je ništav navedeni sporazum u dijelu kojim se I-tužitelj odrekao prava na uzdržavanje prema tuženiku nakon sklopljenog sporazuma.

Rev 1207/2009-2

Odredbom čl. 381. toč. 2. ZOO propisano je da zastarijevanje ne teče između roditelja i djece dok traje roditeljsko pravo. Iz sadržaja te zakonske odredbe ne proizlazi da bi zastoj zastarijevanja ovisio o bilo kakvoj drugoj činjenici osim postojanja roditeljskog prava. Tom odredbom je određen zastoj zastarijevanja bez obzira na faktično stanje odnosa između roditelja i djece već je jedino odlučno za zastoj zastarijevanja (da zastarijevanje ne teče) da traje roditeljsko pravo i da zastoj traje sve dok traje i roditeljsko pravo.

Dakle, u odgovoru na navedeno pravno pitanje, treba reći da na zastoj zastarijevanja u smislu čl. 381. toč. 2. ZOO nije od značaja postojanje obiteljske zajednice već samo postojanje (trajanje) roditeljskog prava.

Je li sud ovlašten temeljem odredbe članka 52. stavka 3. Ovršnog zakona uputiti ovršenika u parnicu kada je ovršenik podnio prijedlog za proglašenje pljenidbe i prijenosa nedopuštenim iz članka 210. OZ?

"Sud je ovlašten na temelju odredbe članak 52. stavka 3. Ovršnog zakona uputiti ovršenika u parnicu kada je ovršenik podnio prijedlog za proglašenje pljenidbe i prijenosa nedopuštenim iz članka 210. OZ."

(sastanak predsjednika građanskih odjela od 21. studeni 2018)

XII. PRIMJERI ZA VJEŽBE

Primjer 1.

Pravomoćnom presudom Općinskog suda u Splitu posl. Br. Pob-145/18 od 15. rujna 2018.g., razveden je brak roditelja mlljt. Ante T. iz Splita rođ. 16.7. 2005g., i odlučeno je da će mlljt. Ante stanovati sa majkom, a da će otac doprinosti za njegovo uzdržavanje mjesečno iznos od 1.200,00 kn, počev od 1.3. 2018. pa nadalje dok za to budu postojali zakonski uvjeti.

Otac doprinosi za uzdržavanje djeteta redovito uplatama na račun majke.

Mlljt. Ante je od 1. siječnja 2019. prestao živjeti sa majkom i preselio se ocu.

Otac je 1. veljače 2019. podnio tužbu Općinskom sudu u Splitu koja se vodi pod posl. Br. Pob 10/19 kojom zahtjeva da se izmjeni odluka iz presude posl. Br. Pob-145/18 od 15. rujna 2018.g., na način da će mlljt. Ante stanovati s njim i da se majci naloži da plaća uzdržavanje počev od 1. siječnja 2019., pa nadalje. Majka se protivila tužbenom zahtjevu navodeći kako nije u interesu djeteta da stanuje s ocem i kako je Ante otišao budući da je ona inzistirala na ispunjavanju školskih obveza.

Pitanja :

1. Tko su stranke u postupku?

2. Tko zastupa mlljt. Antu?

3. Da li je tužbeni zahtjev koji glasi: "Mijenja se odluka o tome s kim će mlljt. Ante živjeti i odluka o uzdržavanju iz presude Općinskog suda u Splitu posl. Br. Pob-145/18 od 15. rujna 2018.g. na način da će mlljt. Ante stanovati sa ocem i da se majci nalaže plaćati uzdržavanje od 1. siječnja 2019. pa nadalje dok za to budu postojali zakonski uvjeti, pravilno postavljen?

Ako nije, kako bi trebao glasiti?

4. Da li se uzdržavanje može tražiti za vrijeme prije podnošenja tužbe?

6. Da li je otac dužan i nadalje doprinositi za uzdržavanje djeteta i nakon podnošenja tužbe, a s obzirom na postojanje pravomoćne presude posl. br. Pob-145/18 od 15. rujna 2018.g?

Primjer 2.

Temeljem istih činjeničnih navoda u postupku Pob-10/19 Općinskog suda u Splitu, otac je kao zastupnik mlljt. Ante podnio prijedlog za donošenjem privremene mjere kojom će se naložiti majci da počevši od 1. veljače 2019. doprinosi za uzdržavanje mlljt. Ante 1.300,00 kn mjesečno, navodeći kako dijete i nadalje stanuje s njim a da majka ne doprinosi za njegovo uzdržavanje, dok on osim Ante uzdržava još jedno mlljt. dijete koje se rodilo 7. rujna 2019. g., te da zbog nedostatka novčanih sredstava nije u mogućnosti mlljt. Ante platiti školski izlet koji se planira za Uskršnje praznike kao i kupiti mu nove tenisice i jaknu te da sud zabrani naplatu uzdržavanja na temelju pravomoćne presude Pob-145/18 od 15. rujna 2018.g.

Pitanja:

1. Da li postoji obveza majke da uzdržava mlljt. Antu, a s obzirom na postojanje ovršne isprave prema kojoj dijete stanuje s njom i kojom je naloženo plaćati uzdržavanje ocu?

2. Da li ima mjesta donošenju privremene mjere kojom se nalaže majci plaćanje uzdržavanja za mlljt. Antu u zatraženom iznosu ukoliko je Ante jedino dijete i ukoliko majka ima još jedno mlljt. dijete?

3. Da li ima mjesta donošenju privremene mjere zabrane naplate uzdržavanja na temelju ovršne presude Br. Pob-145/18 od 15. Rujna 2018.g i tko je predlagatelj te privremene mjere?

4. Što bi sud u konkretnom slučaju bio ovlašten poduzeti po službenoj dužnosti da otac nije predložio donošenje privremene mjere radi uzdržavanja, a radi zaštite najboljeg interesa djeteta?

Primjer 3.

Temeljem iste činjenične osnove u situaciji da nakon što je podnesena tužba radi donošenja odluke s kim će dijete stanovati i o uzdržavanju te nakon što je sud donio privremenu mjeru uzdržavanja i zabrane naplate uzdržavanja po pravomoćnoj presudi Br. Pob-145/18 od 15. rujna 2018.g., 10. travnja 2019., majka je podnijela zahtjev za izravnom naplatom temeljem te pravomoćne presude.

Dana 15. travnja 2019. i otac zaprimio primjerak zahtjeva na svoju adresu i 20. travnja 2019., su mu blokirana sredstva na računima kod banaka.

Pitanja:

1. U kom roku sud mora odlučiti o odgodi provedbe ovrhe?
2. Koji uvjeti moraju biti ispunjeni za odgodu ovrhe?
3. Koji su učinci rješenja o odgodi ovrhe?

Primjer 4.

Mlji. Tomislav G. star 10 g., zastupan po majci s kojom stanuje, podnio je tužbu 15. 4. 2011 protiv I i II tuženika A.G. i M.G., djeda i bake po ocu L.G. i predlaže da im se naloži da za njegovo uzdržavanje doprinose iznos od 700,00 kn mjesečno, budući da otac koji je dužan doprinositi u mjesečnim iznosima od 1.100,00 kn počev od 10. 3. 2008.g., temeljem pravomoćne i ovršne presude Općinskog suda u Bjelovaru posl. Br. P-Ob- 250/08 od 17. 7. 2008., za njegovo uzdržavanje doprinosi po 400,00 kn mjesečno i to ustegom na invalidnini koju prima, dok je ovrha na drugim sredstvima ostala neuspješna.

Prvostupanjski sud prihvatio je tužbeni zahtjev te je naložio tuženicima da doprinose za njegovo uzdržavanje 700,00 kn mjesečno od počev od podnošenja tužbe pa dok za to budu postojali zakonski uvjeti.

I i II tuženici podnijeli su žalbu navodeći da njihova obveza ne postoji budući da sin doprinosi za uzdržavanje prema svojim mogućnostima kao i da oni nisu u mogućnosti doprinositi budući da I tuženik prima mirovinu od 4.200,00 kn i uzdržava II tuženu koja nema prihoda niti imovine.

Pitanja:

1. Da li je tužbeni zahtjev pravilno postavljen?
2. Da li obveza uzdržavanja po baki i djedu postoji ako otac doprinosi za uzdržavanje na opisani način?
3. Da li je uzdržavanje unuka ima prednost u odnosu na uzdržavanje bračnog druga?
4. Odluči o osnovanosti tužbenog zahtjeva prema svakom od tuženika uz utvrđenje da djed može doprinositi za uzdržavanje mlljt. tužitelja 700,00 kn, a da baka nema prihoda niti imovine te da ju uzdržava djed.

Primjer 5.

Roditelja G.G. i A.G. iz Zagreba podnijeli su sudu 25. svibnja 2019. sporazumni zahtjev za razvod braka kojem su priložili i Plan zajedničke roditeljske skrbi.

U planu je u pogledu uzdržavanja navedeno da će otac mlljt. Roberte G. koja će stanovati s majkom doprinositi za njezino uzdržavanje počevši od 26. svibnja 2020 godine iznos od 1.700,00 kn mjesečno dok se u pogledu uzdržavanja do tog datuma roditelji sporazumijevaju da će otac iznos od 1.700,00 kn umjesto na račun majke s osnova doprinosa za uzdržavanje uplaćivati domu za stare i nemoćne u koju je smještena majka AG i baka mlljt. Roberte, a u čijem stanu stanuju mlljt. Roberta i majka.

U pogledu preostali sadržaja roditeljske skrbi kao i u pogledu osobnih odnosa roditelji su postigli sporazum koji je u interesu djeteta.

Pitanja:

1. Da li je sporazum o uzdržavanju postignut na opisani način pravno valjan?
2. Kako sud treba postupiti ako utvrdi da sporazum nije pravno valjan ili da nije u skladu s dobrobiti djeteta?
3. Kako će postupiti sud ako nema sporazuma o uzdržavanju a u pogledu preostali sadržaja roditeljske skrbi su postigli sporazum na način da će mlljt. dijete stanovati s majkom, o vremenu koje će provoditi s svakim od roditelja, o razmjeni informacija?
4. Tko zastupa dijete kako postoji spor i o drugim pitanjima?

Primjer 6.

Mlljt. tužiteljica Biserka S. iz Karlovca podnijela je tužbu 11. travnja 2018. g., Općinskom sudu u Karlovcu, sa zahtjevom za povišenjem iznosa uzdržavanja koji je određen pravomoćnom presudom Općinskog suda u Karlovcu posl. Br. Pob 54/15 od 1. 11. 2015. kojom je naloženo tuženiku, ocu tužiteljice, da za njeno uzdržavanje

doprinosi iznos od 1.130,00 kn počevši od 1.6. 2015., pa nadalje, dok budu postojali zakonski uvjeti.

U vrijeme presuđenja mljt. tužiteljica bila je u dobi od 13 godina i stanovala je u Karlovcu sa majkom te je pohađala osnovnu školu.

U tužbi navodi kako su se promijenile okolnosti jer je u međuvremenu završila osnovnu školu i upisala se u srednju medicinsku školu u Zagrebu gdje je smještena u domu.

Radi toga predlaže da sud povisi iznos uzdržavanja i naloži tuženiku da od podnošenja tužbe pa nadalje plaća mjesečni iznose uzdržavanja od 1.700,00 kn pa nadalje, dok za isto budu postojali zakonski uvjeti.

Sud je prihvatio tužbeni zahtjev tužiteljice i naložio tuženiku da od 11. travnja 2018 pa nadalje za uzdržavanje mljt. tužiteljice doprinosi iznos od 1.700,00 kn na tekući račun majke i z.z. tužiteljice.

U žalbi tuženi ističe da sud nije cijenio činjenicu da mljt. tužiteljica ne živi sa majkom već stanuje u đaćkom domu koji sufinancira grad Karlovac a samo vikendima dolazi kući kao i da prima dječji doplatak.

Pitanja:

1. Da li je tužbeni zahtjev pravilno postavljen?
2. Da li je u postupku potrebno utvrditi da li je tuženik postupao po pravomoćnoj presudi i plaćao uzdržavanje mljt. tužiteljice?
3. Kako sud treba postupiti sa tako nepravilno postavljenim tužbenim zahtjevom za uzdržavanjem?

Primjer 7.

Majka i z.z. mljt. Ivana K. podnijela je kao ovrhovoditeljica ovršni prijedlog ovrhom na nekretnini oca koja se nalazi u k.o. Zadar, kuća i dvor, a u naravi kuća za odmor, temeljem pravomoćne i ovršne presude Općinskog suda u Zagrebu kojom je utvrđena obveza uzdržavanja u iznosu od 1.200,00 kn mjesečno počevši od 12. 8. 2008. godine pa nadalje, a koju obvezu unazad 2 godine otac ne izvršava budući da je otišao u inozemstvo.

Uvidom u zemljišnu knjigu utvrđeno je da je izvršena zabilježba ovrhe koja je pokrenuta po prijedlogu PBZ, a radi naplate tražbine po osnovu kredita.

Majka je zahtjev je podnijela Općinskom sudu u Zagrebu kao sudu prebivališta mljt. Ivana.

Pitanja:

1. Koji je sud mjesno nadležan za provođenje ovrhe?
2. Kako postupiti po takvom ovršnom prijedlogu u pogledu stranke u postupku?

POPIS LITERATURE

1. Obiteljski zakon („Narodne novine“, broj 103/15),
2. Obiteljski zakon („Narodne novine“, broj 116/03, 17/04, 136/04, 107/07, 57/11, 61/11 i 25/13),
3. Ovršni zakon („Narodne novine“, broj 112/12, 5/13, 93/14, 55/16 – Odluka Ustavnog suda i 73/17),
4. Zakon o parničnom postupku („Narodne novine“, broj 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11-pročišćeni tekst, 25/13, 28/13 i 89/14),
5. Zakon o područjima i sjedištima sudova („Narodne novine“, broj NN 67/18),
6. Zakon o međunarodnom privatnom pravu („Narodne novine“, broj:101/17),
7. Pravilnik o načinu pribavljanja mišljenja djeteta („Narodne novine“, broj 123/15),
8. Pravilnik o načinu postupanja i suradnje suca, stručnog radnika centra za socijalnu skrb i policijskog službenika za mladež prilikom prisilnog oduzimanja i predaje djeteta („Narodne novine“, broj 48/16 i 112/18)
9. Smjernice Odbora Ministara Vijeća Europe za pravosuđe prilagođeno djeci, 2011.,
10. Haška konvencija o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece iz 1980. („Narodne novine“ MU, broj 12/93)
11. Zakon o provedbi Konvencije o građanskopravnim vidovima međunarodne otmice djece („Narodne novine“, broj 99/18),
12. Konvencija o pravima djeteta („Narodne novine“ MU, broj 12/93 i 20/97),
13. Europska konvencija o ostvarivanju dječjih prava iz 1996. („Narodne novine RH- Međunarodni ugovor 1/10 i 3/10,)
14. Uredba Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznanju i ovrsi odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim sa roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000 (BRUSSELS II bis)
15. Uredba Vijeća br.4/2009 o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju i ovrsi odluka te suradnji u predmetima uzdržavanja
16. Haška konvencija o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju, ovrsi i suradnji u odnosu na roditeljsku odgovornost i o mjerama za zaštitu djece od 19. listopada 1996. (»Narodne novine – Međunarodni ugovori«, br. 5/09.)

17. M. Alinčić, A. Bakarić i dr. „Obiteljsko pravo“ – Narodne novine, Zagreb 2001.